CLAVDI GALENI IN PREDICTIONES Hippocratis. Liber ſecundus, interprete Laurentio Laurentiano Florentino.

De aqua inter cutem caput. ii.

Qua inter cutem omnis ſi ex acuto morbo extitit: mali eſt: non enim ſedat febrē: ſed dolorē admodū infert ac mortem fereqꝫ incipit ex varie inani ac lumbis iecoreqꝫ GAL.

INTER INITIA libri ipe dixit. Cōſiderari cōuenit hūc ī modūp morbos acutos principio vultū egri ſit ne ſīlis bn̄ualentiū. Ita aliqui dicūt nō ſolū de vītu exitioſo per morbos acutos, ſꝫ deiceps de ōnib⁹ ipm facere ſermonem, haud quaq̄ legentes finem ſmonis vbi dico de morbis acutis, nec nō qcūqꝫ ex acutis morbis conſiſtunt. Atq̄ cōſtat vt de purulentis docuerit nō ſolū illis q̄cūqꝫ vigeſſimo die rūpi ſolent, ſꝫ qui ad .30.&.40.60. deuenerūt, atqꝫ etiā ātea de morbis q̄ ad.40. vſqꝫ diem ꝓceſſerūt vbi dixit, ſpirationis facilitatē exiſtimari opꝫ ꝑ quā magnā hr̄e vi ad ſalutē ī oī morbo acuto q̄ cū febre īfeſtet ac.40. die iudicet̄. Et itē hoc loco ait nō de q̄uis aq̄ īter cutē facere ſmonē, ſꝫ q̄cūqꝫ ex acuto morbo exiſtat, atqꝫ etiā de purulētis tabidiſqꝫ deiceps docebit, & ad hec de q̄rtanis vt cōſtat etiā diutis morbis igit̄ vt aq̄ īter cutem oīs ſi ex acuto morbo exiſtit mali ſit neq̄q̄ ſedās febrem, ſꝫ īferēs dolorem ipſe dixit. Porro docuit geniturā ei⁹, iecoris noīatim faciēs mentionem, atqꝫ vna cōi rōne ꝑtis īanis q̄ ſūt iciuniū & lactes, & itē īteſtina tenuiora. Nā ī more eſt vocari illas ꝑtes ianes q̄cūqꝫ inter extremā thoracis coſtā & ī his oſſa habent̄. Atq̄ ianis vr̄ oīs tal̄ ſedes ſi eā cū ſupniſqꝫ ꝑtibus vtriſqꝫ oſſeis cōferas. At vero oīs tal̄ pars flaccida hr̄, q̄ties non fuerit aliq̄s pauloāte replet⁹ eſculentis poculentiſqꝫ. Ita mihi vr̄ poeta has ipſas corporis ꝑtes eo q̄ flacide ſint appellar̄ laparas. Itaqꝫ cuiuſuis aq̄ īter cutem cōis genitura eſt vbi ſign̄atiōis offm̄ ītercidat, etem̄ queadmodū ī ventriculo coquūt̄ eſculenta pari rōne in iecore & venis prec ōcoctū ī ventriculo alimētū Qui etiā vt ī ventriculo interdū min⁹ ītercidit cōcoctiōis offm̄, interdū magis, ita ī iecore. Nōnūq̄ ei iecur afficit̄ ꝑ ſeſe & ſua vi, queadmodū etiā ventricul̄, īterdū ꝑ cōſenſū aliarū ꝑtiū. Itaqꝫ cōſtat vt oēs ſibi iuicem cōferentes ꝑtes, aut q̄a vicina ſint, aut q̄a habeāt ſocietatē magnā ex cōceptaculis neruiſqꝫ afficiāt̄. In hūc modū iecur ex magnis venis & copulāt̄ & lieni & vētriculo & īteſtinis. Atqꝫ etiā poſitura eorū ita vicina ē, vt q̄dā cōtigat ipꝫ, q̄dā ꝓpemodū tāgāt. Itaqꝫ lienis neq̄q̄ mentionē habuit Hip. ſiq̄dē de morbis acutis agebat, etei hoc viſc⁹ ſimil̄ ꝑ lōgos morbos traxerit duritiē ad cōſenſū agit iecur omniqꝫ corpi ꝑ tale mediū aquam inter cutem cōcinnat. Porro iecoris ac ꝑtis inanis mentionem facit, ac docet differentias inter cutem ex illis qūo ꝓcedente ſermone perſpicuum erit. GLOSA

DE continuatione libri huius ad precedentem nõ eſt inſiſtendũ. cũ ſer-
mones operis huius ſeparati ſint, vt ipſius ſententie, & fragilem nexũ
habeãt. ſi quẽ ve habent, eſt ꝙ proſequit̃, ſigna reſpicientia virtutẽ nr̃em le
ſã. principaliter, cũ in primo de inditiis ſuper vi animata fuerit loqutus. ſeu
prout diximꝰ in ꝓhemio. Soluamus igit̃ dubiũ. vt Gal. qualr̃ Hip. de hi-
dropiſi ſe intromitit, cũ cronicꝰ ſit morbus. ſi duntaxat ad acutos morbos ſe
adſtringit primo & .3. huius. eſt reſpõſio, morbos ſimplr̃ diutios, qui tales in
choãt, nõ eſſe huius ꝑtratationis. bene ſi fundamentũ eſt acutꝰ morbus, ex q̊
diutinus emanauit. & q̃a ĩ fine libri huius p̃cedẽtis tota materia fuit de apã
tibꝰ in regione nutritiua, quos morbos nacta eſt aqua inter cutẽ inſequi. vt
in ꝓceſſu litere videbit̃, inde eſt ꝙ aliquo ordine particulari hic liber, quo
ad ſui pricipiũ, eſt colligatus calci prioris. eſt igit̃ ſnĩa Hip. Omnis aq̃ inter
cutem ſi ex acuto morbo exiſtit. ſcilicet, apoſtemate cũ febre, aut febre ſine
apãte. nõ ſimplr̃ acutis, mõ indutias dent, vt morbus iſte ipm̃ inſeq̃tur. mali
eſt. q̃doqnidẽ ad mortẽ põt cõducere, aut alios affectꝰ iducat notabil̃ nocu
menti. Que vt clariora fiant, iuſtũ eſt, finitionẽ ipĩus hidropiſis addamꝰ. &
ſit ea. Auĩ. cum ſat plana ſit. 14. terti. ſic hẽt. eſt igit̃ egritudo mr̃is. cuiꝰ cauſa
eſt materia frigida exupans, ingrediens mẽbra, & creſcũt p eam oĩa mẽbra
manifeſta, aut loca vacua ptium. in quibꝰ eſt regimẽ nutrimenti & humo-
ris. Ex qua, coĩter colligant̃ tres ſpecies. hipoſarca, aſclites, & tipanites. He.
n. due, loca vacua implẽt. Pria vero, manifeſta oĩa mẽbra (an textus iſte poſ
ſit intelligi de omnibꝰ) dubitatũ eſt a Thadeo in dubiis textus. videtur ſen
tire de oĩ, p verbum, omnis aq̃ inter cutẽ. lꝫ. illud verbũ aliter poſſit itelligi.
Doctor igit ille cũ videat cauſã imediatã hipoſarce ſeu leucoflomantie fle
gma crudũ, nõ credit tantã cruditatẽ poſſe iungi febrili ardori. item ꝙ loca
a quibꝰ inchoat aqua inter cutem ex Hip. non ſũt mẽbra manifeſta. ſed dũ
taxat ſubi iecur & loca inania. Ego aũt nõ vidieo cur ipſa etiã nõ intelligat̃,
potiſſime, cũ febrientes audaciſſimi ſunt ſup potu aq̃ frigide abſqꝫ p̃uiſiõe
cõditionũ req̃ſitarũ. cui ĩtentioni videbat̃ fauere antiq̃ litera ĩ verbo. graue
dine. q illi ſpeciei eſt ſatis familiaris. aliis vero ſpeciebus, dolor ex extenſiõe
paniculorũ ventris & flatibꝰ incluſis, nec incõuenit, ex reſolutiõe calidi nr̃is
ex febrili calore, ad morbũ frigidũ peruenire. nam & ſi promptius arefatiui
morbi ſuccedãt. iuxta ſnĩam Auĩ. pria. 4 tra. 2. capit. 4. in fine, in verbo & fe-
bres cum nõ curat̃ ſm̃, ꝙ oportet preſertim apoſtemoſe cõuertunt̃ ad arefa
tionem, non tamen longinque plr̃itatis eſt, v iecur infrigidatũ ex reſolutio
ne ſui calidi generet frigidam materiam, que eſt cauſa omnis aque inter cu
tem. ad motiuum aũt principale inopoſitum, ꝙ non tangantur in textu lo-
ca iſtius tertie ſpeciei hidropiſis, reſpondeo, ꝙ Hip. duo intendit principa
liter pertractare de his ſpeciebus, ſcilicet ſtipticitatem imoderatã ventris
& ipſius fluxibilitatem, quod ſimptoma configuratum eſt illis locis de qui

bus Hip.in textu,dico.1.ꝙ etiã hipoſarca orit̃ a iecinore,ꝙ ſi offeras,imo a deffectu alteratiue oĩm membrorum in actu vnionis,vt prima primi, & in.7.quarti libri eſt videre,dico ꝙ primo pecat epar,impoſſibile eni eſſet,ſi obiectum non eſſet preuaricatum,& ob cruditatem ineptiſſimum non conuerti.quisenim potuit eam vim in omnibus membris eneruare,niſi ob dãnum radicis.vnde ſpiritus infecti ac ſanguis ipſe pituitoſus oblact⁹ mẽbris fatigat ipſorũ facultatem,vt minime conſequi poſſit finem ſuum,ꝙ iteruꝫ epar cõpatiat̃ tante membrorum itemperature,ac moli humoris qua inat⁹ calor ſuffocat̃,non dubito,vnde ĩ choro quodam augent̃ hec dãna.ſi autem vis tenere ſolũ de duab⁹ ſpetiebus aq̃ inter cutem intelligi nr̃um textũ,non ꝓhibeo.Alter puntus eſt q̃ harum ſpecierũ erit deterius ſignum,& ꝑ majori luce dubitamus non eſſe hunc affectum tanti põderis,imo forſã eligẽdum.Na ipſa febris poterit curare eum affectũ & ipſe affectus ipſã febreꝫ nam Auicena in curatione aſclitis,multum monet medicum,non deponat coleram abſqꝫ aquoſitate,q̃a colera eſt frenum illius cruditatis & aquoſitatis,afortiori ergo ip̃a febris eam aquoſitatem exſicabit. Aqua autẽ inter cutem erit p̃ſidio ip̃i febri,tanq̃ cõtraria,ſi.n.febrem in ſpaſmofieri approbamus,cur non eadẽ rõne affectũ frigidum ſupuenire calido? De prio ſentimus, aliquam febrem puta efimeram poſſe iuuare hidropicum,temperando frigiditudinem qua infortunatur.ſed in hoc textu febris preibat aquaꝫ inter cutem,nec eius aduentu ſedatur,cum textus dicat mali eſt,ꝙ non ſedet febrem.plusqꝫ poteſt nocere debilitando virtutem,quam ſua frigiditudine iuuare.maxime ꝙ illa aquoſitas diu retenta ſuper calefit,& auget febrem,ob id enim aqua exibita in quantitate abbreuiata ſuſpecta eſt in febribus.Iuxta id Galenus in tertio de ratione victus in morbis acutis. quanto magis que retenta diu eſt,& preter naturaliter congeſta non abſoluta õnino a putredine.impeditqꝫ hic morbus per viam cauſe curationẽ febris, q̃a anhelitum impedit cõſtricto diafragmate,febriens vero eget libera inſpiratione.impeditqꝫ nutrimenti diſtributionem,quo fit,vt ſepe habitualis febris addatur priori,impeditqꝫ febris curationem. prima apho.commento illius humide dicte.ꝙ paſſiones ſint oppoſite & in omni mixta & cõplicata intentione fatigatur medicus. Cum ergo per viam ſigni certificemur ex morbo acuto calido tantum permutatum eſſe iecur, vt frigidus ſuccedat morbus,& id deffectu calidi naturalis.ac per viam cauſe talis paſſio infeſta fit febrientibus,ob quod clara eſt ſententia Hippo.vt malum ſit,aquam omnem inter cutem ſuccedere ad acutos morbos.¶ De alio vero punto,crederem.hipoſarcam eſſe minoris mali,quia minus nocumentum in epate ſignificatur,cum non tanti infortunii ſit gignere humorem crudum ſicut aquoſitatem,aut flatum ſpirituoſum, eſt eni hipoſarca quaſi trũcata actio ĩ aliis corrupta.q̃ lõge peior eſt,alibi vidẽdũ,ꝙ ſi ꝯferas,de textu Hip.in.4.

de ra

de ratione victus i acutis in textu. 6. cum hipoſarcã incurabilẽ ponat, alias vero nõ, ego p̃ nullũ vidi cõplectum reſponſũ ad iſtũ textũ. prio põt dici nõ eſſe eum librũ Hip. q̃do Gal. i cõt vitupat eũ autorẽ de diminuto, cũ tertiã ſpeciem aq̃ iter cutẽ omiſſit. q̃d nõ eſſet exigua cã, ꝓ citãtib⁹ textũ i hoc libro ꝓ ſoboth. eiuſdẽ lateris i pleureſi, nulibi. n. ſic expſſe precipit. ex q̃ defectu illi⁹ autoris elitio aliã ſolõne; ad pricipale. ꝙ cũ de aſcite mentõnem nõ faciat, nõ icõuenit ſẽtire hipoſarcã piculoſiorem ipa tipanite. ſalti extenſiui nocumenti cã, ac q̃a cũ magn⁹ affect⁹ ſit, pl⁹ ledi iecur oſtẽdit, q̃ i tipanite. q̃ forſã ventriculi deffectũ hẽt, ꝓ veriori cã. potiſſime vbi timpanites nõ ſit iuctã cãe calide, q̃a tũc ſimpl'r icurabil' ẽ vt teſtat̃ Auerois. Ex quo quicq̃d ſit de eo textu Hip. i preſenti aſclitẽ magis timem⁹, deide timpanitẽ, vltimo hipoſarcã. ¶ Reſtat vltimo p̃ tractare de locis e q̃bus hic affect⁹ ortum hẽt. & quicq̃d ſit de pria ſede. neceſſũ eſt huic pricipio incũbere ꝙ ſicut febris nõ eſt pl'is ſine affectu cordis. ſic nec hidrops ſine dãno iecinoris, q̃a tal' paſſio eſt iſortuniũ facl'tatis ſãguifice. Cuius radix ipſũ iecur eſt. & ſicut febris ipſa a pluribus membris põt ichoare, ſic & hidrops. Sed prima ſedes aliquãdo eſt ipſum iecur p̃ priuatũ affectũ, aliq̃do alia mẽbra. ſed hec oĩa ſuis iditiis ſeparabit i ſequẽtib⁹. ſunt aũt inania loca ſm̃ Gal. i cotõ. miſeraice, lactes dicte. ventricul⁹ & gracilia inteſtina, q̃ oĩa ſitu aut i fluxu vl'de ꝓpinqua ſũt ipſi iecinori. nec diſtãt lũbi, p̃ renes ipſis ſup̃ iacẽtes. cũ nõ exucantes ipſã aquoſitatẽ vrinalẽ ipm̃ epar ledit, totaq; maſſa tm̃ inficit̃, vt hipoſarce nõ ſit breue adminiculũ, ſed ſentit Gal. in calibus locis nõ icludi ſplenem, excuſatq; Hip. ab hoc. nã cũ aqua inter cutem. de q̃ hic, text⁹ ſit apta ſequi ad acutos morbos, nuſq̃ hidrops ſequta eſt ad acutũ morbũ ſplenis, bene ſi induret̃, q̃d ad rõnem diutini morbi ptinet, ſed ſemp̃ cum benigna ſuportatõne ipſi⁹ patroni, p̃ loca inania nõ negãt̃ poſſe itelligi lienẽ nã ſupra dixit, tutiorem affectũ ſiniſtre, q̃a lien eſt in ipſa regioue inani. item lienẽ poſſe pacti morbum acutum, nec ipſe vnquã negabit. Quid ergo mea? ſi ille acutus morbus, diutinus fiat per duritiem, & tunc cõpatiatur iecur. non. n. tantum afficiet̃ iecur, ipſo liene habẽte apã recens, aut vet⁹ ſic̃d, ſi inteſtina patiãt̃? ſi tamen eſt aliqua ratio potiſſima ad mentem Gal. qui vult de liene affecto non intelligi Hip. ſententiã, in cõmento ſequenti afferetur. quare &c.

¶ **Si quibus ergo ex inani parte exiſtit pedes intumeſcunt: ⁊ alui fluor diutinus fit: neq; exſoluens dolorem qui ex inani parte efficitur ac lũbis neq; molliens ventrem. GAL.**

Intumeſcere pedes omnis aq̃ inter cutem cõe ſane. & quibus i iecore vitiũ eſt ſubſequi dicit. Sed conſtat vt vitio lienis & omnibus aliis comitet̃. Sed alui fluor peculiare eſt aq̃ inter cutem ex inani parte affligentis vbi ieiuniũ & lactes inflãmatiõe vexent̃, h is. n. potiſſimũ vene debiles fiũt p̃ quas iecur ad ſe trahit alimentum, ita fit vt nequaquã ſubſeruiant viſceri ad deductionem

ctionē,neq; maneat ī ieiuniū tenuiorib⁹q; ītestinis alimētū,q̄ ſi grauēt ab eo vt p ote debiles,ſtati id oē pellūt deorſū. Atq; hec alui fluoris cā ē. Quiēt corrūpi alimētū,biliſq; colligi copiā,rō eſt ob calorē ptiū q̄ īflāmatiōe vexātur,& ob eā rē ītestina admodū mordent,proideq; īcitant ad excernēdū cōdita ibi excremēta. Atq; hec rurſus altera cā alui fluoris ē. Quo circa merito ait,neq; ſedare dolorē ipm,neq; mollire.i.vacuare ac cōtrahere vētris tumorem.idicās ex his vt cū dolore excernāt & vt im⁹ venter oīs attolat ī mollē. Fieri ei dolore neceſſe eſt ob īflāmationē demorſicationēq;. Porro vētrē oēm ſubleuari repletis ītestinis ſpū flatuoſo,cui⁹ genitura optia rōne ſubſeqt cruditatib⁹ & tādē maĩre int⁹ ex ībecillitate ſecretorie facītat; ītestiorū.

GLOSA.

Ex hoc textu occōnē habem⁹,q̄ ītētio Hip.ſit ī hoc ꝑpoſito de duab⁹ ſpeciebus tm̄.ſ.tipanite,& aſclite,qñq dem tumor vētris,& ipi⁹ dolor,q nō ceſſat p fluxū.his ſpecieb⁹ ſit familiaris.quicqd ſit,cū textu p̄cedēti.aquā itercutē q̄ ſucedit morbis acutis ex duplici regiōe oriri p̄poſuerit,hoc textu tractant īditia,qb⁹ certificamur,ipſā ortā eſſe ex iani loco,puta ītestinis graci lib⁹,miſeraicis &c.coicat tñ ea cū illa q̄ ex priuato nocumēto iecinoris oriē ī pedū tūore.qđ ſinptoma oī hidropiſi coicat,ex q̄cūq; ſede oriat,ēt q̄ ex liene orte:ex Gal.ī cotō.vnde nō fuit abſonū credere ī gloſa p̄cedenti,īter loca inania lienē,poſſe ītelligi.verū extat q̄ ꝑ illī īditiis ſoluti.aut cōſtipacti vētris,ille ſedes narrate p̄piorſ ſūt.lieni.n.nō ſic cōpactiē iecur,niſi ex acuto ad diutinū ꝑcedat morbū.& hic non volumus,niſi diutinū ex acuto imediate. Quicqd ſit.differt aq̄ īter cutē orta ex iani loco,ab ea q̄ priuati,ex iecinore q̄ illi,flux⁹ vētris ſit familiaris,huic vero coſtipatio,vt videbiē. Sʒ merito dubitabis,ſi hec aq̄ īteruutem priorē morbū īſequiē,hac aut illa ſede cōſiſtētē,& ille prior morb⁹ hec ſigna text⁹ aut ſimiſa habebat peculiaria,ſi de nouo ortā aq̄m īter cutē cōcernim⁹,qs dubitare poterit,ex hac aut illa ſede ortā eſſe hidropiſi.itē cui⁹ frugis eſt ſedē initiatē cognoſceſ,q̄doqdem ipa nō p̄xiſtat ſine dāno iecioris.nec curatio ꝑſit,niſi ad ipm habita ītentiōe. Dico ad primū,q̄ potuit medic⁹ ſuꝑvenīr p̄cipio hidropiſis,pri⁹ nō ꝑcurāte priorē morbū.& ſic tenet his ſignis īdagare,q̄lis fuit prior paſſio,& q̄ ſede. dico 2.q̄ ſicđ ī curatiōe ethice febris,& ſi vnica ſit ītētio.opʒ ipaʒ cōuerteſ prio ad ſedē initiatē eā.10.de morbis curādis tāq̄ ipaʒ magis cōſuatē. ſic & ī curatione hidropiſis.nō n.credim⁹ & ſi hic nou⁹ affect⁹ priorſ ſequat , eos eſſe oīo curatos,ita vt vtriſq;,ſit n̄ceſſū īcūbere. Procedam⁹ ergo ad verificatōneʒ litere.& prio ad pedū tumorē,quo oīs hidropic⁹ coicat. ꝑpter qđ notādū vt pria.pri.viſū ē,&.1.de locis affectis ī calce,q̄ virt⁹ n̄ris q̄ mēbra ī eē ſuo cōſeruāt,ſiue det a generāte,oibus mbēris ī pricipio formatiōis,ſiue a corde profluat,aut iecinore vt alii tenēt,nō excuſat hec virt⁹ nutritiua,ad ſui ꝑmanētiā īfluxū ipius hepatis:vnde obſtructa via īter ipʒ & mēbra neceſſū eſt ipaʒ debili-

debilitari.& dacto ꝙ hūc calorem nr̄em duntaxat ſpībus vitalibus ſuppedi
tari credamus,quod eſt magis conſonū.ad huc iecur bonam partē hēt ī hoc
ꝓpter diſpōnem alimēti quod varie conditionatū,ſic poterit alterare mem
bra,ſic enim in hipoſarca.vt diximus,defficiunt mēbra ab vniōis opera,ob
frigiditudinē cōmunicatā cotidie,ex tā cruda alimoīa,ac ſcitum eſt aliasēt,
ſpībus nr̄ībus negatis.ꝙ iecur principale dicitur,& non cocqus,ex craſi con
ſeruata in toto ob calorem ſanguis.qđ pulchre Gal.tractatu de vene ſectio
ne in verbo,non ſolum cibus particul̄ animalis ex ſanguine,verum perma-
nentia caliditatis ſm̄ naturā ex ſanguine.ꝙ aūt iecur iſtius ſanguis ſit fons,
perſpicuū eſt.quicquid Ariſt.dicat,cū igiť in omni aqua inter cutem ſit pſ-
picuū,ipſum iecur.Infortūari & debilitari,inde trūcatus influxus, aut iper
fecta materia ſuppeditabiť,ex quo actus vnionis in membris defficit.& ſi
ob neceſſitudinē,atractione non priuenť,q̄ etiā vacuitate iuuať.ſed ille de
fectus vnionis in hipoſarca eſt in ōnibus mēbris,in aliis ſpeciebꝰ in ſolis pe
dibus,niſi ex vna in aliam tranſire contingat.Sed tunc dubium eſt ī manu,
cum ī aſclite maius in radice ſit damnū,quam in hipoſarca, q̄re ī aſclite ille
deffectus vniōis nō coīcať oībus mēbris.item ī aliqua ſpecie,tm̄ abeſt vt pe
des tumefiant,ꝙ verius ſit omnia membra arifieri,& gracilari. De primo
dicimus,ꝙ ī ipoſarca multa copia crudi humoris tanſit ad omnia membra,
q̄ debilitat vim nutritiuam.nec in ea,nō incōueniret magis defficere ī pedi
bus ob cauſam dicendā.Ergo in ōnibꝰ pōt eſſe ille deffectus,natura nō mul
tū deſpiſciente tranſitum crudi humoris,q cum corpulentꝰ ſit,iuicibilisq; a
vi nutritiua,appoſitus manet mēbris,minori parte aſſimilata.ſeu cōuerſa,
īnde tumor mollis in oībus membris.in aſclite vero minus trāſit de corpulē
ta ſubſtantia,imo aliqñ ſic obſtruūť canales,vt areſiant membra.expulſa er
go aquoſitate verſus cauitates dictas,quod tranſit,non ſic eneruat vim nu-
tritoriā,ꝙ nō cōuertať,niſi ī pedibꝰ,in qbus ob diſtantiā a fōte caloris virtꝰ
īpa magis infirmať.Scis nāq; alias,modū quēdā cōpl̄onis eſſe poſitum in
particulis,merito iſtius diſtātie.vt neruus cordis ſit calidior carne pedis.de
fficiūt ergo pedes pre aliis ꝑticul̄,ꝓpio vitio ꝙ magis diſtēt. Et ſi q̄ diſtāt
membra magis afficiať ꝓximioribꝰ,& ſi eque,in priuatione influxus nr̄is,
vti in ſupfluitatibus,alias habet videri.E ſi ea lex ſit in pedibus,in dāno ani
malis vis,ſicut nutritiue.nam manꝰ citius lāgeſcūt & fortius in paraleſi,& ſi
īdem ſit de ſenſu ſicut de motu,nā ſenſus ī pedibꝰ eſt vti ſtupor.& qual̄r ex
gratatiōe & titilatiōe ī pedibꝰ magis afficiamur,& ſi id eſt ꝓpter viuatiꝰ ſē
tire,an ob miorē tractarionē.Vide ſcribētes alias.ſat ē ꝙ opꝰ allitiōis ē cōe
oī ꝑticule,& eq̄le.motꝰ vero ꝓpiꝰ cruribꝰ,q̇a colūe & fulcimēta ſūt corpis.Iu
uatq; tumorē pedū,iclinatio ſupfluitatū ad ptē infernā.& ꝙ crura nr̄ diſtē
ta ſint ī nobis,de motu muſculorum.& ſi exerceanť,facilius delabuntur,ma
nuū vero exercitium cum ſit organum organorū non parum iuuat, ſuper-

fluorū

fluorum conſuptioni. qđ totũ ſic placuit ſerapioni capite. De hidropiſi.ac ſi cõtingat areſieri mẽbra reliqua.& pedes,etiam aliquẽ tumorẽ imoctũ videbis,ex vaporibus non reſolutis. Alui autẽ fluor,qui peculiaris eſt huic paſſioni,& ſi multiplicem cauſã poſſet habere,abicimus opilationẽ miſeraicarũ,q̃ coiter cõducit ad fluxũ chiloſũ ſub rubeo quodã calore.venule nãq; iſte manus hepatis dicte,tantiſp alterãt cibũ,qui prohibitus tranſire educitur ſub inchoacta rubedine.ſed credo morbum hunc eſſe diutinũ,& nõ huius tractatus. Ob quod & ſi ex ſententia Gal.ſucus ille imoret in dictis canalibus,non ex obſtrutione ſiue apãte calido.ſed ex deffectu atractiue hepatis,& miſeraicarũ expulſionis,ſi ipſam habent.nec illa debilitas hepatis & ſi ſit cauſa proxima fluxus,non aque inter cutem,niſi alteratiua ipſa deficeret,ex damno earũ partiũ proximarũ ipſi hepati. accidit q; eam fluxibilitatẽ augeri,q chillus ibi imorans calore earũ partiũ corrũpit, & magis prorritat expulſiuam.cum.n.apoſtema ſit in illis ſedibus,ibi eſt exuperans caliditas,que corrũpit ipſum chillum,& ad acredinẽ prorritãtẽ cõuertit. Potiſſime ſi inter gratilia inteſtina(ieiunum patiať) vbi vis expultrix ſic excitata eſt,ob colere preſentiam,vt merito ieiunũ dicať.Colera.n. aut humores ad ipſius modum conuerſi,maxime ſubducit ventrẽ. Ob qđ inde ſignis febris peſtile.prima.4.de fluxu ipſo.primo dixit colere,& aliorũ. Ergo memorare eorũ q̃ dicta ſunt,q in hac diſpoſitione iecur non eſt obſtrutũ, nec apoſtemate occupatũ.& q chillus iſte non tranſit ad epar, deffectu atractiue ipſius,& q grauans canales ſui preſentia,& corruptus ex mora,prorritat vim expultricem. Qui fluxus & ſi vacuatio ſit.& per conſequens medicamẽtum morbis de plenetudine,qualis iſta erat paſſio,non aprobať ab Hip. q nec lenit dolorẽ,nec detumeſcit illo venter.nã non eſt inter prolatꝰ,& ex apropiata materia,qualis ſolet p vmbilicum,aut teſticulos ruptos, aliquãdo emanare,aut artis benefitio educi,ex quo infero pro pratica. q medicãti hidropiſim,ſi tuis iteratis vacuationibus non detumeſcat venter,q non eſt curabilis. Signum eſt aggregari plus de humore,aut eum affectum eſſe confirmatum. Dixit autem dolorem ex lumbis,quia timpanites vt plurimum doloroſa eſt,& affligit partes etiam poſteriores. Iuxta ſententiam Hippo. quibus circa vmbilicum & dorſum dolores & non quieſcũt farmatiis & aliis in hidropiſicam tranſit.quare &c.

¶ Quibus a iecore aqua iter cutẽ incepit tuſſire quidẽ cupiditas eſt: ſed nihil excreãt cõmentatione dignũ:pedeſq; intumeſcũt: ac venter nõ deiicit niſi dura ac pro neceſſitate:atq; etiam circa ventrẽ tumores fiũt qui modo in dextra parte:modo in ſiniſtra conſiſtunt:deſinuntq;

GOMMENTVM GALENI.

Cupiditatẽ dixit hoc loco ꝓpẽſionẽ.quã quidẽ ad tuſſiẽdũ obtinẽt,incitari vero ad accidẽs ſtatim deſiſtũt tmmõ tẽtãtes initiũ tuſſiẽdi,etẽm iecoris

moles

moles inſidient precordiis facit anguſtiam in pulmõe. Cum ergo ſublimis reddatur affectio vere illius anguſtie ob quã inflãmatione laborans, decũbente ex capite materia afficitur, cupiunt tuſſire ſperantes nocuã vacuãdo materiam, eſſe anguſtiam curaturos. Sed incipientes ſtatim deſinunt ob experientiam ipſam deducti in notitiam diſpoſitionis exquiſitiorem ſentiẽtes q̃ temere ſperauerint. Quinetiam natura ipſa per ſe infert tuſſim infartiones expurgando pulmonis quanq̃ ipſi nequaq̃ tuſſire cogitemus, ita vt difficile ſit ſepenũero obſiſtere inhibereq; accñs. Nunc igitur quãdo ob anguſtiam ad tuſſim egri veniunt fruſtra ceu auxiliaturam effectui naturalis facultatis nequaquã habentes miniſterium continuo deſinunt. Ergo ob hec propẽſiores ita affecti ad tuſſim reduntur, ſed eos cito tale defficit munus ꝑpea ꝙ nihil dignũ, cõmentatione excreant. ſed tantum q̃tũ ĩ aſperam arteriam ſeroſum tenueq; ex concepcaculis ſanguinem continentibus ſeroſum comprimit́ in modum ſudoris cuiuſdã. igitur hoc pacto aqua inter cutem q de iecore exiſtit, a prelatis interſtinguitur, atq; etiam paucitate & ariditate deiectionum. Incitantur enim illi perpeſſis ipſis, vel ĩteſtinis vel actibus, per aquam vero inter cutem que de iecore exiſtit, vtpote ĩperpeſſis his nec vitiato alimento, neq; grauatis ab eo partibus (etenim bene valent) nec alui fluor infeſtat, manentq; diutius inibi reliquie alimẽti, que partim mittuntur ad intimã abdñis ſedem, partim inflãmatione iecoris torrẽtur. Porro vniuerſa cutis vtpote que de pituitoſo ſanguine nutriatur. intumeſcit, ꝙ ſi primas eam digito ſtatim apparet caua. Sed paulopoſt ad priſtinam reuenit conditionem nõ tamen ſtatim ab initio ſimilis acutus vertitur morbꝰ ita fieri ſolet. Sed pedes intumeſcunt primi quippe qui procul a calĩdiſſimis abſunt partibus. cũ aũt ſubrepẽs accñs circa ventrem omnem quoq; eam ipſam cõmittit affectionem. Itaq; ſi primas tumorem digito cauatur, ac velut foueam facit, tũ ãt paulo poſt ad priſtinam remeat conditionẽ. Quod Hip. ait, atq; etiam circa ventrem tumores fiunt qui conſiſtant deſinãtq;. At vero fieri põt vt id quoq; dixerit de prima eorum genitura. Nam incipientes conſiſtere ſepenũero deſiſtunt, ita vt videantur quedam integre deſtitiſſe, mox rurſus ſubleuantur, & rurſus peſiſtunt, & rurſus ſubleuantur, procedẽte vero tempore permanent non inſuper deſiſtentes. Sane diſtant a prelatis qui infeſtant ex inani parte, eo ꝙ preſſi cauentur pituoſam habentes naturã, nec in ſuper ſpiritu fluctuoſo quemadmodum illi conſiſtentes.

GLOSA.

Notificat in preſentiarum Hip. aquã intercutẽ q̃ vitio iecoris orit́ q̃ paſſio, vt ex Gal. 5. de locis affectis, hoc viſcus vt ꝑcipaliſſimũ ſubiectum requirat, ex varis tamẽ cauſis ipſam poterit incurrere. credimus ergo in preſenti, cauſam eſſe inflãmationẽ ĩ tali mẽbro, quia talis ꝓpius acutus morbꝰ dicit́ ex Gal. ibi. cũ igit́ talis affectꝰ ſuccedat ad morbũ acutũ iecinoris de ꝑdicto

ſenti

ſëtimus talia. Preſertim cum talis inflãmatio habeat hec duo ſigna peculiaria, ſcilicet ventris ſtipticitatem & tuſiculam, quam notificat per cupiditatem tuſiendi, & nihil comentatione dignum expuũt. quia ſica eſt ea tuſis. & oportet intelligere, talem eſſe cum perſeuerantia, nam in affectib9 pectoris, in principio talis poterit eſſe, non obtemperante humore expulſioni, vt inferius. & tandẽ hec eſt tuſis, quã ipſe Gal. 5. de locis. vidit in infirmo medico. quẽ cũ glaucone viſit rome. qui hepatis apoſtema patiebat̃, cum pleureſim pacti arbitraret̃. in verbo tuſim inquit paruam habes, & cũ quodã interuallo at ſine ſcreatibus. Notandũq; vlterius hanc tuſiculam non eſſe eam, q̃ ſuperueniens hidropicis deſperet eos. ex ſnĩa aphoriſ. ſed ſtatim comitari poteſt ipſam aquã inter cutem tali ſede oratam, quãquidẽ tuſiculam. introduxit. vt dixi. litera per cupiditatẽ tuſiendi, aut vt alia litera aiebat, ꝙ prouocent ſe infirmi ad tuſiẽdum. quaſi ex arbitrio id operet̃, cũ tamẽ tuſis nõ ſit in manu noſtra, ĩmo eſt ille motus, vbi voluntas ſuperat̃ a nã. Eſt igit̃ intelligendũ, ꝙ pars iecoris potiſſime curua ſeu giboſa tumefacta cõprimit ſeptum tranſuerſũ, qđ pulmonẽ grauat, ac aliqua fumoſa q̃litas poterit trãſire ad pulmonẽ. vnde prouocat̃ natura ad tuſim ex tali malo ſenſu. nihilq; ſic corpulentũ trãſiens, non reddit eam tuſim humidã, aut ſcreatibus plenã. quia igitur homo ſentit pondus ea parte, & videt naturã excitari ad tuſim ſurgit in adiutoriũ nãe, quaſi arbitrio poſſit deponere ſarcinam, cum autẽ videat vanum eſſe ipſius intentũ, non depoſita ſarcina humoris, nec aliquo e x creatu ſuccedente, iterato abſtinet: & ſi ex interualis a natura tantũ, iterũ concitẽtur ob dictã cauſam. ex quo hec iecoris affectio, vt magis ſtati enucleabit̃, in gibo tantum eſt. nã illius partis, tuſicula eſt peculiare ſignũ, ſuccedit autẽ, ex eo concuſiõis motu, ex partibus adiacentibus ipſi pectori, aliquid ad eas ſedes confluere, quod ſub corpulẽta ſubſtãtia etiã educit̃, ſed cũ non ſit ex propia radice morbi, non alleuiat, nec ĩfirmis ſatiſfacit: vt ſe ad tuſim prouocent in adminiculũ nature, ĩ quo habet ſimilitudinẽ, illa ſnĩa Hip quibus in febri, ſitis. tuſis parua, natura aut arte prouocata, lenit ſitim. ſ. confluentibus humiditatibus roridis & pituitoſis, que calorem aridũ mitigent ex quo ſemper cũ benigna reuerentia, non multũ abſentio ſentẽtie Gal. qui vellit in hoc propoſito. eam cupiditatẽ tuſiendi, ac vanũ laborẽ. terminari ad ſtilicida ex capite, q̃ fluant ob calorẽ inflãmatiõis diſoluentẽ & eliquãtẽ nam talr expelendo, ea occaſione, non eſſet tuſis ſic ſica & ſcreatibus priuata nam ipſe. 3. de vulgarib9 morbis libro in cotõ de pithione. habet, ꝙ nõ exiſtẽte affe ctu pleureſis aut pulmonis poſſe, eſſe notabilem excreationẽ. materia ex aliis ſedibus deriuata. item cum homines hui9 ſeculi humidi ſint cerebri, ſepe in febribus ob eliquationem, notabiles concitantur tuſes in quo propoſito, ſingulariter gentilis in prima terti ait ꝙ & ſi dolori capitis in iuncto cataro. ſuper ſedendum eſt a repcuſiuis. conſiderandum tamẽ eſt in tempo-

ribus noſtris,ob fluorē a capite prope ſemper eē quoſdam cataros, ad quoſ
ſi aduertas,poſpoſito dolore.forſam acuta paſſio tranſiret ad frenesim. Ob
quod,ea tuſis poſſet eſſe ſat corpulenta,ſed non viſo iuuamēto ipſius ab ip
ſis infirmis,in affectibus iecinoris,ſiſtitur ab ea cura & cupiditate truſiendi
ſic ꝙ Gal. iſto modo eſt intelligendus. Sed procedamus ad aliam notā iſtiꝰ
paſſiois,ſcilicet ventris conſtipationem, vt nihil deiciat,niſi durum & cū an
guſtia & neceſſitate. Nam Hippo.in.3.de morbis vulgaribus libro de.her-
mocrate ait.aluus torrida & copioſa,& Gale.in eo cotō ſentit hermocratem
habuiſſe inflāmationē in iecinore.ergo quār in preſenti eſt eiectio duriſſi
ma & truncata. Reſpondeo ꝙ hoc apoſtema quod aqua inter cutē comitata
eſt,erat in gibo, vt ex triſicula notaui,nā ſi in caua parte eſſet,ſeu in ſima ip
ſius,obſtructis venis,per quas chillus ipſe digeritur,regurgitans, vētrem hu
midū rederet,& ſic Gal.de hermocrate in caua parte ſentiuit eſſe inflama-
tionem.cum vero in gibа parte eſt,non prohibetur ille tranſitus,ac ſuo ca-
lore exicans feces vehementius,ex ſucato chillo vt admodum caprini ſter-
coris deiiciatur,ſcis enim expultricem vim iuuari humiditate.ob quod in-
teſtina quibuſdā glandulis ſuper quibus rotāt humefiūt. Cuius conſūptio
non eſt exigua cauſa ſtipticitatis vētris.16.terti.cap.de colica,iliud.n. genus
carnium propenſum eſt ad conſeruandū humorē.quid ergo continget ex cō
trariis cauſis? verum extat ꝙ quacunqꝫ parte ea affectio ſit ,ſi iecur defficiat
non inconuenit ipſa cōtentoria vi infirma,mollē reddi ventrē. Sed ſi hec ſi
citas ventris ſit deteſtabilis in hoc affectu,an fluxibilitas melior? breuiter
diſeramus,nam Aui.cap.propio.inuit,ꝙ natura ſica melior eſt, quā ipſa le
nis,dic.ꝙ & ſi iſtius propoſiti non ſit diſcutere illud,per viam cauſe,lenitas
eſt melior,q̇a aliquid de cauſa morbi conſumitur,per viam aūt ſigni,ſicitas
eſt melior,quia non ſignificat tantā in hepate deffectionē,uec obſtrutionē,
poſſes dicere ſpecialius,ꝙ in ea q̄ orit̄ ex locis vacuis,ſicitas eſt bonū ſignū
.ſ.moderatio fluxibilitatis.& in hac (moderata lenitas) quia vtrunqꝫ , pa-
ſſionem eſſe debilem,ſignificat. Quod autem in litera additur, vt in vētre
tumores accidant modo in dextra,mō in ſiniſtra conſiſtentes. deſinenteſqꝫ
maius dubiū,habet quod ſatis cōſtat,ex varia expōne quam huic paſſui ad
aptat Gal.in cotō. Et in ꝑimis,non eſſe intelligendū de tumore conſiſtente
in iecinore,clarum extat,cū imobilis ſit.nec ſiniſtra inueniretur :niſi permu
tatus ad lienem,nec iterato deſineret.eſt igitur ille tumor ī ventre aparens,
& ſi ex Aui.in cap.propio.primo in calce,alie partes poſſēt primo inflari , ī
verbo,quod de ipſo primo inflat̄,an ſit femur,an dorſum,quod tamen no
bis non pugnat,modo in ſiniſtra,modo in dextra,prout illa aquoſitas imix
ta ſpūi flatuoſo,huc aut illuc diſtribuitur.cōſiſtunt , dēſinuntqꝫ illi tumo-
res,illis humiditatibus ex vna parte in aliam permutatis,ac in parte, cōſup
tis illis humiditatibus ex calore ipſarum partium,nā ee regiones aut ex ſe

aut ex vicinio calide ſunt,ob quod ea inflacio celerius,et permanentius vi ſitur in pedibus.Gal.autẽ in cõtõ hanc conſiſtentiã tumoris,ipſiusq; defini tionẽ,nõ omnimodã abſolutionẽ.ſed deliticentiã manufactã,vt deſinãt cõ preſi manu,iterũq; inſurgãt,ſuo impetui derelicti.Ego aũt nõ dedignarer credere,poſſe oio euaneſcere, ex dicto quodã A ui. in proprio cap. ꝙ huic morbo cum gignitur ſint ordines inſolutione ventris, & cõſtipacione.ergo eo tẽpore quo cõſtipantur,nec mirũ ꝙ ille tumor qua parte vis cõſiſtat vẽ- tris,appareat ex preſentia materie,cũ vero ſucedit periodus fluxibilitatis, iterũ detumeſcat,& poſſit eſſe ſub hac conſideracione, ſingulare diſcrimẽ ad aquã intercutẽ ortã exinani loco,& ex iecinore.ꝙ ex ea ꝗ oritur exina- ni loco,non detumeſcat venter cum fluxu.imo tumor ſemper conſiſtat, vt ſis memor illius quod dixit in calce textus precedentis, nec molliens vẽtrẽ. nã cũ ille fluxus ſit diutinus ex tali obſtruciõe,nõ euacuat priuatã materiã. Poſſet etiã hec litera.de his tumoribus conſiſtentibus & deſinentibus.iuſta hanc conſideracionẽ intelligi,ꝙ de omni ſpecie hidropiſis intelligat Hip. vt ſupra excitauim⁹,& ꝙ cũ ex lũbis & aliis ſedibus,a iecinore, proter ipſũ non ſic eſſe leſum,oriatur hipoſarca,que fit ipſo minus offenſo.ex iecinore autem oritur aſclites & timpanites,ſi priuatim ſit affectũ, ergo ſuddit mo do,differenciã,ꝗ eſt,ꝙ tumor que in pedibus ventre ac ceteris partibus in hipoſarca videtur,eſt cõſtans,& non reuertitur preſſus,quia ibi non eſt fo- mentũ caloris,aut ſpũs flatuoſus,que ad inſtat fermenti iterũ concutiãt ma ſam,& ſubleuet,in aſclice autẽ,& timpanite,ſecus cõtingit,nã tumor in vẽ tre conſiſtit,& deſinit preſus,iterũ pullulat,quia iſte partes ſunt calidiores & eſt ſpiritus flatuoſus,que impetũ faciat in eũ tumore preſſo,ſaltus aut ie ctigationis.qui ſenſus eſt ſatis ſubtilis,& ſi libet,ipſum accipe,& ſi deſiſtere omnino cũ tumorẽ,& reuertere,iuſta id quod dixim⁹,forſan,ſit magis ad mentẽ Hip.quare.&c.

¶Si caput:man⁹:ac pedes frigidi ſũt vẽtre:coſtiſq; calẽtibus malũ eſt.

GAL. Per morbos diutinos potiſſimũ hyeme & ſenibus nõ ſolũ per in- curſiones febriũ quas noiant acceſſiones,ſed etiã ex intermiſſionibus nihil mirũ videri debet extremas corpis partis refregerari quippe ꝗ carne vacãt ex natura lõgeq; ſunt a viſceribus poſite. Verũ hoc libro neq̃ agit de mor bis diutinis.Itaq; per morbos acutos tales refrigeranẽ partes (ꝓpe dixeri) perper affectionẽ cõtrariã illi ꝗ per morbos diutinos tale accñs infert. Per illos enim calor natiuus pre debilitate neq̃ permeat ad extremas corporis partes, in morbis vero acutis ꝓter inflamatiõis magnitudinẽ in viſcerib⁹ fatigãtis parũ ſanguis in oẽ ꝑmeat corp⁹, plurimũ vero eius in parte affe- cta inflãmatione includitur,& ob eã rẽ medie corpis partes ꝗ ſunt thorax ac venter admodũ calẽt.At vero per morbos acutos interdũ acceſſio cũ ri- gore prehendẽs:aut frigora non ſolũ extremas corporis ꝑtes,ſ; ẽt cutẽ circa

coſtas ac ventrē fridū reddit. Id igitur circa viſcera vitiū non oſtēdit, ſꝫ vbi permanentibus partibus circa coſtas ac ventrē calidis aut etiā calidioribus quā ſoleāt ex natura ſūme refrigerant corpis partes in viſceribus magnitudo ſignificatur inflāmationis, ac forte melius eſt intelligere vētre ac coſtis calētibus ita dictū vt planus calefiāt q̄ dū haberēt per nām. Ceterū vt lypirias febris noīe relegetur ad hoc genus cuius perſpicuū eſt. GLOSA.

SEntentia huius canonis, eſt ſnīa ipſius autoris, & Gal. mile locis. in. 3. de morbis vulgaribus frequentiſſime, de eis q̄ perierunt. Et in. 7. A pho. in principio, & in 4. aph. cotō. 48. hec autē ſententia in preſentiarū videtur tēperata magis, cum in fine textus dicat malū, in aliis vero locis letale. Vnū tamen aduertēdum pro introductione hoc loco. de acutis morbis ſilluiſſe aliis vero protuliſſe, quia ex prefactiōe huius opis copertum eſt. has ſnīas in acutis dūtaxat intelligi. Oportet deinde notare in hoc affectu inueniri ſimul frigus & calorē, ſed licet pro eodē tempore, non tamen ſup eiſdē partibus, ſed calorē intus, frigus vero extra, interius aūt circa ventrē & coſtas. ex prima ponderatione linquitur, ꝙ & ſi ad inſtar opreſſi ignis ſub magna mole lignorum, videamus calorē in extremis defficere & ocultari, interioraqꝫ ardeāt, & inde vrgēteſſima ſitis in iniciis paroxiſmorū: nō inde turbamur. id enim conſequitur condicionē illius hore, vt alias habet videri hanc aūt vtriuſqꝫ qualitatis miſcellā gal. illis locis, & tercio ſimpliciū. ſub exēplo liparie introduxit, qđ ſonat pigue: etiā iuſta ipſum aris. 8. par. preb. 8. nā ita hi vt pingues affliguntur & ſic lꝫ generali uomine. omnē talem varietatē liparie diſcriptio ambiat: ſpeciati vero, ſi intus calor, extra vero frigus ſit. q̄ diſpō. & ſi plures ocaſiones habeat, videndū. prima. 4. c. de liparia. in pn̄ti vero duntaxat verificatur in hac pniciosa diſpōne potiſſime apoſtemoſa. Sed ſi vice verſa poſſet ītelligi, hoc indiciū, vt peſſimū ſit in acutis. interiꝰ algere, exterius vero eſtuare, breuiter apperiamus. dic ꝙ id ſi accidit, in ꝓpinquis morti eſt pſe. vbi calor nō gubernatus ab anima, ſuā inclinationē imitatus, deſerit ſedes interiores, & ad extra inclinat, ob qđ defūcti ſubito exterius calidiſſimi viſunt. iuſta quod Aui. in. 2. 4. cap. 43. & 48. dixit. exitꝰ vaporis calidi excute cū anhelitu frigido eſt ſignificatio pernicioſa, & nō fit niſi quia caliditas cordis finita eſt. Sed exteriora magis incēſa eſſe interioribus laudabile eſt (nā peſtifera febris vice verſa quieta eſt exterius, intus inflamās & cōturbās. pª. 4.) cū in potēciā nature, in expulſione calidi preter naturā a ſedibus nobilibus verſus ignobiles dicat. quod fuit in mēte Aui. pª. 4. cum diſcriberet declinationē paroxiſmi. & alleuiatur tunc caliditas caloris oculti, ſcilꝫ nr̄is interioris, proter expulſionē extranei ad exteriora, qđ etiā fuit in mente Hip. verſus finē primi de victꝰ ratiōe in acutis in verbo. cum calor ad pedes decenderit. Sed in his fradulētis morbis, nō contingit interiora eſſe magis tepida exterioribus, ſed vice verſa, ꝙ ſi cōtigat ſimul

intus

intus & extra frigore, etiã peſſimũ ſignũ eſt, potiſſime difficiente virtute. iuſta ſniam Hip. in quarta A pho. in febre nõ difficiente, ſi rigor incẽderit: defficiente iã virtute. id peſſimũ ſignum eſt. & in primo incurſu febrium fradulentarum, talis extremorum frigiditudo accidit. quod eſt ſatis pnicioſum, vt inferius videbiť de mente Gal. preterita nãq; natura, ex pñtia tãti inimici, aduocat ad ſe ſanguinẽ & ſpũs: tanquã ſatellites quibus propugnet morbo. His enim duobus inſtrumentis vtitur natura, ad oĩa incomada fuganda, & ſi incaute aliquando vtatur eis totũ videndum cõmẽto illius in. 5. A ph. quibus corrupture ſunt fetus, & ſic in pleureticis pnicioſis frequenter viſiť. Tetigit autẽ textus, loca calida eſſe coſtas & ventrẽ, aut ꝙ partes cordis, ideo magis eſtuent, qđ in regione coſtarũ eſt. aut ꝙ ſupra de apãtibus iliorũ, & ventris mentionẽ fecit, ꝙ ſint apãta ſub coſtis mendoſis, ac in vẽtre: ad partẽ autẽ apoſtemoſam congregatur caliditas. tum proter dolorẽ 2. de diff. febri, in fine videndũ. ad inſtar ventoſe. 7. aph. cotõ. 1. itẽ & maior flãma rapit minorẽ. ibi ergo vnita flãma eſtuat, & incendit partes quas cõtingit, & exteriora frigida apparẽt. non ob defectũ calidi, vti in ſenib⁹, nec ob frigiditudinẽ aeris vti in hieme. ſed q̃a nõ diſtribuiť calor intus retẽt⁹. Sed de mẽbris exterioribus, q̃ magis frigiditudine ocupãtur, pedes & manus narrauit, ꝙ diſtãcia ſint magis a fõte caloris. & ſupra de hoc ſermo fuit. Sed cõſideratiõe dignũ eſt, vnde caput frigeat: cũ ſepe freneſis cõmittetur hos affect⁹, calorq; per interiores vias, ſurſum ſaliat. niſi eſſet ꝙ caput mẽbrũ ſuate natura frigidũ eſt, exangue, & tale, ſuo fini ſic neceſſariũ. Viſitatũ ab aere omni parte. nares autẽ & aures quã obnoxie ſint infrigidari, ſupra habuiſti. Sic A ui. prima. 4. cap. 5. trac. 1. de ſomno in pricipio paroxiſmorũ. & cerebri frigiditudo ad id iuuat. ſi autẽ ratio conturbetur, nõ negam⁹, frigiditudinẽ vinci, ex acquiſicia flãma. Notandũ vltimo ꝙ in calore earum partiũ interiorũ, ſũt gradus & ita penes illđ, in preſagiẽdo eſt diuerſitas nãꝑter incẽdiũ magnũ, apãtis magnitudinẽ ſignificauimus, potiſſime ſi ſitis eſtuoſa correſpõdeat, q̃ eſt vnicũ & validũ ſignũ, ſuper magnitudĩe apãtis. & acutorum morborũ. 3. de morbis vulgaribus. a q̃bus ſic magnis apãtibus, raro coutingit euadere. in. 5. de locis affectis, &. 3. de criſi. potiſſime ſi virt⁹ nõ conſtet. quia. 10. de morbis curandis. vnica ſpes eſt talia pacientibus: virtutis robur, & quia ex dictis Hip. in. 4. A pho. canone citato colligebatur, apãta eſſe magna, ideo dixit letale. dixit enim ſi ſitim clamoſam habeant: hic vero & in. 7. A pho. non ſic explicans talem abſceſſus magnitudinem, dixit malum. quare. &c.

Optimũ vero eſt ſi corpus omne eque calidũ molleq; eſt. GAL.

Cum deterrimã predixiſſet conditionẽ morbi quotiẽs mediis corporis calefactis partibus refrigerenť partes extreme, hoc loco exponit optimã in nobis in que corpus omne calidũ & itẽ eque molle eſt, eteni verbũ eque

cōe vtriſq; exiſtit. Igitur eque calidum corpus omne eſt in febrib9 ardētiſſimis, ſed mordens & ſiccum per eiuſmodi affectiones haud quaq̄ molle apparet, ꝙ ſi molle pariter & calidū eq̄ ſi optimā indicat corporis affectionē.

GLOSA.

Corpus eque calidum eſſe, ſane oportet intelligas. nā neq; in ſtatu nr̄i aut contra naturā, id reperire eſt pl'e. diuerſa enī eſt menſura caloris in variis mēbris nr̄is, ſuper qua rotatur contra naturā caliditas. Seontit erg omne corpus eque calidū, priuaciōe illius diuerſitatis, quā ſupra deteſtat9 eſt, ꝙ ſimul eſſet calor & frigus, quā miſcellā, inequalitatē ſolēt medici appellare, vt Gal. in libelo de tpibus particularibus. potius quā equalitatē. ſed cū ex de teſtatione prioris inequalitatis, erat nobis comēdata iſta equalitas potiſſime ꝙ talis ſit Hip. ſtillus, vt ex vna cōcluſiōe, oppoſita intelligatur. aliqualis nugacio poterat obici contra ipſum autorem. ob qđ ſimul adiecit eſſe comendabile, corpus eſſe eq̄ calidū & eque, molle verbū enī eq̄, vtriq; preponi debet, ex Gal. in cōtō. nā & ſi iſta equalitas caloris reddat corp9 tutum, & declaret ipſum īmune ab apāte magno viſceris: nō tamen oīs diſpō libera ab apāte, ſecura eſt. Cum acutiſſime febres per ſe, infenſiſſimi ſunt morbi, in quibus corp9 intus & extra cōburi aliqñ percipit. Si tamē addas eque molle, vtriuſq; corpus redditur expers, nam ob ſicitatē cutis exuſtā a igne ſcintilante: non redditur corpus eque molle, eſt enī mollicies humiditati finitima. videndū primo de temperamentis & .5. de ſanitate tuēda. quā etiam molliciē, vltra diſpōnem cutis, in tēperatura qualitatū paſſiuarū. licitū eſt intelligas, in condicione caloris, vt & ſi corpus totū plane molle & calidū ſit, nō ſub febre ſit acri ſic incēſa, vt tactum mordeat. ſcis enī primo de diff. febre de mente hip. (& prima. 4. tract. 2. cap. 1. verbo in ſunt febrib9 accidētia ſicut quantitas & q̄litas caloris ipſarū magnitudinē indicancia) eſſe quandā diff. & ſi nō variet ſpeciē penes modū caloris. vult ergo Hip. bonum eſt, totum corpus eque calidū eſſe, vt non ſit affectū apoſtemoſe, & ſi duntaxat febrilis fuerit, non ſit ingenteſſimi caloris, ſed mollis & grati.

Poſſes intelligere textum. ſecundum aliā cōſiderationē, vt per corpus eq̄ molle certificetur: nullam eſſe tenſionē apoſtemoſam, nec ſupra nec ſubtus ventrē. & per ipſum eſſe eque calidū. non eſſe febrē fradulentam. ad inſtar peſtilēcialis, que quieta exterius, intus cruciet hominē. ergo comertio amborū, certi ſumus, corpus & ſi febriat, eſſe ſub bona conditione. quare. &c.

¶ Qui dolore vexatur: facile cōuertatur: ſitq; reſurgēdo leuis oportet.

GAL. Sūma totius preſagitionis in morituris cōualituriſq; eſt, quotiēs vis egrotationis cū egri facultate cōferat. Si enim morbus vehemētior eſt eger oīno morietur, ſi debilior q̄ egri facultas, haud quaquā morietur: vbi nihil cōmittatur. Hanc vero ſummā ipſe ſcripſit per ſniam cuius initiū eſt. Colligendū etiā eſt an eger poſſit eo victu quē preceperis durare ad cōſiſtendi.

ſtendi vigorem vſq; egrotationis. Hec ergo ſũma preſagitiõis habetur. Ceterum cum tres ſecundũ genus vires ex triplici pẽdeant origine cerebro, corde, iecore per earum miniſteria firmitas atq; infirmitas cognoſcit. Precipua vero cerebri miniſteria ſunt meminiſſe ac cogitare, ſubſeruientia vero ſentire & moueri ſm deſiderium. Cordis vero mot⁹ arteriarũ, iecoris vero gñatio ſanguis & humorũ. itaq; cum preſenſionis cõtẽplatio in hec diuidaẽ capita quodcũq; ſignum eſt ab Hippo. dictũ, conſiderandũ quo genere collocetur, velut nunc vt facile vertatur eger, atq; reſurgendo leuis appareat. Hec enim ſigna ſunt facultatis corpus ſecundum deſiderium cõmouentis. Ceterum conſtat vt in preſens nequaq̃ interſit dicere ſm deſideriũ aut appetitũ, aut volũtatem. Ad hunc modum ſupra de cubantis habitu dictum eſt in dictione, cuius tale eſt principium. Cubãtem offendi egrũ op; Indicatur enim vt talis cubantis habitus quẽadmodum etiam accliuis fiat fungentibus officio muſcul', quem ſolent firmum nominare. Sed de eo libro de mutu muſculorum fuſius dictum iam eſt. Itaq; perhibuit Diocles vt animalium corpora conſiſtant, ex eo q̃ fert fertnrq;, feret facultas, corp⁹ fertur. Ergo quẽadmodũ ferentes onera, aut grauati ab eis vis mouentur, aut ſi leuius appareat onus innocue ferunt. ita facultas, ſi enim ſuperſt, facile corporis onus fert, vt haudquaq̃ mouendo offendatur. Si deeſt vtpote grauata, vis ſubleuat corporis partes.

GLOSA.

Plus mihi placet antiqua litera, cum de dolore mentionem nõ faciat, nam in preſentia grauis doloris, non poſſe leuiter ſurgere, & latera comutare, nihil mirũ, verum eſt q̃ laudabile ſatis eſt, ſi contempto dolore, leuiter ſe habeat in motibus ſuis. ſunt. n. quippiã ſic preſſi dolore, q̃ nondũ ſe mouere, ſed aliquem per domũ incedere: non ſinant. Ergo nõ facta mentiõe de dolore, fuſius per hũc textũ p̃ſagiem⁹, i õni morbo acuto. in quo nõ repẽte latera comutare, ſignificat eſſe ſine anguſtia ipſum infirmũ, qua infirmus oi acubitu lediẽ, & inde cogitur repente latera comutare, ſed ſupra de hoc habuiſti. eſtq; ſignum, ſic non vri hominẽ, vt ſupportet tantiſper ſup vno laterum cubare. Aut modeſte. & non cũ labore & difficultate ſe mouere. q̃ noua litera inuit. ſcilicet facile conuertaẽ. ſed id notandũ eſt q̃ etiam cum reſurgit, notat, ſit leuis. non q̃ infirmi ad localem motũ inclinẽẽ, nec ex eo fatigenẽ. videndum in ſecunda apho. i cotõ. 28. Sed ob aliquas intentiones reſurgũt, puta proter ſterni lectũ, ad aſſellam, ad comedendum, ĩ quo ſi leues ſibi ſint, & ſine difficultate id faciãt, ſũme laudabile eſt. Procedẽdo ergo ad cãm litere. Notandũ eſt q̃ infirmi in lecto iacentes, ſi rationem habeãt icolumẽ, cũ fatigenẽ ex diutina & p̃manẽti figura vna cubãdi, inuitanẽ mutare figuram. Quod aũt laſſeẽ mẽbrum diu exiſtens ſub vna figura, eſt clarũ expimentum nictẽti tenere verbi cã manus ſub vna fignra, & ſi vna magis

alia fatiget,de motu muſculo,&.3.de morbis vulgari,ꝙ plures in vna figu ra laborent muſculi-ſiue illa laſitudo ſit ſpiritibus reſolutis ex maiori vnione,vel ex alia cauſa alias declaranda.Ob quod moſes cũ manus haberet erectas durãte prelio.vt hebrei vincerẽt,fatigatus ꝙ graues ipſas haberet,famulũ vocauit coadiutorẽ ponderis.Quod etiã confirmatur ex ſolone problema.ob quid ex inceſſu in planicie magis fatigemur,&alterius.vt quid itinerantes comutamus pedes ſuper equorũ ceruices.oĩa nãq; hec teſtimonia predicant.ꝙ figura opoſita eſt vti medicamentũ,ad priſtinũ laborem. que cum ita ſint,iuſtum eſt infirmos tẽtare laterũ cõmutacionẽ,& id iuuat per viã cauſe,ne ex reflexione viantur.ac in tempore ſudoris.nã pars cõſtricta minus ſudat.2.4.in cap.67.Sed per viã ſigni, id valde comẽdabile eſt, de quo noſter textus.in quo notantur duo,ſcilꝫ robur ipſius facultatis motiue,ac obedientia ipſius inſtrumẽti.bene enim dicebat diocles.nos cõſtare ex ferẽte &de lacto,ferẽs enim eſt ipſa anima cũ calore naturali,de lactum vero eſt ipſum corpus.quod cum terreũ ſit renitentiam infert ipſi facultati mouenti.Sic dicebat ſapiẽs.corpus qđ corrũpit̃ agrauat animã & terrena inabitacio.&c.proter qđ ſic corpora defunctorũ grauitant,ꝙ iumenta fatigent,ac nauigia,ex opinione vulgi.ita & corpus viuũ ꝙ ab vno facile baiulatur,ipſum defũctũ vix a quatuor vehitur.Iuſta quod cũ ſale reſpondidit quidã nobilis cordatus,cuidã regi querenti,qui numerus expugnatorum ſufficeret ad expugnandã ciuitatẽ quãdam, dixit enim,video mi domine ꝙ hominẽ vnũ defunctũ vix quatuor homines.extra propiã domũ trahũt quãto magis viuũ,qui nictitur propiã tutari domũ,oportet ergo exercitũ eſſe ad minus quadruplũ,ad ciuium numerũ.Iuſta hanc reſiſtenciam q̃ eſt delacti,ad defferens.eſt ſubtiliſſima ſentẽtia, ꝙ animalia mocta ꝑ vacuũ (ſi daret̃ per poſſibile) ſuceſſiue mouerent̃,ex iſta reſiſtencia intrinſeca.de inanimatis vollunt illud,ſed de omnibus tenetur cõiter, ex impoſibilitate terminorũ a quo & ad quẽ.alias hoc videndũ. Quanto ergo graueſcit corpus aut tabeſcit virtus,tanto difficilius vertitur corpus.ob quod ſenes,etiã facile põdus, ferre nequeãt.ob quod etiã, ſupellectilẽ in nocte ſupra ſe grauiter tolerant.eadẽ collacione robuſti ſuperãtur expõdere magno, qui aut ſe mouere non valeãt aut inequales & pigros paſſus ad inſtar ſenuum habeant.Iuſta id virgili gradu properabat anili.Si ergo in motu,cum ipſum intentant,corpus ſentitur preleue,virtutis mouentis robur innoteſcit.que valeat etiã corpus humoribꝰ plenũ ſuperare. q̃ oĩa ſupra eo textu. bonũ eſt egrum cubatem .&c.explicata fuere.Gal.autem in preſenti cotõ de robore huius motiue facultatis, laudes pertracturus, introduxit,qualiter corpus triplici facultate regitur,more medico,ſcilꝫ animali pendenti a cerebro, vitali a corde,naturali a iecinore.nobis autem in preſenti non attinet dicere, qualiter in re virtus vitalis,ſit nr̃is,& qualiter in corde talis, ſit ea pricipalis

in re

concoctrix q̄ ſpūs generat,& inde diſtribuit per motū arteriarū ad ipſa mē bra,& qualiter ſolū dicatur vitalis ab effectu,quia hic calor eſt adminiculū,quo anima informat & mēbris conſeruatur,quod vita eſt,& inde vitalis. qualiter autem his tribus facultatibus regat̄ corp⁹ ſanū, & infirmū, & qualiter ex ſuis actibus ipſarū robur inoteſcat,& qua magis egeant infirmi robuſtiori,Gal.optime.9.de morbis curandis ac aliis locis. totū autē hoc qd̄ Gal.ſentit in cotō,conducit valde ad artem preſagiendi in certificando de infirmi valetudine,aut ſiniſtro exitu,nam tota ratio eſt.collatis viribus nature ad morbum,certificari, quod ipſorum vincat,na ipſo dicēte libello de conſtitntione artis medicatiue,attendit.n.medicus in duobus ſcilicet cōtra pugnantibus,egritudine ſcilicet,& natura.Primo ergo preſagium conſeq̄ris de ſalute aut morte,cognoſcendo fortiorē.deinde ſpatium victorie,cognoſcendo quanto alterum altero fortius ſit.& multa pulchra ibi dicit q̄ pte vide,&.3.huius reppetent̄.quod totum monuit Hip.in prima aph.& ii ad congrue cibandū,in cano.contemplari igitur op3.Laudam⁹ ꝙ ſatis Thadeum in preſenti.qui diſtribuit iuriſditionē horum ſignorū ſūptorū ex trib⁹ facultatibus,hoc modo.nam ex facultate animali ſunt manifeſtiora , a vitali certiora,a naturali fideliora & permanentia magis.coctio.n. non ſic cambiat̄,vt pulſus,introducit vlteri⁹ille doctor.ꝙ hec intentio Gal.in preſenti cotō videat̄ excuſabilis,nam ſi morbus habet maiorem proportionē ad virtutē , vana eſt curatio.Si autē virtus,cum ipſa preualet morbo,nō eget medicaminum auxilio.primo de locis affectis.ſimile exēplum truſatores conducunt,dānantes pietatem q̄ animab⁹ traſlatis ex hoc euo fit, quaſi vellint glorioſis fruſta fieri,damnatis inutiliter.exiſtentibus vero i purgatorio ſufficiat temporis tractus. ve illis|Reſpondemus ergo vt bene Thade⁹,ꝙ dominium nature,aut morbi eſt duplex,quodam abſolutum,&tunc ars medica excuſari poterit.aliud eſt condicionatū,ſicut in ſimili,in ſacra ſcriptura dicitur,de ꝓphetia ꝙ duplex ſit,quedā cominationis& altera prediſtinatioīs. q̄ cominationis eſt,poteſt variari,ne,ĩnde mendax dicitur propheta. vti de niniue in diebus ione prophete.ſed q̄ prediſtinatioīs eſt,eſt inuariabilis,vti de prediſtinatis habet videri apud dominos theologos,quibus nos ſemper ſumittim⁹ ſi catholice ſentiant. Ergo in tali dominio morbi aut virtutis cō dicionato,ingreditur noſtre artis poteſtas.quod totū ſatis bene,& ſi ex Gal. ſuptmū ab Aueroi collig.7.cap.31.ſic ait (cum dominio abſoluto morbi,&t iuuāte medico non fit euaſio)niſi inferalibus cōpſōnibus cōtingūt mōſtra i hac arte ſicut in natura.ī dominio vero abſoluto nature,excuſat̄ hec ars,in dominio vero medio,poteſtas ac dignitas huius artis clareſcit. vt mortales ſalubres reddat, vt ſalubres celerius& ſine querimonia terminentur.q̄re &c

Si corpus oē graue eſt:⁊ itē manus ac pedes maiori cū periculo eſt.

COMMETVM GALENI.

Aggredienti moueri ſecundũ deſiderium grauitas partium cõſpicua red ditur, crurium quidẽ dum ſurgere & ambulare, aut etiam õnino tranſferre ea cubando eger tẽtet. Pari modo manuum dum capere aliquid ac dimittere, necnõ tranſferre tentet. Similirõne ceruicis ac ſpine, dum commutare corporis habitũ experiatur. Itaq; grauitas partium maximũ inditiũ precipuũq; debilitatis facultatis habetur non cuiuſlibet, vt antea eſt proditum, Sed eius que in muſculis ac neruis tm̃mõ eſt.

GLOSA.

In artificioſus cenſebit Hip. cum manus & crura, a corporis dicerperit ratione. potiſſime q manus, brachiũ comprehẽdat. vt eſt videre libro primo de vſu partiũ, ſub nomine manus magne & ita, de facto, in textu itelligitur, vt ex crurium cõtẽplatione licet colligere. Si ergo corpus graue ſit, ſat neceſſario intelligit de crurib9 & manibus. niſi ſoluamus obiectũ. prio, de mẽte Ariſt. 3. de hiſtoria animaliũ cap. 4. ſolũ id corpus dicit propie & ſue partes, corporis partes, per quarũ amiſſionẽ & deffectum, neceſſe eſt animal perire, tale eſt truncus a capite vſq; ad fundũ, per quẽ excrementa deiciunt. Poteſt. n. homo abſq; cruribus & brachiis, vita nõ periclitante conſeruari. & qd̃ amplius eſt, quippiã eligunt aut procurãt eos deffectus, ad luchrandũ panẽ. O miſerã conditionẽ. id autẽ qd̃ diximus. fuit neceſſũ aris. fateri, nã cũ poſuiſſet cor in medio corporis, & ab ipſo ad plantas pedum eſſet longe maior diſtantia, ſoluit ipſum cor medio corporis ſitum eſſe, crura enĩ. non ſunt propie corpus. vnde alia conſideratione, non pugnat vmbilicum poni partem in medio corporis conſtitutã, ob quod iheruſale; dicitur apud aliquos vmbilicus terre, eo q credat eſſe in medio terre. Iuſta. id. operatus eſt dominus ſalutem in medio terre. ibi enim fuit redẽptum humanũ gen9 paſſione piiſſimi ieſu, hac ergo analogia poſſes excuſare Hip. Sed medice magis textũ pertractando dicam9, crura & manus a corpore decerpiſſe ꝓpter aliquot rationes. reſumentes iterũ eã dioclis ſniam, q cõſtẽt corpora humana ex ferẽte & delacto. Si ergo ipſum corpus graue ſentiat, cum intẽtat motũ quis, quanto comẽdabatur textu precedenti leuiter comutare latera, & facile verti, tanto nũc deteſtat eam grauitatem. & renitẽtiam ad motũ, q̃a publicum deffectum in virtute motiua que muſculis reſidet, ſignificat, ac ipſorũ ſpuũ; tũ vitaliũ. tũ animalium. nã cum anima in ſe non debilitet, in erroribus de anima primo, ſi infirmat, id eſt deffectu inſtrumenti, hoc eſt iſtius caloris nr̃is. vide quã faciles ſint nobis motus ĩ flore etatis cõſtitutis, quã difficiles ſenibus. quanta alacritate moueamur & potentia, reffecti de cibo, quam gnaui & pigri cũ ſumus famelici, totũ id, q moles terrea corporis nõ leuigat, niſi ob copiam caloris. ignis eſt. n. qui aleuiat corpus prima pri. doc. de elementis, vide conualeſcentes etiam iuuenes qualiter vix baculo ſuſtineantur, vt incedere poſſent, vide Heliam exanimẽ fere, & ſumpto eo cibo

& potu,quanta firmitudine ambulauit vſq; ad mõtem domini, omnia iſta conducunt,vim motiuam in ſuis inſtrumentis,ſignificari infirmã, cum corpus graue & ponderoſum ſentitur.ſi quis intentet motũ . Ergo cum textus primo de corpore mentionem fecit,alludit ad precedentem textum. vbi dixit.facile conuertatur.hic autem non eſt ſuperfluus in oppoſita concluſiõe, que ex oppoſita ſub infertur,quia aliquid vtile addit,puta de cruribꝰ & brachiis,aut manibꝰ,quia aliquãdo opus eſt ipſis infirmis ob aliq̃ neceſſitudinẽ,manus mouere ad ſcalpendũ,coperiendũ ſe,itidẽ & retrahere crura. nulla facta experientia de grauitate trunci.hoc eſt corporis,tunc igit̃ certificamur id eſſe ſatis malũ,potiſſime cum ille p̄ticule vacent dolore,aut tumore.q̃bus ꝓhibite,nõ eſt magni mométi.Ergo ſi ſimil̃ expiamur corpus graue ſentiri,itidẽ & iſtas p̄tes,timẽdũ eſt.Sed id q̃d demũ addit in litera (maiori cũ p̄iculo eſt)ſolicitat mẽtẽ,cũ ſit verbũ cõpatiõis.dic primo ꝙ magis timẽdũ eſt,ſi ſimul cũ ĩmobilitate trunci ſicut in lithargia,etiã crura & manꝰ graues habeat.dic & melius ꝙ ſeorſum,ſi quippiã infirmus habeat in cruribꝰ,& manibus,ad motũ magnã difficultatẽ,cum maiori p̄iculo eſt, q̃ ſi id cernas,in reliquo corporis,q̃a cũ manus ſit organum organorũ,ſic agile & ad oẽs vſus prõptiſſima.cum crura ſint corporis colune & fulcimentũ. & natura p̄ſtet vi p̄ticulis iuxta finẽ,& egeant hec membra tanto virtutis robore & copia ſpuũm.ſi cum hoc,deſſiciunt in motu,& male obtemperent virtuti momenti,nõ abſq; magna cauſa eſt,& ideo maiori cũ p̄iculo eſt . quare &c.

¶ Si corpus a deo graue eſt: vt vngues quoq; ac digiti liuidi ſint: expectanda mors continuo eſt.

COMMENTVM GALENI

Diximus alio loco quo nam modo gubernantes animal vires ſimul intereant,& vt animal prorſus viuat quo ad queuis earum ſeruetur. Cum ergo dixerit Hippo.languentis inditium facultatis,de q̃ muſculi mouentur , addit alia extincte facultatis propia inditia,q̃ de corde emanat,& ob eam rẽ non ſimpliciter ait liuiditatem grauitati partium accidentem ĩdicare mortem,ſed continuo & ſine vlla cuntatione propterea ꝙ vtriuſq; intermortue ſigna appareant facultatis.

GLOSA.

Hic eſt textus,quem in prefatione citauimus, vt primum modum diuidẽdi hos libros,non aceptaremus.eſt namq; hoc inditium ſuper virtute vitali,cuius omnimodus deffectus certificatur in preſentiarum , per liuorem vngium ac digitorum.que ſi deſſiciat,quid dubitari poteſt:ꝙ mors continuo expectanda ſit,cum priuatione vite ſuccedat mors,facultas autem vitalis eſt q̃ animam in membris conſeruat. Sed in duobus diſcrepat hec litera noſtra. Ab antiqua.tum ꝙ reppetit corporis grauitatem , de quo viſum fuit. Vt virtuti animali cadenti ſuccedat publicus deffectus

in vitali.& conſtat alias,vitalem preſuponi motiue,& poſſe eſſe in mēbris cum notabili deffectu motiue,licet in aliquo mēbro dicant̄ ad conuertēciā puta in inſpiratione.diſcrepat quoq;,q͏ in hac litera de liuido tantū colore mentio fiat,in priori vero de miſcela cum viridi colore.ſed vtriq; ſatisfacie mus.Primo ergo abiciamus.digitorū & vngiū liuorē,qui in accetione pa- roxiſmorū,in hieme,in ſenibus.in ſincopi.nam oīa talia accidentaria ſunt, aut extra acutos morbos,de quibus hic intēdimus.que omnia forſam exci piuntur in textu,quādoq̄dem hūc liuorem corporis.grauedini dixit cōiun gi,vbi iam corpus haberi a morbo ſignificat̄.Dubitat̄ ergo pro maiori lu ce.quando in textu precedenti manū & crurium grauedinem vituperarit& ipſam hoc textu reppetat,ſi ipſe liuor qui vngibus digitisq; apparet , etiā manibus& pedibus accomodādus ſit,ego crederem,& ſi id tolerabile ſit,dū taxat ad manus conducendū.eo q͏ offerunt̄ in propatulo ipſi medico tāgē ti pulſum,non enim eſſet honeſtum ſed curioſum magis,videre alia extre ma,potiſſime in feminis.item q͏.certius per vngium liuorē in manib⁹,cer tificamur,cū minus diſtent a fonte caloris.ſed de hoc iterū ſtati. Notadū vl terius q͏ ī hac noſtra facultate.color fuſcus plūbeus & liuid⁹ ſunt idē,q pre- cedit nigrū colorē vt in ſequēti textu,& ſequit̄ viridē colorē, vt ſupra Gal. ī cotō.10.cū dixerit colorē viridē,eē initiū coloris fuſci,& intelligit de viri- ditate obſcura,qualis eſt ī caulib⁹& latuca.& ideo antiqua litera huic ꝓpoſi to alludebat,cū liuidū mixtum viridi prepoſuit colorē.Q̄ d̄ Aui.ī prima.4. trac.1.in cap.5.cuȝ dixerit,& color eius cōuertit̄ ad plūbertatē,ex albedine, & viriditate,tanquā ex illis incohet plūbin⁹ color. Q̄ d̄ tn̄ aliquali maiore eget dilucidatione,nā primo de criſi & inferius de vrinis.cum ad nigrū ꝑue niat̄, ex calido frigidoq;,ea eſt diſcrepātia,q͏ nigrū a calido ꝓcedit viridis, alterū vero,plūbin⁹ color,q̄liter ergo ex viridi inchoari,plūbeū inuim⁹. itē Gal.dicto cotō.10.dixit q͏ citrinus precedit viridē,& talis eſt ꝓceſſus ꝑ ca lidū,quo oīo abicit̄ fuſcus color.dic q͏ viridis,eſt citrinus obſcur⁹ , vt infra apparebit,& talis pōt eſſe a frigido,& eſt initiū fuſci,in proceſſu vero ꝑ cali dū,in eo colore ē quedā claritas: vnde ſufficit color liuid⁹ ī noua litera exp̄ ſus,ad certitudinē p̄ſagii.cū clari⁹ frigiditudinē hoc ē caloris nr̄is abſentiā ſi nificet.vt patet in ſanguine extracto in floboth .cum calor ſit abſens ,ſi igit̄ calor nr̄is ōniū operationū radix extingit̄,continuo mors expectāda eſt.Po ſſes vlteri⁹ petere ad maiorē lucē,ſi ille,plures partes corporis occuparet , ſi eſſet deteſtabilius inditiū,de quo dicimus.q͏ ſic,& tūc occupans totū corp⁹ potius eſſet mortis demōſtratiuū,quam pronoſticū indiciū. Facitq; multū ad ꝓpoſitū querere,q d refferat magis hūc colorē digitos ipſorūq; vnges oc cupare:q̄ alias ptes.& dicim⁹ q͏ multū intereſt,& ita ad man⁹ potiſſime cō ducēdū,& forſā ad ſiniſtrā magis:q̄a digiti & vnges potiſſime,habēt ſpecia lē reſpectū ad ipm cor.q̄a ex Hip.libello de nā fetus,vnges ſūt ptes dēſiſſi

i viii me

me genite ex neruis venis,& arteriis diffuſis in totũ corpus. Sed potiſſime ex arteriis,hoc eſt ex vaporibus expulſis ab eis, conſũptis partibus aqueis & aereis,terreis vero inſpiſatis & ſolidatis. Vnde admodũ gipſi ſunt ſubal bidi,& per quandã iuſta poſicionẽ geniti.2. artis parue. in verbo ſed generacio ſola.& inde cum ſint expertes coloris,repreſentãt ad modũ vitri colores ſubiectos,vnde in ſanis rubei & nitidi coloris viſuntur, per preſentiã laudabilis ſanguinis & ſpũum,in egris perturbatũ in morituris peſſimũ, repreſentãt colorẽ. Vnde hac conſideracione,aut quia a toto corpore depẽdenciã habeant,aut ꝙ imediatius a corde,per ipſas arterias. inde quia cor totum animal ſit habitu, non eſt lõgique certitudinis, per ipſas ſuper toto preſagire,non ergo credamus per vnges fieri hoc preſagiũ,tanquã per aliquã partem extremã corporis,in qua calor defficit.ſicut i alis extremis, ex diſtãcia a fõte caloris,vt pigre ſentit Thadeus in preſenti.nã ea ractiõe maior certitudo eſſet per liuiorẽ aliarum partiũ,que affiniores eſſent ipſi cordi.de quibus nulla mẽtio in litera,nec opꝰ eſt abicere vnges a ſignificatiõe, vti abiecit pilos,& ſi cõem habeãt rõnẽ.2.artis parue,qa nec oĩo pili abiciũt vti in ptiſcis,quorũ caſu,vicina oſtenditur mors,nec in pilis eſt ea via certificandi,que in vngibus,quia pili a longe ſequntur cordis diſpõnem,vnges vero proximius.item minꝰ valet quod dicit,iterũ ille doctor, ꝙ particula ſic caſualis,& ſic vilis in corpore,ſit ratio tanti momenti,confirmãdo iudicium mortis.nã non ex ſe,ſed ꝙ affectũ cordis ĩmediacius repreſentet aliis mẽbris,quod totũ ſubtilius & diuinitus intelleximus,cũ ſeriẽ Gal.contemplati ſumus,in libelo de vſu pulſus,quẽ textũ,abſq; peccato poſſumus credere,ipſum thadeũ nõ vidiſſe,cum hec exponebat. Erat ergo intẽcio Gal. reſpõdere obiciẽti,ꝙ ex pulſu nõ poſſet eſſe tãta certitudo,cũ arteriis fiat, quas ligari per notabile tempus iuſſit, abſq; noxa aliqua ipſius animalis. Reſpõdet in ſñia,nõ eſſe mirũ,ſicut ex adũcis, hoc eſt curuis & denigratis vngibꝰ,ſignificatur pnicies, nã qñ aliqua res de eis q̃ iuuat in vita mutaẽ, res aliqua neceſſario ſequitur.& tandẽ claudit ſñia; noſtri propoſiti inuẽs, ex hac igitur cauſa & ſui epitheto, res arduas ſignificat,& manifeſtũ eſt, ꝙ non quicquid ſignificat res arduas,poteſt & ipſas operari. hec Gal. eſt igiẽ ĩn vngibus nouu; miſteriũ,& non caſuale indiciũ. Vltimo ſi petas, an ſine grauedine corporis,per talẽ colorẽ certificabiẽ ipſa mors,dic ꝙ ſic. dũ accidentario modo nõ contingat,quia ex ipſa ſola vitali difficiente introduciẽ mors,& ſi animalis videatur integra. vti in ptiſicis & ethicis ꝓpe mortẽ, quod,ad diſtictũ principatũ mẽbrorũ, nõ eſt leue argumentũ.quare.&c.

¶ Si digiti ac pedes omnino nigreſcunt:minus peſtiferi ſũt: ꝗ ſi liueãt. Sed alia ſigna conſideranda ſunt. Si enim facile ferre malum appareat & aliquod aliud ſalubre fuerit ſignũ morbum verti. ſignificat ad abſceſſũ ita vt ege ſit conualiturus ;corporis vero nigredo caſura. GAL.

Non

Non minus peſtiferi dixiſſe oportuit. Sed vt interdũ nullo pacto, interdum ſũme peſtiferi habeanť, ac forſitam exiſtimauit aliqs Hipocratẽ ignoraſſe id, propterea q̀ non ꝓprie vtitur dictione. Sed adiiciens difinitionem deinceps ac docens vtrũq; eorũ que dixi, conſtat vt agnouerit veritatem, ſed haudquaq̃ exquiſite locutus eſt. Nam interdũ pars nigreſcit, quia materia eo decumbit. Sed quo nã mõ aliquis internoſcat eam rem ꝑſpicue indicauit. Si.n. facile ferre malũ appeat.i. facile ſe hẽat eger, & itẽ aliqđ aliđ ſalutare affuerit ſignũ, mã decũbit, ſi ſecus mortis periculũ imminet

GLOSA

Iſte teſtus eſt ſatis difficilis, & hec noua tradutio longe eſt a priori & quia prior eſt multum artificioſa, ideo ipſam ponam & verificabo, ſic habet, q̀ ſi color hic vnges non infecerit licet cetera mẽbra corripuerit. deide me conuertam ad hanc literam nouam, & ipſam ꝓſequar. Dixi namq; in textu precedenti, quanti momẽti vnges erant affecti liuido colore, ĩ vicinã mortem predicendo. proſequitur igitur Hip. hanc vngium dignitatem, vt ſcilicet ſi predictus color liuidus vnges nõ infecerit, etiam ſi ceteras ꝑtes corporis corripuerit, non deerit ſpei locus, quia & ſi color ille ſignum ſit venenoſe materie, aut extinctionis calidi naturalis, non cõmunicato eo colore vngibus, ipſum cor adhuc non defficit, & principio ſaluo, eſt recompenſatio in principiatis. Ariſt.3. de parti. ani. cap.4. & nota q̀ hic ſenſus eſt multum praticus, nam per bothor nigra ac punta liuida, que viſuntur in febrib⁹ acutis & peſtiferis in corporis ambitu, non eſt omnimoda certitudo mortis ¶ Sed tu merito dices. ergo fruſta obligat autor cõſpicere alia ſigna, ſufficit vnges non eſſe infectos, ad ſpẽ ſalutis, niſi eſſet, q̀ licet vngibus infectis omnimoda certitudo mortis ſit. ĩpis nõ ĩfectis nõ eſt ſalutis firmitudo ſtabilis. q̀a põt ĩnualeſcere malũ, & occupare corporis arcẽ, vnde viſo eo liuore in reliqs ꝑtibus, ſi alia ſigna faueãt, puta ex anhelitu, apetitu, ſanitate mẽtis, inditiũ ẽ remiti malitiã morbi, vt nõ occupet cordis partes, & inde poterit eſſe euaſio, ſ; cõditionata tñ, iuxta ĩpetũ & tantã morbi malitiã, puta cum abſceſſu ĩ aliqua ꝑticula: quo, ea ꝑticula deſtrueť. cui credimus alludere id Hip. in fine hui⁹, ĩ textu. exiture q̃ pedib⁹ fiũt, & illđ Aui. ĩ pria.4. cap.1. trac.2. raro fit euaſio ab egritudine acuta ĩterficiente, ſine contractiõe alicui⁹ mẽbri, hoc eſt perditioue illius particule. ita q̀ & ſi per expulſionem creticã, alie partes corporis ſecurenť, ea particula exterminabitur, & qualiter non. ſi ibi vnita eſt tota morbi nequitia: iſtum ſenſum ad literam Aui. inſequiť din⁹, quẽ fundat in vltima parte textus noſtri. & ſi alios ſenſus ea litera habeat: reſumentes igitur prefactum ſenſum dicamus, q̀ ſi in acutis morbis ſit corporis grauitas. & liuidus color in digitis manũ & pedũ, nã de vtriſq; Aui. ſẽtit in ſecuda.4. in capitulo.4.3. mors eſt in ianuis, ſi vero ab vngibus longe ſit, aliis partibus occupatis, non derit ſpes ſalutis, ſi alia ſigna faueãt, erit tamẽ

iſta ſalus cum vituperio alicui⁹ particule. Sed quia noſtra litera alio, petit, & creditur fidelior, ideo ipſam proſequor. primo dubitando de ſñia text⁹, vt fecit Thadeus, qualiter colorẽ nigrũ dixit eſſe minoris malicie liuido colore. cum ſupra expreſſe cotõ. x. in primo libro dixerit Gal. conuerſio ad nigridinẽ eſt deterior, & ad viriditatẽ minus mala, vtrũqꝫ ipſi liuido colori conferendo, quod etiã primo de criſi eſt publicũ. 2. primi de vrinis & milie locis, ꝙ nigredo eſt terminus alteraciõis. primo Gal. in cotõ taxat Hip. ꝙ inartificioſe fuerit locutus, cum dixerit colorẽ nigrũ, minus peſtiferũ ipſo liuido, nã ab ea parte qua ambo in malitia poſſunt comparari, nõ min⁹ eſt peſtiferus ipſe niger, ſed longe peior, ex prefactis fundamentis. pro ea aũt pte, qua bonũ põt ſignificare, inepte dicit̃ ſignificare min⁹ malũ, q̃ liuid⁹, imo nec ſignificat malũ, imo bonũ. quod totũ ſat obſcure Gal. ſed rẽ intus calluiſſe Hip. fatetur, lꝫ non bene expreſſit mentẽ ſuã. nã vere color niger nunquã ſignificat bonũ. bene tñ mitiorẽ nequiciã, cum ex ſignis textus diffinitur. Eſt igitur tenẽdũ, in aliquo caſu nigredinẽ in partib⁹ extremis, minus terrere medicũ, quã ipſa liuedo. qd̃ expreſſe Aui. dicto. c. 8. & nigredo melior eſt quã offuccatio & rubedo. Sed ad fundamenta principalia reſpõdet Thadeus dãdo cauſam ad ſñiam Hip. in preſenti. qnia color niger põt reperiri in mẽbris per creticã expulſionẽ, in oĩ materia aduſta, eo ꝙ humor nr̃is niger, non eſt baſis acutorum morborum, nec ipſius manifeſtacio eſſet maioris põderis, quã itericia nigra. ſed color liuidus aut viridis. nã thade⁹ de tali legit literã. Non poteſt apparere in mẽbris per creticã expulſionem quia nõ eſt in corpore humor ſub colore liuido, & ſi humor viridis ſit in corpore, vti colera praſina. ſi nõ cauſat febrẽ. videndũ ꝑ conciliato diff. ꝓpria, quomodo expelletur cretice ad extremitates? ergo ſolum poteſt talis color videri in membris, per extictionem calidi nr̃is. Sed longe periculoſius eſt ſignificari finitũ eſſe calorem nr̃em, quã aduſtam materiã nigrã iam factã cretice eſſe expulſam ad extrema. igit̃ ſermo Hip. ſpeciati eſt ver⁹, & parti poterit eſſe falſus. Cum color niger, maiorẽ extictionem caloris poſſet repreſentare. Nota ꝙ color liuidus exiſtẽs in mẽbris poteſt p̄ſenciã humorũ repreſentare, videndũ prima. 4. cap. 5. tract. 2. & libelo de flobot. ꝑ ipũ Gal. Sed illi humores crudi ſunt, q̃les nõ decet febri acutã facere. itẽ & viridis põt reddi color totius ſicut ille qui morſus eſt a thiro, aut in itericia viridi, ſed morbũ dari acutũ a colera praſina. raro viſum fuit, nã extẽplo expellit̃ vomitu vti in. 5. Aph. cotõ. 1. ergo Gal. huic ſenſui applicat̃. vt ſit nigredo minoris malicie in aliquo caſu. vt ſentiremus quanti ponderis eſt color liuidus in extremis partibus apparens. ſed ea pars effecta nigra, caſura eſt, aut per ſcarã que in puſtulis nigris aduſtis fit, vti carbunculo. aut ꝑ maiorẽ corruptionem, quod ſupra inuimus. quare. &c.

¶ Si genitale: teſteſqꝫ conuelluntur: dolor ac mors ſignificatur. GAL.

Coſtat vt in q̃bus infeſtat dolor: he cõuellant̃ ptes quẽ admodũ in defũ ctis,idq; h; rõnẽ. Nã vbi vitalis facultas intermorit̃,pindeq; extẽdi ad fines vſq; corporis impos eſt,ſed acũbit & ad ſuã cogitur originẽ parres cõmitẽtur viribus cõcurratq; & ad intermedia corporis copulent̃ neceſſe eſt Ceterum vt dolor contrahi faciat vires ad ſeſe perſpicuũ eſt,ita fit vt ob eã rem partes ad originẽ conuellantur. GLOSA.

PROS Equitur Hip.aliud inditiũ.ſup vitali facultate defectiſſima, ex genitali & teſtibus conuulſis,ſeu vltimo contractis. Sed intimius q̃ in precedenti textu.cum hoc inditio nõ ſuper mors,ſed aliquãdo dolor ſignificetur.& licet dolor attineat vi animate,in preſenti textu ad facultatẽ vitalẽ poteſt conducti,pro quanto ſui in proportione exterminãdo virtutẽ vitalẽ,conducit ad mortem tandẽ. ita & nõ facio vim,ſi antiqua litera coti dicat,hoc indicio ſignificari vim animalem deffectam,noua vero vitalem. ſcis enim in principiis,vitalẽ vim, animalem dici, non quia cognoſcẽs ſit. ſed q; tantũ in animali reperiatur,nõ autem in plantis. Pro introductione igitur ad litere expõnẽ notandũ eſt.genitale ac teſtes ex Gal.13.&.14.de vſu partiũ.ac ex Aui.xx.tercii eſſe inſtrumentũ generationis:ad que duo mẽbra neruorũ copia prepagatur,& ſi nõ ſit equalis ſenſus ãbabus particulis. Videndũ per Aui.ibidẽ.copiaq; arteriarũ,quibus multũ de ſpũ flatuoſo cõmittitur,qui eſt potiſſima cauſa erectionis ipſi9 genitalis,& licet extẽſio et erectio huius mẽbri.ſit p muſculos q̃ illi implatant̃:vidẽdũ prima primi doc.5.magnificatio autẽ & robur in hoc mẽbro,eſt per vim acorde ſuppeditatã vidẽdũ libelo de motibus liquidis cap.3.&20. terci. Sũtq; illa duo oua quibus ſemen perficitur in volucro quodã incluſa ſatis ſentienti,dicto didimus,qui ex ſifac ortũ habet,aut ſcortũ ab aris primo de hiſtori. cap.13. ob quod ſi curioſus es ĩ analogiis,poteris videre ſi meretrix,ſcortũ dici poſſit q; tractatione illius mẽbri gaudeat.qui foliculus,in nr̃i diſpõne habet certã menſuram,vt amplius ſpaciatus, morbus in receptaculo dicat̃, videndũ 2.primi:cũ igitur ex dictis clareat q̃liter ſuppeditatur ex cerebro,& corde principaliter, magna vis his mẽbris,nõ eſt indecẽs tãto affectu ipſorũ,hoc eſt magna cõtractione,poſſe ſignificari vim ipſam defficere vitalẽ.& inde mortẽ. Nec cogor in preſenti pronoſticũ afferre ſuper his mẽbris,vt organa ſunt ſpeciei.ex ſemine ipſo,exuperãti polucione,aut ipſius priuacione, nã de hoc tantiſp.Aui.in.2.4.cap.46.vbi hunc textũ aducit. pollucio eni in principio morbi ſicut queuis alia euacuacio reputatur mala, ſecus in declinatione. Dicit ergo textus noſter.q; ſi hec mẽbra admodũ cõuellantur, ſcl; nõ ex etate:non ex raro vſu coitus, quia his oĩbus marſeſcunt. Sed a cauſa preter nr̃i,vltra eã proporcionem,que debetur vſui & etati.mortem ſignificat,aut dolorem. Sed pro maiori luce querantur aliquot pũta, primũ eſt vbi eſt iſte dolor qui tali indicio ſignificatur.ſecundũ ſi magis contrahãtur

dolore

dolore.aut morte.terciũ.cuius teſticuli cõtracio erit peius ſignũ.4. ſi ipſorũ dilatatio.eſt etiã malum ſignum. vltimum de ractione ad ſententiam Hip. Primo aperiamus materiã qualiter ſentiat cõuulſionem ipſam ſignificare dolorẽ,imo potius cauſare dolorẽ,qui ingentior fit in tali affectu,ipſis ner uis vehementer affectis.Sic ꝙ forſan non eſt dolor,qui in cõuulſione acci dit,exigua cauſa temperandi ſiobot.in ſpaſmo quarta primi, vltra ſudorẽ & vigilias,nã vltra illa,dolor deuaſtat.item dolor nõ ſemper ſignificabitur cõrractione,imo aliquando extẽſione ipſa, vt in tethano eſt videre. itẽ ex dolore potius tumet mẽbrũ & extenditur,cõfluxu humorũ,quã cõtrahat. ergo dolor,nec vt ſignum,nec vt cauſa cõtractioni iungetur.¶Pro expedicione,notandũ eſt,ꝙ neruus qui cõuellitur nõ cõtrahitur, vt ſenſitiuus, ſed vt motiuus,quia cõtractio motus eſt localis.& iſte affectus virtuti mouẽti attinet.5.de morbo & ſimpto.noto.2.ꝙ licet cõiter duplex cauſa cõuulſiõis ponatur inaniẽs,& replens,dolor nulla eſt ipſarum quicquid Gal.5. Aph. cõmento primo in fauorẽ Hip.dicat.nã talis cõuulſio ex dolore, dicit̃ fieri a re nõ proporcionata ad materiã,eo ꝙ nec a replecione humoris,aut ipſiꝰ carentia,ſucedat,ſed eſt quipiã motus iniciatus a virtute retrahẽte mẽbrũ proter obiectum improporcionatũ,ex quo neruus ipſe vt ſenſitiuus, preit ſe,vt motiuũ,& licet cauſa dolorifica non ſit preſens oĩbus neruis,ex affectu vnius,ſucedit ad radicẽ ſcilicet cerebrũ,per ſui mirigas, quod retractũ in ſe,cõpatiens particule primo dolenti,ſecũ pendentes ramos cõtrahit, qđ non eſt triuiale fundamentũ,vt cerebrũ ſit neruorũ vera origo.ac vt videas qualiter in puntura,totũ corpus conuellatur,& ſi vnicus duntaxat neruus cõpũctus ſit. Vides etiam cauſã,quare eligat chirurgicus, extrauerſo inci dere quandoq; neruũ,cũ Gal.3.de morbis curandis,ad vitandũ ſpaſmum, nã eo ſciſo,nõ eſt via cõicandi eum liuorẽ cerebro, & ſi dicas eã eruginẽ a parte ſuperiori mãſiſſe,& poſſe coĩcari non eſt fulcimentũ cui figatur cere brum retrahens ſe,cũ iam ſint diſcõtinui nerui,&ceſſat motus localis,quia talis ſemp alicui fixo debet inicti. alibi videndũ. habes ergo qualiter con uulſio ipſa,ſignificat dolorẽ afficiẽtẽ partes neruoſas vt ſẽſitiuas,q̃ poſtea cõtrahunt̃ vt motiue.ſecundum cauſam iam dictã.ex quo iã ſcies qualiter non eſt neceſſium,dolorẽ ẽe in dictis partibus,ſed q̃cũq; parte ſit cũ terribi lis eſt, neceſſum eſt has partes cõuelli,tãquam maxime ſubditas ipſi cerebro,qui effectus cõtractionis erit magis publicus in his mẽbris,cũ ſuapte natura ſepe intendantur.¶Sed tu ſubtiliter obicies ad maiorem lucẽ,ſepe in corpore fiunt terribiles dolores,& tamen nec cerebrum aut alie particule conuelluntur,ergo nec iſta cõmunione,& ſequela,genitalia contrahentur. Dic ſubtiliter ꝙ conuulſio in preſenti,potius ſumitur pro termino, quam pro via,ſcilicet pro contracto eſſe.Sicut ſepe in fine ſpaſmi,quieſcunt cõuulſiones.Et ita dico nõ fuiſſe neceſſarium.fuiſſe motũ conuulſiuũ in his

organis

organis,& ſi id potuit eſſe,cum tñ cõtracta inueniuntur,neceſſario ſignifi cabis preceſſiſſe dolores ingentes,quibus deuaſtata virtus,& calore extincto,retractoq; verſus arcẽ corporis.iſta mẽbra que prius robuſta intẽſaq; videbantur:iã marceſentia,ac cõtracta,ad modũ cõſectorũ vltimo ſenio re periuntur.& hoc eſt qđ Gal ſubtiliter in cõmento inuit.verbo conſtat, vt in quibus infeſtat dolor,he conuelluntur partes.quẽadmodũ in defunctis.cõ ſtat aũt ꝙ in defunctis non eſt aliquis cõtractiuus motus.ſed ſunt mẽbra contracta,& conſumpta,deffectu caloris & ſanguinis iã finictorũ.ſic in dolore qui conducit ad eadẽ ſanguinis & ſpuũ; exterminationẽ.& ideo ſi tale corpus ſic in genitalibus contractũ,in doloroſũ eſt,neceſſum eſt mortẽ ſignificari.Si autẽ doloroſum cũ minori periculo eſt,nã & ſi dolor poſſit oc cidere,citra mortẽ tamen eſt.& ideo habes reſponſum ad vltimũ puntũ.& ita infirmi potiſſime lepidi aiunt,ſe non inuenire hoc membrũ tpe morbi. Et ſic cum iã ſentiũt ipſum membrũ reuiuere,credunt ſe liberos a morbo. Nã cum hoc mẽbrũ fere quodã animal per ſe ſit, vti cor.in eo adeo ſentiẽ caloris naturalis deffectꝰ.& ipſius ſuppeditacio,vt ferme viuũ aut mortuũ tali viciſitudine ſentiaẽ. ℭ De alio aũt pũto qui eſt notabilis dico ꝙ cõiter cõtractio teſticuli dextri,eſt peius ſignum,aut ſi magis cõtrahatur ſiniſtro. quia cũ fortioris virtutis ſit,non niſi maiori occaſione difficiet. ſcis.n. alias maſculos ex ea parte gigni,& ipſum ab induſtrioſis paſtoribus ligari, vt ſe minas generẽt.Sed hoc dubiũ habet. nã A ui.xx. terci cap.1. de mẽte Gal. xiiii.de vſu partiũ.ꝙ in plurimis hominũ eſt teſticulus dexter fortior, niſi in illo qui eſt in iudicio laſſitudinis.exponit gentilis.i. in diſpõne debilitatis.Et dicit eſſe in illis,in quibus cor influit magis in ſiniſtrũ teſticulũ, & q̃ habent lienẽ ſatis calidũ,& iecur frigidũ,ob qne teſticulus dexter eſt imbe cillior.que imbecilitas fuit ex cõpagine & principio creationis. litera A ui. de nouo caſtigata,habet loco verbi laſitudinis,al haſer.quod ſonat latine. agilitatẽ in ſiniſtra parte.quos vulgus ſiniſtros appellat.qui oĩa ſiniſtra ma nu faciãt,vti dextri dextra qđ etiã in feminis eſt videre.& ſi nulla gemina ſit in dexteritate.quicquid ergo ſit in talibus,ſiniſtrũ teſtẽ magis contrahi eſt piculoſius ſignũ,ẽt nimis exupare in morbis acutis.Ex A ui.cap.2.4.

De ſomno. Caput. ii:

DE ſomno quẽ admodũ ex natura ⁊ ĩu conſuetudine eſt inter diu vigilandũ:noctu dormiendum eſt.Si cõtra cõmutetur peſſimũ eſt:minie vero offendit ſi qs dormiat prima luce ad terciã diei partẽ.Qui ꝟo ab hoc tpe ſõnus e:deterrimꝰ eſt.

COMENTVM GALENI.

NON ſolum recte pronunciauit de ſignis per ſomnũ, ſed etiã cauſã eis adiecit in habitum referẽs nature quecunq; vtilia ſunt,cõtraria vero dã nãs quia preter naturã exiſtãt.Ad hũc modũ res ex cõſuetudine h;.Qđ eni

cõſuetũ

conſuetum eſt, bonum eſt, inconſuetum vero malum eſt. At vero temporibus. Hippo. non aliud fuit ex natura, aliud in conſuetudine. Nuuc vero diuites e contrario agunt, tũ in quibuſdã aliis, tum etiam ſomno interdiu dormientes noctu vigilantes. in his igitur vt qui ſoliti ſint viuere preter naturam ſermo nequaꝗ̃ verus ab Hippocra. dictus eſt, & enim hoc tpe magis rata conſuetudo eſt ꝙ̃ natura nõ in mulieribus ſolum ditioribus ſed etiam nõ paucis viris.

GLOSA

Pronoſticatur per ſomnũ. Et eſt indititium ſuper vi animali prĩcipaliter, & hoc habita conſideratione ad tempus ipſius, & de quãtitate implicite aliqd ſubintelligit, licet de hoc infra expreſſius. habet ergo textus tres partes. Primã, ꝙ noctu dormiendũ eſt, diu vero vigilandũ. Secũdã, ꝙ ſi in die eſt dormiendũ, ſit vſq; ad tertiam partẽ diei. Vltimã, ꝙ ſi vltra illam horã prorogeť, eſt deterrim⁹. Licet per doctores ſcribentes in materia de ſõno, multa pulchra ſoleant adduci, quia tñ hic textus congrue exponi non poteſt, niſi eius aliquali notificatione preeunte, ideo aliq̃d de eo afferamus. & cũ ſõnus ſit triplex. nł'is, nõ nł'is, & cõtra naturã. Nł'is introducitur ab Hip. cuius prĩcipiũ eſt nã. & nõ morb⁹, aut vacuatio aliqua ſupflua. & inde receſſu ab eo ꝑter nł'is intelligiť, preter nł'itate hore, aut ꝗ̃titatis. qui ſic excedẽtes, cauſam poſſũt hr̃e nõ nłe;, aut cõtra nãm. & ſi ĩ preſenti. ĩ egris ſermo fiat, nõ eſt iniuſtũ. Pro norma, nłem ſõnũ ꝓponere, nã leges cõſuetudis. ſaltim quo ad horã & numerũ, ſuãde ſunt in egris. vidẽdum latiſſime ĩ. 2. de vict⁹ rõne. ergo ĩ egris cũ nã emuleť ĩ ſõno, paſus ſalutis, quo ad tp̃s dormiẽdi, tał ſõn⁹ naturalis erit. Notandũ. 2. ꝙ iſte nł'is ſõnus cauſas hẽt ꝗ̃tuor, eſt formał, & eſt illa ſẽſuũ exteriorũ quies, ſeu ocioſitas. młem & eſt ipſũ cerebrũ, cũ ſẽſũ coi cui exteriores ſenſus ĩplãtanť. ſemꝑ medice loquẽdo. & licet Gal. Primo de cauſis ſĩptoma. ĩpm ſõnũ, vocet aĩaliũ operũ quietẽ, & nł'ium robur, nõ exprimit oẽs ipſius cauſas. eſt ergo tał. Spũu;. ſ. reditus ab organis ſenſuũ, ad ſuũ prĩcipiũ, a natura dirigẽte: ꝓpter q̃etẽ aĩaliũ operũ, ipſorumq; ſpũum reſtauracionẽ. ex quo appet ꝙ cauſa efficiẽs. eſt ipa virt⁹ totũ corpus diſpẽſans, (ꝗ̃cunq; ſit illa) ꝙ̃ ſpirit⁹ noſtros ĩ vigilia maxime diſolui cõtẽplãs. & aĩales potiſſime, eo ꝙ facultas aĩalis eſt fatigabilis in actibus ſuis, ꝙ per miniſteria ſua ſpirit⁹ ĩſtaurare minime valet ac ĩſtituit eã feriari hac ratione ꝙ̃ doc;. hoc autem fit retrahendo ſpiritus a predictis organis, qua ratione ceſſat opus in organis. ex quo ſpiritus vitales ptofundantur ad organa coctionis, directi a natura, vt melior coctio fiat. & inſeq̃ť ſe mutuo ſicut admixta corpora, aut vi vacui, quo fit, vt in cerebro adhuc non maneant ſub debita menſura. vnde colligere poſſumus, ſõnum potius initiari ex nature deffectu quam a natura. Videndum ſecuuda primi. dormimus enim quia ſemper vigilare non poſſimus, ob fatigationem potentiarũ, & ſpirituum penuriam. animal ad vigilandum inſtitutum eſt, cum ad contemplandum fuerit

ordinatus ipſe homo.dicet̃ ergo ſõnus nr̃is.quia animantibus neceſſarius, ſed non ꝙ abſolute intentus a natura,Cum enim anima ſit actus corporis, naturaliꝰ eſt,eſſe in actu quam in habitu.non iuuat parum hanc ſomni permanentiam & continuatiouem.vapor qui a vaſis coctionis per calidũ abſconſum concitatus,ad cerebrum petit.& ibi per ſuam frigiditudinẽ inſpiſſatus,ad quã eſt maiot prõptitudo ꝙ in ocio ſit,ad inſtar aq̃ q̃ ex vaporibꝰ aſcendentibus ex terra,vi ſolis ĩ medio aeris interſtitio(non incõuenit nãq; partem ad totũ cõparare)dicebat Ariſt.in hoc propoſito ſomni, ſub dicto exẽplo de pluuia,in.1.de par.cap.7.obſtruit vias ſuppeditãdi ſpũs, eosq; pigros ĩ motu reddit,ipſosq; ad retractionem inclinat,cum ipſorũ pigritiam & ineptitudinẽ natura concernit,ſcis enim cerebrũ inter alia,ob ſõnũ, frigidum factũ ibi,& ideo omni animali neceſſarium eſt ipſũ cerebrũ,aut aliqd loco eius.& ſic,nõ expgeſit homo,quouſq; illi vapores conſumantur, & vie aperiantur nouo calido,iterũ e viceribus ſuppeditato ad organa.ſiue motu clamore,aut ipſius calidi impetu,illa prima aduocatio & tedutio fiat.¶quibus breuiter ſic de ſõmno preambulatis.pro litere expõne notãdũ eſt,ꝙ animantia ab homine,dirigunt̃ in actibus ſuis ex inſtigatione & inſtictu nature ſapientiſſime,vt ſue conſeruationi expediens eſt,ſed in homie tantũ ,qa vltra naturam,eſt in eis aliud principiũ liberũ imperandi,contingit naturã violentari,ac diuerti a ſuo tutiſſimo inceſſu,per nouos habitus & conſuetudines.que conſuetudines aliquãdo ſunt habitus ſtudioſi,vti religioſis violentatibus naturam tẽpore ſõni,vt media ſurgant nocte landantes dominũ ſic contẽplantibus dactũ eſt dormire leuiter,ita pſalmiſta dormitauit pre tedio anima mea.dormitare eſt leuiter dormire,& ad huc cofitet̃ pre tedio hoc eſt contra voluntatẽ ſuã,& ob purum laſitudinẽ,illũ breuẽ ſomnũ capere.aliqñ ſunt habitus vitioſi,ſicud ludentibus per totam noctẽ fit.aut adſiſtendo magnatibus.non enim credũt nobiles eſſe,niſi alias leges in dormiendo & vigilando habeant.Ob quod noctes verterunt in dies.& e contrario dies in noctes.vti femine molles,que vt pinguedine crepent,quam non parui faciunt,dimittunt ſbãm domꝰ famulis diſcerpendã,ſua in lecto fixione.quod vitiũ iam Gal.tempore cõe erat,ſed Hip.tempeſtate,id ſolũ cõſuetudine moliebant̃ & emulabant̃ homies.Ad quod natura inſtigabat. O felicem etatẽ,q̃ ſtatum nature integre repreſentabat,vbi nihil caro aduerſus ſpũm intentabat.nunc autẽ ſtatũ nature lapſe,noſtra etas repſentat,vbi mile nouitates,ſenſus querit aduerſus ratiõis imperiũ.aliquid huiꝰ,cotõ illius enuchi non podragazant.&c.Sed cum naturalia non aſſueſcant, ethicorũ.ꝰ qd cõſuetudinẽ nãe adiecit, Hip.ẽ dicere Hip.tẽpore, ille nãe perſuaſiões non frãgebãtur ab ipſis hominibꝰ,per nouas leges.imo cum natura ipſa recta ſit,& in cõmodũ hominis incitabat,illa icitamẽta ita perpetua lege ſeruabant,vt quaſi per modũ cuiuſdã conſuetudinis viderent̃ ſeruari in variabil

riabilis.quid ei eſt,dicere hominesbene rectos,habeo conſuetudinē ſurgendi certa hora,comedendi,aut aliud id genus, niſi natura incitat me comedere iſta hora,quod ſeruo,qa ipſa tantū appetit&tali tempore,quo oportet ipſi ſatiſfacere.& ita,principalis regula pro ſanitate tuenda,eſt ipſa nature inſtigatio,nec medicus aliud facit,quā iudicare,ſi recta ſit illa inſtigatio, ꝓ ea craſi conſeruanda.& ita intelligendus eſt Gal.in cotō. Quod conſuetum eſt,bonū eſt,intelligitur enim de conſuetudine ſtabilita,inſtigatione nature recte.ad cuius exēplar,ſi natura quia multū lapſſa recte non incitaret, ꝓ bonū habitum,naturam acquiſitam acquirimus.& inde conſuetudo altera natura dicta eſt. Quibus viſis,procedendū eſt ad ſtatū nr̄iorē ipſius ſoni, q̄ noctu eſt.& primo abiciamusquedā animantium,que victū die nō poſſūt querere.aut deffectu viſus, vt noctua,aut ꝗ in die predari non poſſint, vt queppiam fere.ob quod ſolicitatur natura,id noctu facere,& per conſeqns vigilare,iuxta id pſalmi. Poſuiſti tenebras,& facta eſt nox,in ipſa pertranſibunt omnes beſtiē ſilue,catuli leonum, vt rapiant & querant eſcam,adeo ſibi,ceteris vero animantibus.ſomnus eſt noctu nr̄iſſimus.iuxta id poete. iā nox humida precipitat,ſuadentq; cadentia ſidera ſomnos.&alibi.nox erat, & toto animalia ſomnushabebat. Quod ſic dictum,ratione non caret.nam ſi ſomnus habet initium,a retractione caloris naturalis ad viſcera,& deffinitum eſt libello de viribus cordis, & prima aphoriſmorum. ꝗ caliditas in die,fert ad exteriora gaudens ſuo ſimili.&ipſi ſpiritus de natura lucis ſunt, ergo in nocte fugientestenebrā,ad viſcera retrahuntur.potiſſime animales ꝗ lucidiores ſint,dicto tracta.videndū per nos.inſtigatq; ad ſomnū nocturna quies,quia ſomnus quieti maxime ſimilatur in ſecunda primi, iuxta id pſalmiſte.reuertitur ſol & exibit homo ad opus ſuū. Recte ergo dixit Hip. ꝗ non ſeruata haclege, vt diu vigilet,noctu dormiat.peſſimū eſt.tā per viā ſigni quam cauſe. Sciseni prima.4.cap.de diurua & nocturna, ipſaꝫ diurnā eſſe deteriorē ,quia tempore quietis,ſcilicet in nocte eſſet cibandus infirmus.& tūc oportebit vigilare contra ſancitam legem,aut illico poſt cibum capere ſomnū,quod vtrūq; iniquū eſt. Si igitur tempore ſoporis, vigilet homo,cauſā conturbantē&excitantē naturā ſignificat ,ſicut manſit aſuerus vigil tota nocte,cogitans quo miſterio inuitaretur ad prandiū a regina. ita Darius rex. Daniele miſſo in lacu leonū.hisergo & ſimilibus cauſis corporeis,poteſt perturbari ſomnus, vti in nocte antecedente criſim. ſecunda aphoriſ.& ſexta epidimiarum & eſt malum,ſi igitur vice verſa diu dormire,noctu vigilare contigat,peſſimū eſt. quia hominem remotum eſſe ſatis a conditione naturali ſignificat. Dicit conſequenter ꝗ ſi diu contingat dormire,vſq; ad tertiam diei horam,eſt minus malum.fere vſq; ad .7. in ſtate, & decimam in hieme. Primo autem ad hanc ſententiam, ex multis adminiculis integratur rō. Primo quia tuuc eſt alimēti cōplecta digeſtio ad mēbra,

ex quo noua euaporatio adeſt,que continuat ſomnuum.ob quod ſomnus matutin⁹ dulcior eſt ,& ſomnia illius hore,certiora.quia vaporacio eſt magis grata & ſuauior,& tunc eſt motus ſanguinis,qui ſopiferus eſt, vt in febribus a ſanguine eſt videre.item frigiditudo aeris,q̃ tunc eſt,ad ipſum ſõnum diſponit.ob quod ſolēt febres eo tempore tepeſcere,ꝙ ſi illud pugnet febri ſanguinis,cum tunc ſit motus ipſius:vide illum ceſarem in queſtione febre ſanguinis. ob quod illa hora eſt ad cibandũ, ſi aliquid maius nõ vetauerit,eſt demũ adhuc eo tempore celũ uon ſic lucidũ,imo noctis effigiē repreſentans,ex quo nõ datur multa agitacio ſpiritibus abſcõſis, vt exteri⁹ trahantur,ob quod dormientibus meridie,tunc vigēte luce, eſt domus eligenda valde obſcura,ne contrariis motibus crucientur. ob quod ſemꝑ ille ſomnus,maiorē fractionē facit nocturno, ob quod flobotho. prohibetur dormire,nõ ne vena apperiat, vt vulgus.ſed cũ flobo. ad exterius moueat cap.de quartana.ſomnus ad intra,eſſet motus conturbatiuus cõfractiuus. nec volo cauilari,ex ſentēcia aui.64.& capit.de vario.quod flo.moueat ad intra,nã ſolũo eſt plana.Conſuetis autē aut lapſis, die dormire,nõ prohibemus.vti Matheo degra.& cap.de aſmate habes fundamentũ.ab Aui. qui vero ſomnus, verſus miridiē magis protenditur,deterrimus eſt, & ſic vulgus precipit infirmis ante meridiē dormiãt.quare.&c.

¶ Peſſimũ vero eſt ſi neq; interdiu: neq; noctu dormiat: dolor eni ac labor abeo indicio ſignificatur. GAL.

Neq; interdiu:neq; noctu dormiunt ii qui ex dolore ac labore cõtendũtur,& item qui incipiant delirare.Nã id quoq; cõmittit in ſomniam ob temperamenti in cerebro ſiccitatem. GLOSA.

DOcet pronoſticari per imoderatam vigiliã, vt ſcil; nec noctu nec diu dormiat,& ita iſte textus,poteſt econtrario ſenſu intelligi, de profundo ſomno,iuxta ſententiam ipſius autoris in ſecunda Apho.ſomnus & vigilia ſi vterq; modũ exceſſerit malũ.quod Aui.etiam in ſecunda.4. in cap. 49.Sed in preſenti de prolixo ſomno conticuit Hip.quia raro in paſſionibus acutis ſic infrigidatur cerebrũ,vt ad ſic prolixum ſomnũ diſponat,dimitto illmu errorē antiquorũ,vt crediderint in ſola vigilia poſſe eſſe exceſſum, in ſomno minime,vt Gale.ſuper citato textu adducit.in omni eni re non naturali, eſt quantitas qualitas, & tempus tertio artis parue, & ſic deffectus & ſuper abundancia, collatione ad eam mediocrē diſpõnē, que ex vſu aut natura illi corpori conuenit.Cum igitur omnes nõ nr̃es res ſint nobis neceſſarie,ſaltim in ſui generalitate.& ſi gradus ſint in earũ neceſſitudine,alibi videndum, ſomnuſq; ſit altera ipſarum & non poſponenda, cum plurima comoda nobis impartiat.Si ita abreuietur,ꝙ nec noctu vbi eſt tanta prõptitudo ad ipſum,nec diu ob recõpenſationē & fatigationem vigilie nocturne fiat,peſſimũ eſt.Significat enim dolorem, aut laborem.

& tanto peius erit ſignũ,quanto in nocte vigilia fuerit maior ſecundũ regulam ſuperius poſitam,de malitia ſignorũ,penes receſſũ a nr̃i ſtatu.Dicit igitur primo ſignificari dolorem,nam cũ ſomnus,quies ſit virtutis animal' & ipſam laxet a laborib⁹,ſic ꝙ ſi aliqd preſidium eſt doloribus intenſis,ipſe ſomn⁹ ſit,ob qđ ad ſõnifera procedim⁹,& torpentia medicamenta,cũ inſtẽt dolores,quia frigiditudine imenſa aduocant ſomnũ.ſi igit̃ quis ſõnũ capere nou poſſit,graui dolore infeſtat̃,quẽ non valet occultare& ſopire ſõnus. Dolor.n.terribilisqui eſt viuid⁹ſenſus,cũ corruptela,pugnatquieti ſenſus, qui eſt in ſomno.Accidit autẽ in nocte,ſepius magis doloribus torqueri,in morbis ab humore melancolico,aut ꝑ viã fluoris,eo ꝙ calido intus retracto,tunc excitat̃ vis humoris lendetis,ſicut antiquit⁹,cũ morbus galicus magis ſeuiebat in homines,miſerabile dictu.vociferantes ꝑ vicos tota incedebant nocte.ſi ergo ſomni eo tẽpore,grauitate,nõ vicunt̃,terribiles erũt ipſi dolores.Iuuatq; vt magis dolore nocte cruciemur,illa atentio anime,& diſtratio ab externis ſpectaculis,iuxta hiſtoriam pulchrã illius philo.de qua. Gal.libello de motibusliquidis.qui dolenſi crure noctu magiscruciabatur, mirabatur deide.cum magis fotũ ac quietũ haberet crus.imemor ꝙ in die, diſtracta anima ad curas & fabulationes,minus intenta eſſet dolori. Iuxta id ariſt.pluribus intent⁹ fit minor ad ſingula ſenſus.Ob quod ĩ prob.cur homines, diligunt ſi infirmi ſint,aliorũ coloquia & fabulationes,eſt eni,ꝙ diuertitur anima ad hiſtorias,& minus affligunt̃,vna enĩ virtus retrahit aliã ab opere.libro vrinarũ videndũ ꝑ Hiſac,ac per Aui.13.terti de deffectu coctionis.vnde infirmi ob hanc cauſam coĩter noctu magis affligunt̃ . Ergo amiſſio ſõni,dolorẽ ſignificat terribilẽ,excitantẽ ipſam vi aĩalem,ob triſtẽ ſenſũ.& habes qualr in nocte magis grauemur doloribus.Iuxta quod poſſes formare pronoſticũ,eſſe deterius interrũpi ſõnũ ob dolorẽ diu,quã noctu.nam in die linitur ob dictas cauſas,& ſic,peſſimũ eſt eo tempore nõ poſſe continuari.Per laborem vero.qui.2.ſignificatur,poſſet intelligi deliriũ nam ſic,vectus hẽt litera,quia cum comuniter delirium fiat,ex humore bilioſo calido & ſico,cotõ allegato in.2.apho.auffert ſomnũ,tũ terribilib⁹ fantaſmatis,quibus turbat̃ homo in ſomno.tũ priuata cerebri temperatura.ob hoc decrepiti,exicato cerebro minime dormiunt,ob quod balneum maxĩe conducit ad ſomnum quicunq; loti ſomnolentiores fiunt , niſi quid maius prehibeat.5.de ſanitate tuenda.excitãtur etiam ex delirio,ob acredinem humoris bilioſi pungentis miringas cerebrii.Ob quod decrepiti habẽt, ob ſalſum humorem,qui eſt eis peculiaris,perpetuas vigilias.prima terci ꝑ Aui. & quid mirum:ꝙ natura humana ſit multipliciter ſerua. & ꝙ excitemur a ſomno,culicibus & ſimilibus pungentibus.quan doquidem Ariſt.4.&.5. de hiſtoria animalium.aſſerat,piſciculos in pelago breuiſſimos capere ſõnos, compunctos admodum, a beſtiolis ſcilicet culicibus & aliis. O mirandum

piſciſculorū infortuniū & miſeriā.quid grauamur homines,aliquibus obſtaculis,que obiecit creator,in periculū noſtre virtutis.per laborē,etiam intelligitur anguſtia,que ſit meſticia iūcta timori.nā cōplecta meſticia,q̄ eſt de malo ireparabili,potius advocat ſomnū. anima ſe reuocāte ab eo qđ ineuitabile eſt.trac.de viri cordis,ob quod in ſcriptura ſacra date vinū merētibus,vt ſcilꝫ prouocato ſomno ſuarū erūnarum obliuiſcātur. ſed ī meſticia timori iniuncta,ſolicitatur anima, vt caueat malum.Anguſtia etiā corporea,que fit obacres in ventriculo humores,in ſomnē redit,& hoc ꝗa gal.delirium a labore ſeparauit.quare.&c,

DE DEIECTIONE. Caput. iii.

Deiectio optima eſt ſi mollis conſtanſqꝫ eſt: ⁊ eo tēpoꝛe ſecreta quo ſecunda valitudine aſſueuit: ſi copia ex ratione ingeſti cibi eſt. Si eni talis excernit inferioꝛ vēter bn̄ualet.

COMMENTVM GALENI.

ACONDITINE q̄titate & tp̄e quo deiectiones excernūtur dinotationem fecit optime deiectionis,nō tn̄ deterrime ex his ſolū, ſed adiecit eis inditia coloris atqꝫ odoris,& ad hec ſonit⁹ per ſcreationē adiūcti. Itaqꝫ conditionē obtinet per nām vbi nō oīno dura ſit queādmodū lapides,neqꝫ extreme humida vt diffluere queāt,ſed in tantū mollis quo ad cōſtans permaneat.Copia vero proportiōe rn̄deat ingeſto cibo oportet ac tp̄s quo vacuatur aſſuetum egro. Ceterū addendū eſt.vt color & odor naturalis ſeruet,qui quidē ipſe Hip.nō adcripſit,ceu ex his q̄ ſunt prodita preter nām hec quoqꝫ intelligere poſſis,id enim ille eſſe in conſuetudine ſepe numero docuimus,vt ex cōtrariis indicet cōtraria pretermiſſis appellatiōib⁹ eorū. At vero bene valere ventrē dixit inferiorē,conferēs eū cum thorace, vt intelligamus ventriculū ipſum,& item ieiunū ſimul cum inteſtino poſt oī vētrē inferiorē. Non tn̄ cōtraria deiectio continuo indicabit habere preter nāꝫ.Id eni nec ipſe dixit,nec alioquin verū eſt.Itaqꝫ cōuenit bn̄ualere vētrē inferiorē a iecore vero,aut liene aliquid in eū confluēs variare nō ſolū colorē per naturā verūetiā cōditionē atqꝫ odorē deiectionis. Porro qn̄qꝫ ꝑmutabit copia illius ꝑmiſtione decūbentis humoris.neqꝫ ſeruabit tp̄s ſecretionis aſſuetū.Ergo ſimillima nr̄i deiectio indicat nō ſolū inferiorē bn̄ualere ventrē,id qđ ipſe dixit,ſed ēt nihil in eum decūbere ex viſcerib⁹ predictis Que vero hēt preter naturā ſignificat ventrē interdū ſolum eſſe affectum ſepe vero decūbētis aliunde materie in eū indicia hēt,atqꝫ hec multiplicia ſunt eo ꝙ iecur nō ſolū ſua ipſius excremēta ſaniēqꝫ & humores preter nāꝫ demittit in ventrē,ſed ēt corporis totius,quādoquidē venter ꝑ id oīb⁹ corporis partibus copulatꝰ,ac ꝑ illđ recipit excremēta earum q̄ qn̄qꝫ decūbunt pugnantia oē corpus,aut partē vnā,aut duas.aut plures pariter ſepe vero q̄ acidēcia ſint indicātia affectionē aut corporis oīs,aut ꝑtis alicuius,aut ali-

quarũ. Sed aĩaduertem⁹ deinceps ſermonẽ eius de talib⁹ docentẽ. GLO.
INcipit preſagire per exeuntia mutata, que ſunt aliud ſimptoma. a leſa actione, de qua plurima in ambobus libris pertractauit. iſtud aũt ſimptoma, exiens variatum cadens a morbo per actiones leſas ſm magis & minus, fit ſignum ipſi medico, vt de facultatibus ipſis. ipſarumq; ſedium formet iudicium, & cum ſuperflua q̃ a corpore expelluntur, multiplicia ſint, a deiectionibus inchoat, quia eſt prima ſuperfluitas corporis. cũ ex prima coctione ſeſcernat, vt in proceſſu videbitur, & cum plures conſiderationes de tali ſuperfluo ſint habende, a laudabiliori ſtatu ipſius incepit, vt in receſſu ab eo, vituperet alia, & tenendum eſt, hic pertractari de deiection ecorporis egri, cum Gal. in cõmento inuat. & vacuatur tempore, quo cõſuetum eſt egro. Hip. vero in textu. & eo tempore ſecreta, quo ſecunda valetudine conſueuit. ¶ Sed hoc dacto, merito dubitabis, cum in egris virtus oĩs deffiat a ſtatu nr̃i, vidẽdum a Gal. primo de criſi. cap. De egeſtionibus. Qualiter in egris poteſt eſſe optima deiectio, & iterum ſi nr̃iſſimã diſcriberet, p quas alias conditiones, quã per has, diſcriberet, ſollutio eſt: q potiſſimã que in egris deiectionem poteſt apparere proponit, que adeo naturalis eſt, vt tempus non euariet a ſalutis hora. & quid mirum hanc optimã eſſe, ſi loc⁹ vnde exit ſanus ſit. & inde certificetur, ſcil; inferior venter. nec vollo in preſenti cauilari, ſi febris, omnes impedit operaciones, quia intra latitudinem aliquod opus poteſt eſſe mutatum, nõ tamẽ neceſſario extra. nec intelligo ſi morbus diu perſeueret, mutato victu & ſepe hora victus. ac febre verbi gratia exicante, q deiectio poſſit eſſe ſaltim ad tp̃s ordinata. Iſta ergo deiectio parũ differt ab ea q̃ in ſe ſano cõſcerneret. ¶ Pro introductione aliquã tula ad hanc materiã, qualis fuit in nobis ſumendi cibũ neceſſitudo, ex. 3. prima. & primo de ſanitate tuẽda, ac libelo de diſſolutiõe cõtinua apparet. qui quidẽ cibus cum diſſonus ſit nature noſtre in principio multũ, ſpoliari a ſuperfluo decuit, vnde calor qui hanc facit alteratione, cui dactum eſt, q̃ eiuſdẽ tribus ſunt vnitare, ſeggregareq; diuerſa, nictitur abicere duas ſupfluitates, alterã ſicã, alterã humidã. hãc vltimã officio iecinoris & renuum, primã vero munere vẽtriculi. He enĩ ſunt ſenſibiles ſuperfluitates. qđ enĩ eſt aereum & igneum, oculte euaporat. eſt ergo deiectio ſupfluitas ſica, q̃ eſt pars terrea cibariorum, incoacta in ſtomacho, deinde in inteſtinis aliis mediata. pfecta vero in monochulo ac colõ. Non enĩ potuit hec ſupfluitas oĩo ſegregari in ventriculo, nec perfecte in ſupremis inteſtinis, quia pars chiloſa nõ herebat tota ſuperficiei inteſtinorũ, quibus miſeraice anectunt. decẽdit ergo in ea, vt qđ in vna parte nõ capiebatur, altera iecori ſugẽti occurreret, ipſis meſeraicis mediãtib⁹. Et quia aliqua pars ex toto chilificari in ventriculo nõ potuit, ob ſui ineptitudinẽ, inſtituit natura receptaculum quodã dictũ ſacum, aut vnius oris inteſtinũ, quo ea fragmẽta q̃ ſuperarũt,

recondatur.& admodũ ſolicite mulieris cribelantis triticũ,q̃ demũ ad acce ra ſe conuertit,vt inde colligat quid vtile,vbi natura caute concocquit tale ſuperfluũ,non paruo iecoris fauore.cuius intereſt id iterũ rapere.& fex re portat hoc luchri,q̄ tot, ſimul expellatur,nec vagans oia occupet inteſtina q̃ congregata moles non parum conducit ad aptiorẽ expulſionẽ. vnde exit ad colõ totũ,ex ſuco & fece comixtũ,parũq; antea depuratũ,vt ſuctione nõ ipediretur coctio.exigua.n.lactium ramificatio,eſtad ſacum,ob quod vaci llans ounoxiũ eſt i relaxationibus precipitari.cõpletq; hepar in colon offi- ciũ ſuctiõnis.quia magne inuolutionis eſt illud inteſtinum, redimiculãs ie cur & lienem & dorſum.ob quod tortuoſis doloribus familiare.expurgata ergo oio iuuatiua parte,demũ eo inuoluto inteſtino,decendit ad rectũ &'p fundũ expellitur,habens propiam fecis ſbãm & nomẽ. ſed cum re,candidi coloris ſit,citrina exit naturaliter,ob portionem colere q̃ comiſcet, gracia prorritandi virtutem expulſiuam,ne in inuolutionib⁹ inteſtinorũ maneat. Ex quo,propter colorem depingi,in craſiori ſbã:quam lotiũ habet,coloris viuidi eſt egeſtio,reſpectu ipſius loci. Ex quo patet quid deiectto ſit ꝓpie. funditur autẽ id nomen ad quancũq; ſuperfluitatem,q̃ ex via inteſtinoru, huic ſuperfluitati miſcetur. Patet inde qualiter ex humidis minus deiectio nis ſperetur.patet etiam qualr ſm variã nutrientiũ naturã & ſecundũ vi de purantẽ potentiorẽ,aut infirmiorẽ,varieť talis ſuperfluitas. Quib⁹ ſic pro hemialr prelibatis,ſentit Hip.& approbat ſtatũ huius ſuperfluitatis,iuxta tres cõditiones. Pria ſe tenet ex pte ſbẽ,vt media ſit inter durũ & molle, na, ſica,admodũ caprini ſtercoris,aut calorẽ admodũ exicantẽ,aut morã ꝓlon gatã i viis,& ide deffectũ expulſiue,aut magnã ſicitatẽ ſignificat. Fluida ve ro obſtructionẽ i viis hepatis,aut deffectũ retẽtiue demõſtrat.nõ tñ robur expulſiue ex Gal.primo de criſi citato.cap.qa nllm op⁹ẽ pfecti⁹ i egris q̃ in ſanis.aut aliq̃ q̃litatẽ idicaret ꝓrritatẽ vi explſoriã.& ſi obicias,q̃lr in ſtatu optio põt hr̃e mdiocrẽ ſbã, ſupfluitas ſic terr̃a,r̃ſpectu optimi ſucci ꝯterrea ẽ.n.ſ; bonã ptẽ ſuat hũoris,q̃ cõmixtio & lenitas fit. S ũtq; ifixa iteſtia qb⁹ dã glãdul',qbus acreſcit hũiditas,vt ſũptis cibariis ſicciſſimis,ſit videť ege ſta m̃diocris ſbẽ.aq̃ ſtatu ſi egrorũ deiectio minie recedat,cõmẽdať ab Hi. alias vitupiũ hẽt. Scdã cõditõ ẽ,r̃ndeat aſſũptorũ q̃titati,vt ex maiori mo le maior q̃titas ſeggregeť.ſẽp pitate poſita icibis,& i ꝟtute alterãte.vidẽdũ i pte cõt illi⁹i.2.apho.coꝝ q̃ uutri.&.4.p̃.c.1.nã ſi ex copia cibi ꝓporciõata,q̃ titas excedat, debilitatẽ atractiue iecoris & mẽbrorũ ſignat,aut aliũde ſup flua comiſceri.p abreuiatã molẽ,magnã i mẽbris ianitiõẽ,& ſupfluũ calorẽ ſign̄aťt.r̃ndeat,erg.cibis aſũptis,ſẽp mlto mioris molis,q̃ tot⁹ ſũpt⁹ cib⁹.3ᵉ. condõ ẽ tp̃is,vt ſit hora cõſueta.qđ itelligiť,niſi aliq̃ occaſiõe ipediať,puta exiſtente infirmo coram perſonis venerandis,ob quod prohibetur per ſpa- ium, ſicut ſanis in loco venerabili',renictente muſculo ad tempus fundi ip

ſius

ſius, in inclinationem nature, vt cāperius ille in ſuo iocoſo libello. ergo citra hec obſtacula, ſit ad horam conſuetā. nā. 2. de diff. febr. in fine. expulſio ſuperfluitatū ꝑ periodū fit. ſ. certo tempore congregatū, ad quod cum peruenit inſurgit virtus, & ille cert⁹ actus nature iuxta ordinem ſuarum facultatum vocatur conſuetudo. cum tñ id ex conſuetudine non ſit, vt ſupra. Plura addit Aui. ĩ hoc ꝓpoſito. ſcđa pri. de colore & aliis, q̄ Gal. aſſerit Hip. ĩtellixiſſe. ex colore vitioſo quem damnabit, horribili fetore, aut ipſius priuatione vt ſit talis in colore citrina, habens fetorem aliquē, vt ſuperfluitates. & hoīs magis fetent, ſupra viſum. Ergo ſi talibus eſt predita conditionibus, neceſſario venter inferior, qui eſt ventriculus vſq; ad ſūmē bene valet. quia ſignificat, nihil eſſe preter naturale, quo ſubſtantia quātitas, aut hora exitus perturbetur. ſignificat etiam per conſequens. mēbra adiacentia iecur & lienem valere. nam ſi egrotarent, poſſet non ſeruari eum ordinem. ſed ſi mutata ſit, non firmat ex oppoſito, ventris damnū, quia ipſo valente. vt dixi, aliorum nocumento poteſt perturbari. ſed ſi vitiata ſit, aliqua earum conditionum, & ex aliis notis, iecur & lienem valere credas, non eſt ꝙ dubites: partes ventris. ſ. inteſtiua & ventriculū. ſe habere bene. dixi iecur bene ſe habere, ac reliquum corporis, quod, ſepe vitiat hanc ſuperfluitatem, per ſupflua q̄ ad iecur traſmittit, eſt enim via totius corporis. quare &c.

¶ Deiectō madens ex vſu eſt ſi nec ſtridet neq; crebro: ⁊ paulatim excernitur: frequens enim deſidiēdi labor inſōniaȝ facit. At ſi vniuerſim ⁊ ſepe deiiciatur: periculum defectionis anime imminet. GAL.

Madentem fore deiectionē. ꝓpterea ꝙ nō fuerit ex ventriculo diductio, vel q̄a de iecore aut liene aliquid defluxerit in eū cuiuis pſpicuū ē. Sed fieri pōt vt id bonū ſit quoties expurget iecur aut lien, aut oē corp⁹ per iecur non bonū vero quoties accidentis rōne diductio a finib⁹ concitat, aut ſique de iecore eūt in ventrē bone affectionis ſigna non hēt, hec iterſtinguit ſi ne ſtridet, nomē enim de ſonitu cōfertū eſt & itē ſi nec crebo ac pedetētim deiiciatur. Que. n. ita deiiciuntur accidentis obtinēt rationē, q̄ vero mlto interpoſito tpe vniuerſim ſepenumero bone ſecretioīs indictia erunt. Quia natura expellat nocuā q̄litate, aut quautitate mām oē corpus, aut aliquā eius ꝑtem vacuando purgando ve. Porro vacuatiouē appello ꝓprie materie, vbi quātitate exuperet, purgationem vero aliene q̄ affligat ꝑ qualitatē. At vero ſequntur quedā alia tali deiectioni, quorū mentionē habuit Hippocrates dicens. Frequēs enim deſidendi labor in ſomniā facit. Quinetiā ſepe & multū excernere ceu vires exſoluens criat atq; admodū raro tales ſecretiones bōe ſunt. Nāq; eis adiūcta eſt exſolutio viriū, q̄ nequaq̄ bona eſt, quemadmodū decretorio quidem, ſed imodico ſanguis fluori. CLOSA.

Pertractat de quadam deiectione, que ſi omnino non comendetur vt precedens, ſub aliquibus tamē conditionibus vtilis eſt, & ea ſub oppoſitis. vitu

perari poteſt. Vnde eandem deiectionem ad vtrumq; verti non pugnat
eum nanq; fluorē ſbē quem madidā ſeu liquidā appellat deiectionem, hr̄e
ꝓ cauſa, excedentē humiditatem nullus dubitat. & ſic Gal. hoc totō. & pri-
mo de iudicatione, q̄ humiditas aliunde & de partibus longiquis ei comiſ
cetur, vti ex iecore ipſo, aut toto corpore, aut ex parte. propinqua, cū deffe
ctu atractiue ipſius iecinoris, aut obſtructiōe miſeraicarū, chilli ſubſtantia
non atrahitur, & penetrat. vnde imixta feci, liquida deponitur deiectio. ex
apoſtemate enim calido ipſius, potius exſiccatur. vt ſupra diximus. cum vero
prefacte cauſe contingunt, & ſi alimenta ſica ſint, hume fit deiectio. quia ca
lidum nr̄e manifeſtat occultā humiditatē aqueam, q̄ eſt ī quocūq; mixto, ī
actu rationis. nam ſic metala ſatis conſtantia, liquefiūt apoſita igni, aqua
q̄ īporis continetur fluente. inuatq; eum fluorem potus ipſe, qui etiam nō
permeat, & potiſſime ſi ſuperfluus ſūmitur. quod etiā ventriculi lenitate, q̄
totus chillus lubricus factus ad inteſtina tranſit, coiter ſuccedit. ſed q̄ madi
da eſt vētriculi lubricitate, albior eſt, q̄ autē iecoris deffectu, aut obſtructio
ne aliquid habet de rubore. iecur namq; ī miſeracis, iā ruborem aliquē pre
bet ſuco. ꝙ ſi iecur natura breuius eſſet, quā oblatorum moles petat, etiam
fluxus & deiectio madida ſperatur. ſed de hoc alias. quantū autem interſſit, ī
curatiōe vniꝰ aut alteriꝰ, ꝑ te vide. Ea autem deiectio q̄ talis fit obſtructio
ne priarū viarum, ſtridorem habet, hoc eſt ſōnitum quendā, quia humidi-
tas illa detenta, facit quaſdam gurgulatioēs. & aliquis deffectus qui eſt ibi
ī calido naturali, aliquam ventoſitatem concitat, vnde cum ſtrepitu expe
llitur. eſtq; talis crebo, hoc eſt frequenter, expulſa, vt aſſerit textꝰ. de quo eſt
ſat dubii, cum ex Aui. 16. terti. cap. 2. in verbo. fluxus autē ventris veniens ꝓ
pter proibitionem penetrationis cibi, dicitur opilatiuus, & eſt ille qui nomi
natur fluxus ventris factus cum periodis. ita ꝙ reuerſio & circuitus eſt cir-
citer ad. 20. dies. Hec Aui. ergo qualiter hanc deiectionem madidā, frequē
tem ponit. niſi eſſet, ꝙ obſtaculū nō penetrandi, aut eſt iu venisꝫ poſt iecur,
q̄ cum plures & magne ſint, non poteſt in omnibus fieri, niſi in prolixo ſpa
tio, vt materia regurgitet verſus epar & inteſtina. & de tali periodico fluxu
opilatiuo intellexit Aui. in preſenti vero, de eo qui oritur ex obſtructione
venarū porte, vnde in ſingulis cibationibus regurgitans deſcendit. & ideo
creba eſt. & cū ſomno & quia frequenter regurgitat, nō poteſt eſſe illa expul
ſio ad magnā molē. ergo ſi madida eſt frequens & pauca: vituperabilis eſt,
Qd Aui. ſcđa. pri. cap. de egeſtionibus verſus finem, in verbo. & ſcito ꝙ ege
ſtio q̄ eſt tēperate eſſētie, q̄ eſt ad tenuitatē, non eſt laudabilis, niſi cū nō ſint
cum ea rugitus nec ventoſitates, nec in ſui exitu paulatim interſecať. oppo
ſita vero que fit cum dominio nature, vti in creticis expulſionibꝰ facile exit
& in copia, & ſubito, & non per frequentes & inter ſectas viciſitudines. & ita
fluxus breuis & partitus, debilitatem expulſiue ſignificat. aut morſum

humo

humoris, qua acredine virtus expultrix prorritatur, vt non permitat̃ aceruari magnam molẽ. ergo deiectõ humida aliquando comẽdatur, cũ facilis ſubita & ſub magna mole. nam, & ille fluxus cerebralis & ſimilis, non eſt alterius cõditionis acretico, nã ſuo modo creticus eſt. Procedit aũt Hipp. in textu ad vituperia illius humide deiectionis, q̃ frequens eſt. nã alterũ duorum ſuccedit, aut ꝙ duntaxat frequens ſit, hoc eſt in quantitate diſcreta augta, aut ſimul & continua. cum prior, non ſit talis coĩter, niſi ob acredinẽ humoris prorritantis excretoriam vim, & ſepe cum doloribus in illis partibus neceſſũ eſt inſomnẽ reddat hominẽ. nã ſicut ſomnus retinet fortes euacuationes, ita cum humoris acredo, eſt infeſtans, excitatur natura ob triſtẽ ſenſuum. quãtũ autẽ infirmi ex ĩſomnia crucientur, potiſſime. q vi acuti morbi defficiunt, planum eſt. motusq; ille ſurgendi frequẽter ad aſſellandum, non parum debilitat eos. Iuxta illud Auero. in. 7. collig. cum medicinas violentas prohibuit in febribus, ait enim. & ſi non eſſet eis aliud nocumentum quam pluries ſurgendi ad aſſellam, non eſſet paruum.. Si autem des. etiã copiam humoris expelli, cum cuicũq; vacuationi potiſſime magne, ſit anexus caſus virtutis. cotõ illius. quicũq; pici aut hidrop. vrũtur. ob ſpũ vitalium expirationem, & cum deiectio eſt humorũ laudabiliũ, neceſſum eſt infirmũ multum debilitari, que deiectionis cõditio, & ſi inſomniã animiq; deffectum cauſet, eſt tamen conſiderata a medico, ſignum, ꝙ id ſua occaſione ſuccedet. Sed vltimo dices, ꝙ vniuerſim deici, non eſt vituperium, cum oppoſitum vituperaſti. ſ. paulatim. & vniuerſim, ad quantitatẽ continuam attinet. & ita moles deiectionis maior, de ſe, melior eſt diminuta, quia vim expultricem dominari protendit. ſi tamen ſub copia magna frequentetur, deteſtabil' eſt. & ideo flux⁹ cretic⁹, ſi cõtinuatiõe deiciat vires ſiſtit̃. q̃re &c

¶ Sed pro copia ingeſti cibi deiiciat bis aut ter die: noctu ſemel oportet Plurimũ vero ſubeat p̃ia luce quẽadmodũ hoi fuerat cõſuetũ. GAL.

Id quoq; ſupra docuerat, ſed rectius erat eũ diicerniſſe de ſecretiõe decretoria quidem, ſed vniuerſa quenadmodũ ergo proxime feci. Ceterũ dãno tãquã ſuperuacuũ bis, aut ter die. noctu ſemel, & quicqd aliud poſtea ſcripſit. A bũde. n. fuerat dixiſſe quẽadmodũ homini fuerat cõſuetũ. At vero ſẽtẽtie finis legit̃ bifariã ĩ qbuſdã codicib⁹ cũ vero ſubeat, ĩ aliis ſine tali verbo ad hũc modũ, plurimũ vero prima luce quẽadmodũ homini fuerat conſuetũ. Sed nihil intereſt hoc an illo mõ ſcribatur, nã vtrouis m̃odo ſeruatur optimũ eſſe quod q̃ maxime fuerit conſuetum. GLOSA.

Q̃d ſit aliq̃ ſupfluitas ĩ dictis Hip. ĩ pſẽti textu, (lʒ Gal. ſepe de eo p̃dicet) nihil ĩ vanũ ꝓtulit Hip. planũ ẽ. vt publice Gal. taxat ip̃m ĩ pſẽti & lʒ p ip̃m dictũ ſit, licere autori, vtilia ſepe reppeter̃. cũ ĩ pſẽti nihil dicat̃, q̃d ex textu primo huius materie non intelligatur: excuſari poterat ſic de proximo e a repetitio. & Gal. ĩ verbis obſcuris, in verbo: ſed vniuerſa, pertractat hoc vituperiũ

tuperiū Hip.eſt ergo ſnia Gal.q̄ cū imediate de deiectione humida fuerit loqutus,& talis pro maiori parte eſt mala,& ſi aliqua bona eſt,illa debet eē cretica,que expurgat corpus totū ex chimis nociuis,cū potētia virtutis,vt ſupra ipſe Gal.i cotō precedenti enucleauit.Ergo iuſtius fuerat Hip. vitu perata deiectione humida,q̄ inſōnē reddat hominē &c.Addere,qualis hu mida deiectio poterat comēdari,& vniuerſā pertractionē huius textus fa- cere de ea,quā reppetere deiectionem eē ad proportionē aſſumpti cibi , & ſub tali aut tali numero.nam vnico verbo poterat illa oīa excutere.ſ.ſit de- iectio.ad conſuetudinē hoīs.cū valebat.hec eſt igit̄ dilucidatio Gal.quī ſat obſcure fuit loqutus.Poteris etiā dicere aliquam vtilitatē eſſe i hoc textu: de quātitate diſcreta,quia non poteſt ī infirmis,ad vngem ſeruari ordo ſue valetudinis,laudabile eſt ſcire,ſub quo numero deiectio nō erit vituperan da,& quo tp̄e multiplicari,erit decētius.Loqut⁹ eſt aūt p̄ diiuctionē, ī nūe ro vitiū,ob variā hominū conditionē.& adeo incertā q̄titatē earū ſup̄flui- tatū,q̄ i diuerſis corporib⁹ cōgerunt̄.& ideo Hip.eorū q̄ egerunt̄ non op; cōſiderare &c.&.4.pri.cū humor eſt illius generis qui hēt euacuari,non de- bes ex ſup̄fluitate terreri.quā cōiecturtiua ſit hec facultas, in q̄titate rerū li bello de floboth.&.3.de morbis curādis liquido patet.quid poſſem dicere, de mōſtruoſitatibus numeri deiectionū.vt per quindecim & viginti dies, ſtetit femine,non aſſellātes.quia ergo totū hoc eſt variū,ideo p̄ diiuntionē fuit loqutus,tamen de frequeutius cōtingentibus.Ideo clauis ſit, coreſpon deat conſuetudini naturali,iuxta prefixum ordinem virtutū.ſi tn̄ in egris ob ſudorem,aut copiam vrine,deiectio minoretur:quantitate continua & diſcteta,nō mirandū.iuxta id vrina multa noctu &c.in.4.apho ¶Hoc colli- gas ex hoc textu praticum & ſingulāre,obligari infirmos,bis in die ſaltim habere deiectionem,& ſi id nō fit natnraliter ,ex arte p̄curaē.item ſi nō ex cedat uoctu,diuq;,numerū quaternariū nō turberis,nec ſiſtere cures,poti- ſſime ſi iuxta cōſuetudinē ſit.Quod autē deiectio,i die multiplicet̄ fūda mentū hēt,qa deiectionē ventris precedit turbatio,& triſtis ſenſ⁹ . iuxta id Hip.i p̄turbatioībus vētris.& q̄a vigil̄a ē exercitiū potētiarū,& ſomn⁹ ipſa rū otiū,ide,i die,ſenſu viuatiori,fit excitatio pluries ad aſſellādū.ſec⁹ ī noc te,niſi luce iā p̄xima,vbi expgeſit virt⁹,& ſētit fecū grauedinē,qd̄ poſpo- nebat antea,detēta ſopore.itē q̄ in die deiciūtur,ſunt ſuperflua nocturni ci bi,& quia cena erat maior prandio,tempore Hip.ideo ſuperflua plura , & pluries excitantia virtutē expultricē.quare &c.

¶Corpulenta reddat̄ deiectio morbo eunte in iudicationē op;. GAL.

Corpulēta, ſcilicet redditur ſi aquoſa ac tenuis haudqnaquā corpulēta du raq; exiſtat.Quocirca ſermo eſt de humida ſtatim inter initia deiectiōe ,id enim propium eſt breuitatis,quā in dicendo maiores ſeruarunt potiſſimū Hip.vt ex oppoſitis iterdū indicent̄ q̄dā nequaq̄ p̄dita nominati. GLO.

Si

Si canon imediatus qui preceſſit,non fuiſſet interpoſitus, longe clarior eſſet ſnia Hip.nam vere poſſet eſſe pars illius textꝰ,& deffinito ipſius,(decietio madens ex vſu eſt)ſed ſolent aut vitio trãſferentiũ aut alio modo fieri miſcelle,quibus obſcurat̃ ſententia.ſicut in cap.dirigere.legendo primã. 4.notaui.duos aut tres textus mixtos perturbamtes ſniam autoris. ſicut eſt paſſus.facit rigorem per ſuam multitudinem antequam putrefiat.nam in verbo per ſuam multitudinẽ.finitur ſnia.& pars ſequens pertinet ad textũ de flegmate vitreo,quod facit imenſũ rigorem abſq; eo q̃d putrefiat.ſ. de morbo & ſipto.& niſi putrefiat non facit febrẽ.Q̃d adduxi.quantũ valeat videas hominis prudentia.etiam ſi non habeamus ſtipendia imẽſa, vt Thadeꝰ& alii,qui cruciantur in veritate illius textus,q̃liter humor facit rigorẽ p ſuã multitudinẽ,anteq̃ putrefiat.Ita ĩ preſenti Hip.cõplet laudes deiectõnis humide,q̃ vituperauit,ſi mediocris fiat verſus iudicationẽ,nã ſi humida ĩ initio, ſẽper pſeueraret deteſtabil'eſſet.Sed hoc totũ clariꝰ.poſt dubia. Mouet ergo Thadeus in preſenti,& merito.ꝙ prope criſim potius deiectõ fluida ſit,quã cõſtet.nã Gal.hãc deiectionẽ humidã,declarauit creticã,& talis mũdificat corpꝰ ex nociuis chimis.ergo liq̃da erit tal',& nõ cõſtãs. aut pturit ante quã peperit.reſpondet tripliciter.Prio ꝙ ĩ hora criſis potuit humida eẽ,ſed priꝰ cõſtãs.ĩ quo robur virtutis oſtẽdebat̃.Q̃d plane Gal.ĩ cotõ pugnat.dicit ſtati,poſſe criſiꝫ incipe a fluore,ſed ĩ ea inſpiſſari,humore deriuato ad aliã regionẽ,p ſudorẽ & vrinã.q̃d inepte dictũ eſt,q̃a ĩ copia & facilitate laudauimꝰ creticã deiectionẽ ſupra,ipſã aũt diminutã,& ad plres iudicationes diſtributã,vitupamꝰ nãm.nãq; turbatã eẽ,oñdit.Reſpõdet vltimo.poſſe naturã ĩtẽtaſſe prioribꝰ diebꝰ creticis eãdẽ criſim p deiectionẽ,& liq̃dã eẽ,humore nõ cocto,nunc vero ꝓcedẽte coctiõe,q̃ inſpiſſat, iã cõſtãtiorẽ videri,ĩ vltima iudicatiõe.q̃d ſatis volũtarie dictũ eſt.q̃d totũ ſibi cõtigit ex pigro ĩtellectu, illiꝰ verbi antique traductiois.ſ.apropiquãte termino egritudis,q̃d ĩ noua ſonat eũte iã morbo ĩ iudicationẽ,nõ.n.ĩtelligo p terminũ,diẽ decretoriũ,nec p infirmũ ire ĩ iudicationẽ.ideſt in criſim,ſed duntaxat appropinquare ſaluti.hoc eſt eſſe in declinatione morbi, itaq; Galenus & Hippocras.ſi laudauit deiectionem humidam , pro quanto potuit eẽ cretica,& ſub certis cõditiõibꝰ.nõ tñ laudãt ipam talẽ,diu pſeuerare. ſed cõſtãtiã hr̃e ĩ ipa morbi declinatiõe.& iudicatiõe vera preterita.ĩ qua,ob copiã humorũ ſupfluẽtiũ reddit̃ liq̃da,& nũc debet ſapere ſtatũ nr̃m, p debitã cõſtantiã & mediocritatẽ,nã ſi pſeueret,aut corpis liq̃factiõẽ,aut virtutis deffectum ſignificaret.Cum igitur antea liquidam , modo conſtantem concernamus,ipſum eſſe ſanum predicemus.& ſic clamabat vulgus.iſta deiectio eſt hominis ſani. Qui eſt verus intellectus iſtius paſſus. Quod mihi debes. Si autem libet,textum precedentem, & hunc, eſſe repetitionem laudabilis deiectionis,que in egris debet approbari, ſit deiectio iuxta

quan

quantitatem aſſūptorū,& ſit ſub numero viciū coreſpōdente ad cōſuetudinem precedentis valetudinis,& de hoc in textu precedenti imediato. in preſenti vero reppetit conditionem,ex parte ſubſtātie,vt corpulēta & mediocris ſit deiectio,& q̄a verſus fluxibilitatē magis fauet egris.ideo ſubdit. ſaltim cōſtans ſit & corpulēta in fine morbi.ſed prior ſenſus planior eſt q̄re&c.

¶Subruffa vero nec admodū graueolēs eſt. **GAL.**

Id inter initia dicendum erat,dum ageretur de eiectionibus ad hunc modū.Deiectio optima eſt ſi mollis conſtanſq; eſt & eo tempore ſecreta quo ſecunda valitudine aſſueuit ac ſubruffa nec admodum graueolens, vt quenadmodum pauloante dixi conditionem eius & quantitatem atq; tempus ſecretionis,& itē vtrāq; qualitatē,tum viſilē,tū etiā olfactilē diffiniſſent. Ceterū naturalē deiectionem ſubruffam eſſe ſuſcipiētē de iecore bilē decūbentē in ventrē modicā quantitatē clarū eſt & ōnibus medicis cōſpectū. Si enim ſincera aut multa decumbit bilis,ruffam reddit,aut flauā deiectionē. Si vero nullo modo pertineat ad inteſtinū vt ī arq̄tis cādida deiectio erit.

GLOSA.

Quāto ſit appreciandus vltimus ſenſus,quem dedimus,liquido claret ex hoc textu.in quo Hip.complet conditioēs optime deiectiōis.nā cū ī primo textu huius materie,ſolū tres tetigiſſet,vt cōpleret ſermonē,ipſas tres repetiuit.& duas adiecit,ſcilicet qualitatē viſibilem& olfatilē,p colorē,&odorem.Sup quo notabis,qualr Gal.qui de precedentibus textibus aliter ſentiuit a nobis,cogitur in preſenti fateri,eam miſcellā textuū.& q̄liter iuſtius, hic canon,primo huius materie iungeret,vnde ille textus.ſit pro copia ingeſti cibi(interpoſitus precedēti.& illi,deiectio madens ex vſu eſt)ſentētiā obſcuram reddit.& fuit neceſſarium ſuplementum Gal. & ſi nos in vltimo ſenſu ad precedentem textum,planius ſentiuimus de Hip.vt reiteraret cōditioues optime deiectionis,addendo duas vltimas.Sed in his credēdū eſt noue litere,qua ambe tanguntur.in veteri enim de odore nulla fit mentio, ſed loco ipſius conditionem ſubſtantie iterum exprimit,in verbo.nec inſolidum denſari.Quod,ſi vis expoſitum,dic.ſic cōmendaſſe conſtantiam humide deiectionis verſus tempus ſalutis,vt non dureſcat vltimo ad inſtar lapidis.quia ſic imoderatam ſuctionem,aut calorem imenſum exicantem ſignificaret.Quod verbum in ſolidum,denſari demōſtrat. Sed noue litere herendo.Iuxta Galeni ſententiam.de duplici qualitate viſili & olfatili proſequamur.& colore ſit ſubruffa. Sed ad maiorem lucem offeres,Galenum in primo de criſi.Qui in propria materia tangēs tres ſuperius poſitas conditiones optime deiectionis.Excuſat Hipocra a determinatione coloris, q; talis non ſit neceſſarius,pro ſignificanda bona coctione ī ventriculo, ſed id ex prioribus conditionibus notum fit.reſpondendū eſt,optimā deiectionem ſuper ſalute totius ventris inferioris ſignificare,quo inferiori ventre

inteſtina

inteſtina ipſa vtraq; intelliguntur.& licet ventriculi coctio cõplecta p alias conditiones ſignificetur,per hunc colorem,inferioris ventris totius ĩ dictis mẽbris,ſalus apparet.que vt planius intelligas intime dubitabis, nam color dat̃ deiectioni,acerta colere portione cõmiſſa inteſtis.tũ ſic,deiectionẽ emitti hora conſueta,eſt de conditionib⁹ atteſtantibus ventriculũ ipm optime ſe habere,ſed deiectio vt hora conſueta exeat,expectat eã colere ſuppeditationẽ,qua prorritat̃ vis expulſiua,vnde ſi non funderetur, alba & diu permaneret in inteſtinis,vti in quibuſdã colicis apparet.& videbit̃ in ꝓceſſu gloſe, ergo color non eſt abiciendus a conditionibus deiectionis, etiam pro ventriculi ſignificanda optima coctione.aut colere traſmiſſio,nihil facit ad hoc vt hora conſueta expellatur.expellitur enim ſic,non ꝙ colorata; ſed ꝙ excolera prorritante colorata.dic ꝙ Gal. per prefactas tres conditiones duntaxat laudat perfectam coctionem ventriculi,cuius eſt initiare ipſam deiectionẽ,& forſam actu ipſam complere.& ſi non diſcretio,iuxta ordinem virtutum mittentiũ,& atrahentium.videndũ.3.de facultatibus naturalibus,& in cotõ ſectarũ.Si ergo exit hora conſueta,per colere portionem cõmixtam,ſic diſponitur poſitiue.& ſic per colorem,potiuſ inferioris partis quã ſuperioris ſignificat valetudinem.ſed exiens tali hora & ſi a colere ſtimulo,coctionem ventriculi fuiſſe laudabilem ſignificat.q̇a ſi coctio vet bi cauſa tarda & deffectiſſima eſſet,etiam ſi colera ad ieiunum aut inferi⁹ ſuppeditaretur,non exiret hora conſueta.& ſi ex aliis humiditatib⁹ poſſet eſſe ſub dutio,& ideo apud Raſiũ nono ad almãſorẽ.tarda egeſtio ponit̃ ꝓ ſigno familiari deffecte cotioĩs ĩ vẽtriculo.& velox celeris coctioĩs.iuxta id Hip.eorũ q̃ nutriũt̃ copioſe &c.E expellit̃ ergo hora cõſueta,ergo nõ fuit ĩpedimẽtũ ex pte vẽtriculi,vnde vetaret̃ ordiat⁹ exit⁹.hẽs ergo p q̃ ſubtilit̃ q̃l'r color cõſiderari hẽt & q̃d addit ad prioꝛs cõditiões.Color ſubruff⁹ ẽ ruffus remiſſ⁹,& ẽ ſiĩs ducatis nr̃is nup factis.nã ex egidio ĩ vrinis ruff⁹, vergit ĩ ſimilitudie; auri puriſſimi,q̃le nr̃m erat ãte miicellã. & fit ex illa portiõe colere q̃ iecur prio mãdat:ſed p man⁹ chiſtis fell',q̃ albe deiectiõi comiſſa,citrinat ipſam,vt alia litera inuebat,& viuatior ẽ q̃ ĩ lotio,q̃a p rẽ liq̃dã ampli⁹ lauat̃,vt ita dixerim ruffedo ipſius colere.vituperaretur ergo vltra iſtum colorem,quia coleram dominari in corpore ſignificaret,in principio morbi,cũ maiori timore,in fine vero ipſius,expurgationem ſignificaret,ſi vero citra ipm colorẽ,ad album vergens,prohiberi coleram a conſueto tranſitu indicaret,vti ĩ infelicib⁹ a natura.2.de victus ratione & artis parue,aut obſtrutionem in ipſis inteſtinis,vti in morbo arcuato,vulgo iteritia contingit,non quacunq;,ſed certa.que male explicatur.15.terti.capitu,tertio tractatus primi,ſuper quo ſe inuoluit genti.in verbo,& illa que eſt in colica &c. vbi ſentit ille auctor,ꝙ eſt certa iteritia cuius cauſa fuit colica & aliqua que eſt ſimul cum colica. Sed colica non eſt cauſa eius. Sed ambo illi

affe

affectus,habent vnã cõmunem cauſam.vti ſi conſideres propter ociũ.eſũq; nutribilum tenatiũ,& alia,addunetur copia flegmatis in inteſtinis.ex quibus colica oriatur. que congeſta flegmata non oportet ſint dũtaxat ĩ colon, quia ſic tranſitum colere qui eſt a chiſti ad ieiunum,non vetaret.ergo occupat etiam ĩteſtina ſuperiora. & ſic prohibito colere tranſitu pigritat expultrix &oritur colica.& fit iteritia.& vtrunq; habuit pro cauſa illam flegmatum congeriẽ.fit autẽ colica cauſa iteritie,quia ipſa vt opilatiua egritudo, potuit precedere per aliquot dies ſparſionem colere ad totũ, que fuſa ẽ, nõ inuento libero additu.quo permeare ſolebat.& iterum iteritia cauſa colice videndum eo loco.quod Gal.in cotõ.preſenti. De odore autem dixit. nec admodum graue oleus eſt.Q d̃ videtur incongrue dictum.nam ex Aris.in 14.pár.in pro.primo & ex alexandro in pro.29.ſtercus humanum exuperanter fetidũ eſt .& ibi tangiẽ cauſa & ſupra tetigimus ipſam.Ergo non vituperanda venit ex graui odore.dic q᷑ & ſi reſpectu ceterorum animantium,id teneatur.intra ſpeciem humanam,laudabilis,debet habere mediocritatem nam ſũme fetens nimiam putrefationem indicaret:omni odore priuata, ſumã frigiditudinem.& extictionem natiui caloris,quod vtrunq; deteſtabile eſt.vt quid autem plus fateat deiectio ,ipſa vrina:cum in vaſe minus calido concocquatur.alibi videndum eſt.habeat ergo aliqualem fetorẽ: ex veſtigio alicuius putredinis:que conſentitur etiam in ſanis,ex improportiõe obiecti.Que omnia vt vera ſint,ĩtelligimus.niſi quis aliquid ſũmat, quod augere poſſit,aut priuare deiectionis odorem.vti de lupinis dicit,q᷑ deiectionem reddant inodorã. Ob quod pro ſquinanchis:illud ſtercus ſic effectum eſt res mirabilis.& fenu grecum in priuando fetorem deiectionis primatũ obtinet. cap. de eo in.2.cano.& ventrem redderet lubricum. vt quod lupinis proponatur,ſed quis,melius lupinis dulcibus vteretur.Sparagus ſu perfluitatibus fetorem auget,& alia.& qualiter odor explãtis,in alienis ſubiectis poſſit videri.& ſi accidentia materiã inſequantur,aut totũ compoſitum.& ſi eadem numero ſint.ſecda.primi.diximus.oportet etiam pro diffiniendo hac ſententia,corporum naturas contemplari,nam calida & humida hircoſa ſunt,in omnibus ſuis ſupfluitatibus:videndum.8.de morbis curandis.Ergo vcuſq; de conditionibus bone deiectiõis quare &c.

¶ Ac lumbricos quoq; teretes eũte in iudicationem morbo deſcendiſſe idoneum eſt. GAL.

Si natura pariter cum ceteris excrementis hos quoq; pellit deorſum melius eſt quam ſi ſurſum,& quoties aliter extitit ratione accidentis. Sed de diferentia decretoriũ dierum libro de iudicatiõe latius explanatũ iam eſt.

GLOSA

CVm eueniat cum deiectione,lumbricos e corpore expelli,quid ſit preſagiendum de ipſis ſic exeuntibus,preſens text᷒ docet.Gal.in expõne

iſtius textus habet, ꝙ ſurſũ expelli, non eſt ita laudabile, ſicut deorſũ, & laudabile eſt vt per viam ſimpthomatis non expellatur. Item Thadeus vnico verbo ſe expediuit ab hoc canone. nos autẽ ad bonitatem expõnis, aliqua punta queram⁹. Primũ ſi eſt mellius. nõ inueniri in corpore, aut nõ expelli. Scđm quo tempore ſit mellius expelli. Tertiũ ſi melius viuos aut mortuos Quartũ qua regione. Vltimo quã ipſorũ ſpeciem. De primo videret̃ alicui eſſe melius non inueniri. quia, 16. terti trac. ꝓpio. & ad ſumũ eorũ exit⁹ cũ egeſtione nõ eſt ſignum bonũ, item terribilia ſimptomata inducũt. & ſũt diſproportionale quid acutis morbis, cum ſint ex pituitoſo humore, in cui⁹ preſentia non fit acutus morbus, niſi a magna cã. In oppoſitum Hip. & Gal. non poſſumus exacte loqui in hac materia, qui de ipſorũ generatione aliquid proponamus. Viſum eſt. 4. de mathaurorũ, ac. ſcđa primi de cauſis calefacientibus. qualiter putrefacio licet ſit oppoſita generationi ſimplici, ꝙ ſimpl'r eſt oppoſita coctioni, q̃ via eſt in talem ſimplicem generationẽ, ipſa putrefactione conducente ad ſeparationem humidi a ſico, q̃ prius miſcuit & temperauit natura, ipſa coctione. nihilominus tñ ex quadam occaſione, illemet calor putredinalis, reſpectu aliq̃rum partium quibus eſt p'ris recomixtio, dicitur cauſa alteratiua & concotrix, iterum comiſcendo aliquot ꝑtes, que pro impetu putredinis ſeparabantur, & ea pars caloris eſt particulare agens ſub determinato paſſiuo, quod eſt ea pars humidi, q̃ purior manet, quibus agens ſuperius inixũ, qđ ſemper ſolicitat generationes in his inferioribus, viuiſicat talia entia. non tñ mere caſualiter, ſed ſub certa lege, ita ꝙ ex a triplicibus putrefactis ranas, ex equino fimo ſcarabeos. Et quia in omni opere nature, eſt inuenire finem, & bonũ ob quod haborret infinitum ꝙ fine careat) non vacat comodo taliũ ꝓductio. vt de iuuamento capillorũ dixit Auero. 2. colliget. Eſt ergo finis ꝙ id quod peſſima putredĩe poſſet putrefieri, deſiſtat ab eo, noua generatione & viuifico calore. quod, etiã maioris luchri eſt, vt relique putredines cedant in harũ beſtiolarum alimoniam. Sic muſte ſterquilinia deuaſtant, ſic ciconie reptilia ſuo modo. Opus nãq; nature eſt intellectus vigilantiſſimi. q̃ nec nos ab his occaſionibus cuſtodiuit, imo generari lubricos in nobis conſentit̃. Quorum materia. cũ rationabiliter non ſit ſanguis, ſic charus nature. nec melancolia ſui acredĩne & feculentia, nec colera (nullnm. n. animantiũ gignit̃ aut viuit ex amaro) ſignũ nobis, mare mortuũ, ꝙ amariſſimũ ſit. vbi nec piſcis aut planta viuit, Videndum a Gal. mile locis. liquitur, materiam talium vermiũ eſſe in nobis pituitam. & non quãcũq; ſed ſub certo modo putredinis. Quanto ergo plus de cruditate accumulamus, & peiori regimine vtimnr, tanto his vermibus obnoxiores reddimur. Ob quod in pueris ob guloſitatem. frequentius viſuntur. nec hec nature comoditas in paucis tutatur, a damnis ortis in nobis, ex ipſorum copia. imo puerorũ catherua plurimorum neſthoris non in

ſequitur annos, hoc familiari inimico.& ideo dicebat Aui. ꝓpio.capit. ꝙ in generatione lumbricorũ in nobis,nõ erat tanta vtilitas,vti in generatiõe aliorũ putridorũ animalium.quia non caret corpus deſcrimine, tan iniuſto hoſpite.Si vero pauci ſunt numero vtiles iudicanť .quia poſſet ipſorũ materia ĩpeſſimã putredinẽ mutata eſſe magis inffẽſa corpori. Inteſtina nãq; ob circũ volutiones,non poſſunt ſic perfecte expurgari a ſuperfluis,qui ſuperfluant pro vermiũ generatione,ac nutricione.In vermib⁹ergo eſt prefacta comoditas,cum põdere tñ.Melius tñ eſſet,ſi nati non fuiſſẽt .Si igitur oriri non excuſatur,melius eſt corpori,expelli,ꝓpter ſeua accidentia q̃ cauſant,ita.ꝙ ad rupturã vẽtris peruenere.potiſſime ſi excedãt.prout ego vidi inſerua cuiuſdã monache.vltra centũ notabilis lõgitudis , quarũ morſibus & ſanguis habebat ſpuctũ.Feſtinat autem ĩ morbis acutis hec expulſio.Primo quia calor febrilis plures partes pituite aptat ad formã,multi autem magis ꝓrritant expulſiuam.item ꝙ ardore febris cruciãtur,& exire ꝓperant.item conſũpto alimento a febribus,& quia maiori enedia opus ſit in talibus,hinc & illinc agitati exeunt.¶De alio vero punto.dico.ꝙ morbo habente tempora quatuor.ſi in ſtatu aut declinatione expellãtur , melius eſt. quia cum illis temporibus,feliciter ab aliis ſuperfluis ſe exonerat natura & talibus ſpoliari decenseſt.item eſt laudabile ſignum,naturã ſubſtuliſſe ipſorum preſentiam,& agitatiouem,ad illud tempus vſq; .ꝙ ſi pauci numero fuerint , & ſatis fecibus mixti,laudabilius erit.de alio autem punto dicim⁹ melius eſſe iſto tempore viuos expelli,quia cũ ipſi viui ſuo ceno delectenť & ipſi figantur,ſi inuiti expellantur,maiu; robur virtutis oſtenditur.ac febrem & ipſius humorẽ,non fuiſſẽ ſic peſtilentem,ꝙ extigerenť talium pernicie.nam ſicut reptilia & aues,manſiones ſuas dimittunt tẽpore future peſtis,ipſam corruptionẽ fugantes,ſic & vermes,cum inſtat corruptio ĩterior. Quod Aui.loco citato.in verbo cum egrediuntur vermes in febribus acutis viui,non ſunt vehementis malitie,nam ſignificat ſanitatẽ virtutis & potentiã expulſionis.& propie poſt declinationem (alludẽdo verbis nr̃i text⁹ eunte morbo in iudicationem.potiſſime ſm̃ gloſam noſtrã ſuper textu precedenti) & ſi egrediuntur mortui eſt ſignum malũ.Hec Aui.in medio vero tempore hoc ẽ ante criſim.ſiue viui aut mortui exeant,eſt ſignum malũ, & dico notať ſignũ, quia mortuos expelli ſẽper eſt bonum ꝑ viã cauſe.Nõ. n.exeunt in eo tempore,niſi vi ſipthomatis.aut mortui,malitia morbi,aut agitati ab ipſo.& ſic Gal.in cotõ,& Aui.in textu citato ante oppoſitum. vbi litera caſtigata eam partem text⁹ antiquã(verũ cum diſpõne febris eſt melior) vertit.exitus eorum cum vita eſt melior.ob cauſam dictam.de principio vero morbi,nihil preter dicta colligitur ab Aui.Ille Sauanarola dixit in ꝓpio tractatu.ꝙ viui in pricipio ſi exeant,peſſimum eſt, mortui nõ malum, & huic e parti pie aſſentio,per viam ſigni.De vltimo vero punto dico

ꝙ.

ꝗ per inferius debent nr̄ius expelli,alias dominari ī ventriculo ipſā putre dinē ſignificaret,aut naturā nō tutātē ventriculū,qđ eſt nobile mēbrū.non facio vī vbi generet,nam alibi geniti,verſus vētriculū poſſūt agitari.& ita coīter vomitu expellūt,ſed ꝑ ſeceſſū nr̄ius.Si autē vermes oī parte corporis poſſint ꝓduci,pria terti ꝓgenti,diſcuſum eſt.Lumbrici autē nomīe ſpeciali dicūtur lōgi in altis inteſtinis geniti,ſunt alie ſpecies aſcarides & cucurbitini .vt vl̄gatum eſt.creditur textū de lōgis intelligi,q expulſi inferius,cū ex ſuperiorib⁹ deſcendant,potentiā expulſioīs ſignificant.Cucurbitini aūt intrincati inteſtinis,expulſioni magis reſiſtunt(& ſi īferne magis ſubſiſtāt) ob quod expelli,etiā vim expultricē valere manifeſtat. quare &c.

¶ At vero in quouis morbo venter mollis corporatuſq; ſit neceſſe eſt.

Mollis opponiť intento, aut repleto,corporatus vero abſūpto, vt principio de conditis in eo doceat,deinde de ipſo vētre quaſi dixerit in hunc modū.At vero in quouis morbo modice venter inanis ſit & corporat⁹ ex ꝓpia ſubſtantia haudquaquā tenuis opportet. GLOSA.

Molliciem ac ventris vacuitatē,comendauit libro.1.textu.30.ſm̄ veterem tradutionē corporeitatē vero,hoc eſt ipſi⁹ carnoſitatem.ī.2.apho.ī textu.ea ꝗ circa vmbilicū ſpiſitudinē habere &c.ſi igiť vanū nō eſt,vtiles ſnīas reppetere,hic precipue iure fit,cum de deiectioib⁹ ſit ſmo.ꝗs detineri, qđ ſat malum eſt,ꝑpendi pōt,ſi intent⁹ venter ſit ſeu plenus.Si vero minime corporat⁹ſit,inutil̄ ad ipſarū expulſionē,ſecuſſi corporat⁹,aut mollis,nā ipſius mollicie,exptem apātis & fecalis ſicitatis eē moſtrať.ſi carnoſus autē, felix ad in fernas purgationes.nec minus,tp̄e febris ſignificat,ꝗ exacuta facta,& deuorare carnē & piguedinē pōt.vti ī tabidis venter heret dorſo.ꝓpio.cap.vidēdum.Ventris.n.ſpiſſitudo, firmata ſoliditate muſculorum adiacentium, non ſolum & feces facile deponi,.Verum & veſice expulſionem & vteri iuuat.Alibi videndum.Habent ſeq; illa duo ſigna,in cauſis ſuis,veluti ī choro quodā.nā ſi venter mollis eſt,hoc eſt apāte vacās,inde mirahc craſſitudo nō deliteſcit.Iuxta id A ui.14.terti.trac.3.cap.3. in verbo.ꝗdo mirahc tendit ad tenebroſitatem,& ſicitatem,tūc apā eſt ī iecinore,qa leſa nutritiōe illarū ꝑtium vitio hepatis,contabeſcunt muſculi.Idē Gal.5.de locis affec.de apāte duro iecinoris.& ita ſpiſſitudo mirahc,reddit ventrem mollem. cum nō ꝑmitať feces nec alia ſuperflua retineri.vt tenſus ſit venter.Iam viſa eſt colica ex raritate mirahc,ſicut ī ſuperflue coeuntib⁹.16,terti.ob gracilitatē muſculorum.cap.1.de colica.ergo ī quouis morbo talis conditionis eſſe ventre; ſcilicet nutritiuorum membrorum,comēdabile eſt,ꝗa apoſtemate eſſe priuatū,itē vī nutritiuā eſſe ſanā,ac remiſſū febrilem calorē ſignificat. ꝗre &c.

¶ Si aquoſa admodū aut candida:aut admodū crocea:aut ſpumās deijciatur:hec omnia mala ſunt. GAL.

Aquoſa deiectio cruditaris inditiū eſt.Cādida vero haudquaꝗ decumbere

croceam de iecore bilē in vētris ſedes ſignificat. Porro admodūchlorō.i.viridis, aut crocea (id.n. vtrouis mō vertas licebit) quia gemīa ſignat, vt antea dictū iā eſt i altera ſignificatione bilis crocee copiā permiſtam eſſe in altera rubiginoſe ſignabit. Ceterum ſpumās deiectio interdum ſpūm flatuoſum humore pmiſtum eſſe ſolum defficili, qnq; caloris copiā īdicat, ita.n.p exteriora corpora fieri cernitur in mari curſantibus flabris, in lebete expolentis pre copia caloris.

GLOSA.

Cum concocta conſtantia ſint, ac grauiora methaurorum.4.& coctio ipā ſaltim reſpectu ipſius humidi, ſemp in craſando ꝓcedat, rationabiliter dixit Gal. aquoſam deiectionē crudam eſſe, & id indicare. ſcilicet deffectum terminatiōis earum partium humidarū, q̄ ſolēt inſpiſſari, ac euaporare ab ipſo calido cōcocquente. oīsnamq; liquor depta aqua, ad ignem īſpiſſatur. nec tñ arguendū inde deffectum caloris nr̄is indicare, niſi perſeueret. qa cū ad actionē quālibet nr̄em, tempus ſit neceſſarium, qd̄ deffectu tēporis trūcatum eſt, non eſt agenti, in deffectum accomodādū (nec vollo) neceſſario, deiectiones huiꝰ textus in vnum coire, nam alba nō erit ꝓ maiori parte fluida ſed per ſingulas conditiones vitupant̄. q; ſi detur aliquā deiectionē, vna pticipē duplicis vitii, magis damnāda erit. Sed cū deiectio aquoſa ex multiplici cauſa accidere poſſit, puta catarro, vnde trauli facile capiūtur adiaria ex apho. ſententia. tum accidit, ex ꝓhibito tranſitu alimeuti ad iecur, vt ſupra. quare in preſenti Gal. ſolum inditiū eſſe cruditatis ꝓponit, item ſi ſupra, ipſam humidā deiectionem vituperauit: cur iterū de ea cōditione, ſermo fit. dico ad hoc vltimū q; ideo rationabiliter fit repetitio, cū a pluribus cauſis ꝓcedens videatur, quid ſignificare poteſt. & hoc vnum, ōnis deiectio fluida perſeueransſignificat. ſ. cruditatem materie, ꝓpter cauſā ſuperius dictā reſpectu ſui cum ad conſtātiā tranſeat. Alba quoq; vitupabilis eſt ſiue ex ꝓhibito tranſitu colere ad inteſtina ꝓcedat, vt Gal. i cotō (ſiue ille ꝓhibitus tranſitus ſit ob oſtructionē pori felei) ſiue inteſtinorum, ſiue ob plenitudinē tantā chiſtis felis. ſiue ꝓpter deriuari ad alias regiōes. vides.n. aues de rapina qualiter habeāt deiectionē albā, colera ad vētriculū traſmiſſa ad cōcocquendas carnes crudas, quibus veſcūtur. ſic lupus, & ideo ſtercus ipſiꝰ albū. & qualiter non concitet̄ vomitus in talibus, ob acredinem colere. & ſi ad fundum petat ventriculi: ā ad concauitatē, & quare aues, tāta colera in ventriculo, excuſent potum. & ſi id eſt, ob humidū recens carnium. an volatu in aere, & qualiter pricipalis morbus auium, ſit lubricorum multitudo, & quātum ꝓuideāt auiū periti, ipſis bono aloe, oīa iſtis aliis dimitto, ſiue ob aliaꝫ cauſam, vituperāda venit. nam diſtat a calore deiectiōis nr̄is. q̄ ſi ob cauſaꝫ manifeſtam talis ſit, nihil mali ſignificat. De quo.16.terti & ſcda primi aliquid videndum eſt, in verbo, ſi cum albedine eſt, virus, apettionem magnorum apoſtematum ſignificat. Crocea autem admodum, ſi in pricipio mor

bi

bi viſa fuerit,copiam incenſe colere ſignificat.ex Gal.hic & prio de criſi qđ non erit abſq; metu,in fine vero,corpus mundari a ſupfluis chimis oſtendit quod comuuniter,in bonū eſt ipſius patientis.habita conſideratione.qꝫ etiā exigua moles colere,cum eſt valde incenſa,tingit multum ipſam deiectio nem,cuius ſignificationis erit,ipſa viridis deiectio,dum mō a cauſa mani feſta viriditatem non habeat.incendium nāq; magnum ſignificat,quo pra ſina colera difundit̄.De hoc A ui.in loco dicto ī parte q̄ incipit,preterea ſci to qꝫ egeſtio colorem igneū habens.vnde verbū autoris de ea q̄ in fine mor bi apparet:qꝫ ſepe malitiā diſpōnis oſtendit,cū ſale intelligat̄,Si n.diu pſe uerat,mala eſt.ſpumans autē deiectio,prout ſpuma,ex duplici cauſa orit̄. itidem & duplex ſignificatnm habet. Spuma nāq; aut ex forti coliſione hu midorum vento inter cluſo vt in flutibus maris,quod ſi humidū,qđ colidit̄ tenatius eſt,tunc eſt euidentior.Ob qđ in ſapone ob viſcoſitatē olei.exupe rans ſpuma apparet,coliſa aqua ī lotione pānorum.Spuma talis ex coliſiōe viſitur ī ore epilenticorū,ex motu conuulſiuo muſculorū mādibularū .ali ter fit,ex calore buliente,vti in polentis q̄ in lebete concocqunt̄.ad cuius ſi militudinem,eſt ea q̄ in ore equorū apparet,ex īpetu curſus,& ſi flatus mix tio non ſit parua pars,ſic illa que in ore ſtragulatorū.De quo textus non re fferunt.nā ꝓhibito refrigerio cordis,ipſa incenſa caliditas.ſecum ducit hu midnm pulmonis,euentationem querēs,& talis nō eſt expers ruboris. His ergo paſſibus,ſi contingat deiectionē videri ſpumoſā,malum ꝓtendit. na; aut incendiū magnū,& tunc coīter erit crocea,& abſq; ſtridore)ſignificat.al terius vero ſpumificationis particeps,cruditatē & ſpūs flatuoſi miſcellā ſig nificat,vti ī deiectione ex capite.7.apho.q̄ inditia & ſi aliquā caluniam pac ti poſſint,ſufficit huic arti,vt plurimū verum eſſe.quare &c.

¶ **Si exigua glutinoſa: candida ſub crocea leniſq; ſit: mala eſt. GAL.**

Duplicē hoc loco deiectionū formulā docet ambarū euenientiū ꝓpter aſ ſumptionē diſſidētiū vero inquātū exigua ac glutinoſa cādidaq; deiectio pīguedīe abſumpta ab igneo calore,nō tñ vehementer maligno efficit̄,ſub crocea vero ac lenis aſſūptaq; pignedine cōſiſtit.Sed aut ꝓpter caliditate; vehementiorē,aut quia pinguedo ipſa vetuſta ac velut ſemiputri; exiſtat. Itaq; exterior non ſolū pinguedo,ſed ēt ſeuū mutare ſpatio tēporis priorē calorem ac pſpicue ſubcroceū reddi perſpicit̄.Si vero ſub viridis ſit de ru biginoſa bile(id.n.vt antea dictū eſt,ſm vocule chloras.i.viridis aut crocee ſignificatum eſt)vehementis cōſūptionis inditiū eſt.At vero lene redditur quicquid de corpore excernitur,aut qđ habeat equalē cōcoctionē vt nulla eius pars effugerit nature alterationē,aut ꝓpter vehemētē conſūptionē vt nulla materie ps īperpeſſa ſupſit. Vt igit̄ quicqd ſalubre ē,id oē ſalubri⁹ re dditur,quoties equale ſit,ita quicquid malū eſt id oē euadit deterius ſit eq le exiſtat. Vtrūq; enim per omnē materiam apparet,q̄ aut nature cōptum

recepit,aut turpedinē prauitatis. Ceterum vt lētor ſepenumero fiat vbi q̄
dā calefacta admodum ſint,ꝑſpicuum eſt:nōnunq̄ ēt q̄litas eſculentoruꝫ ta
les reddit humores,ſꝫ hi q̄ties cōmouent,ad excretionē haudq̄q̄ exigui ſūt
deiectio vero ſenſim ſecreta ſi glutinoſa ſit,ab his abeſt.tribuit vero modi-
ce cōſumptioni ſꝫ interdum vehemēs cōſūptio deiectionem redit vniuerſā.
ſe talis admodum graueolens eſt,ita interſtiguitur ab humore crudo quip
pe qui graueolens non eſt.

GLOSA.

Vituperat Hip.duas deiectiones in preſenti,q̄ ambe cōueniunt ī mō ſbē.
vt vtraqꝫ glutinoſa ſit,ac lenis,& quātitate,ꝙ exigua ſit.Differunt tñ ꝑ co-
lorem,vt altera alba ſit,altera crocea.aut viridis.vtraqꝫ tñ mala.ꝙ ſignificet
corporis liq̄fationem.ꝙ ſi aliq̄ candida viſcoſa videat̄,ob fūgorum eſuꝫ ant
ob anguillas & obſtraca:ex q̄bus ꝓpter guſtum,mĺtum aſſumunt hoīes, ac
ſua lubricitate celeriter ſe expediunt a ventre,e talibus deiectio & ſi gluti-
noſa,& cādida appeat,nō exigua,ſed vniuerſa.hoc eſt copioſa videbit̄. Q̄d
ſi dares,poſſe glutinoſā videri ſub copia grandi ob nimiā liq̄fationem , diſ
crimē iter ābas eſſet ex preſētia fetoris.nā q̄ ex liq̄fatione eſſet,cū nō abſqꝫ
magno īcendio,neceſſario comitaret̄ fetor.qualr̄ eſt cōditio eorum q̄ ab in-
genti calore extraneo patiunt̄.Q̄d Gal.ſentit in calce cōti.ex q̄ duo poſſunt
colligi nō inutilia.Primū eſt ꝙ forſā hac occōne Hip.ī textu,cōticuit de fe
tore.De quo Aui.16.terti.de fluxu liq̄factiuo memor fuit.q̄a glutioſa pau
cula,q̄ vitupat in textu,nō preſuponit magnū īcendium,& inde poſſet eſſe
abſqꝫ fetore.Alterum eſt,ꝙ ſi deiectio aliq̄ videat̄ ob liq̄fationem copioſa
illa eſſet deteſtabilior,q̄a īpetuoſiorem cāꝫ ꝑſuponit. Q̄d tñ ſic dictū eget
maiori declaratiōe,nā Aui.ſc̄da pri.c.de hipoſta.dicit.ꝙ vntuoſitas exigue
q̄titatis nō eſt ita bona.ſicut magne mollis.quippiā ſoluunt.ꝙ pauca pingis
a toto,multa vero arenibus nequior eſt paucula pinguis.ſic eſſet in deiectō
nibus,ſi pauca a toto,mĺta,ex pīguedinibus īteſtinorū. Que ſollō clara eſt.
ſed cetera nō ſunt paria. Aui.aut ī eo textu.& paucā pinguedinem & cōſup
tum liquorē vrine vitupauit.q̄a tunc magnā cōſuptionē ſignat,ne ex calo-
re renum diſoluente.pinguedinem:eſſet paucificatꝰ liquor.Sed adhuc ma
net lōgique poſſibilitatis,qualr̄ a toto corpore minus de pīguedine poſſit
liquefieri,quā ab vno partiali membro,reſpondetur de per accidens poſſe
eſſe,ꝙ in via conſūmitur a calore,multumqꝫ heret vaſorum parietibus per
que tranſit,ab vno vero vaſe magno.&propinquo viis expulſionis,contra-
rium contingit.eſſetqꝫ ea pinguedo,q̄ e diſtantiori regione colatur , magis
mixta vrine.vt in propia materia inferius videbitur.Quod forſam in pin-
gi deiectione,non habet verum.propter inuolutiones inteſtinorum:in qui
bus omnibus deiectio īmoratur,& imbibit intus eam pinguedinem , que e
talibus diſoluitur.ad quod iuuabor bono textu inferius citando.in ſecunda
4.cap.77.in verbo. fluxus ventris ſuper quem eſt vntuoſitas. Pondero ego

illud verbum,ſup quem,ad nr̃m ꝓpoſitũ,& loquit̃ ibi A ui. vt videbit̃, de fluxu liq̃factiuo a toto. Sed ſi eueniret artifici dubitare,an icẽdio a toto li queſiat,an ex pinguedine inteſtinorũ ſit,calor febrilis,& inteſtinorũ ſanitas vtrũq; diſcriminat. Sup quo ſingulariter A ui.16.terti iu.c.de ſignis fluxus ea parte.opilatiuũ & liquefactiuũ ſigñat curſus in ſe ipũ;. Q đ verbum vlti mũ,adeo obſcurum eſt,vt gentilem cruciauerit.legit̃ in codice caſtigato, ſa nitas inteſtinorum. Ergo colligendo totã rem,dicimus deiectionem copio ſam pinguẽ,raro videri,& ſi videat̃,vtraq; ſit a toto,q̃ copioſior eſt,eſt leta lior. Procedendo igit̃ ad litere expõnẽ.notamus. Ex A ui.dicto loco fluxũ liquefactiuũ eſſe diuerſi coloris.quem Gal.in preſẽti cotõ ad duas deiectõ nes diſtribuit.ſ.candidã,& croceã;.& ſi viridẽ quoq; ſentiat,q̃apđ grecos,ẽt de crocea dicit̃,aut ſigñat maiorẽ calorem deuaſtantem,eſtq; cũ iſtis, ſenti re,ſpeciem aliã,q̃ nõ ex vario gradu caloris deuaſtantis diſcrepat,ſed ex de terminato ſbtõ,puta aliqua piguedine veteri,aut putri.vti i exteriorib⁹ cõ ſentaneũ eſt piguedibus,dũ veteraſcũt quendam muſcũ,aut ſimilẽ infectõ nẽ acquirant. Conſequenter dubitare cõtingit.qual̃r hanc vtrãq; deiectio nem,lenem hoc eſt equalem & vnius ſbẽ ponat Hip.ac Gal.cum A ui. loco dicto,fluxũ liq̃factiuum ponat varie ſbẽ. Dic q̃ A ui.vocat hunc fluxum diuerſe ſbẽ,ꝓpter varietatem ſbãrum q̃ diſolui poſſũt p liq̃fationẽ,hic ve ro ſingulam ſpecierum,equalẽ vocat,puta cãdidam aut croceam.cui ſnĩe,q̃ ſi alludens ſtati A ui.inquit.deinde fit eius eſentia adipis, abſq; diuerſitate in ſbã ſua neq; in eſentia ſua.quaſi dicat & ſi prius aliqua deiectio fuit aquo ſa virulenta,aliqua virulenta groſa,i ꝓceſſu fit abſq; tali diuerſitate in eſen tia,imo lenis.hoc eſt equalis ſbẽ. Item de hoc magis dubitat̃,qual̃r contigat ſic malam deiectionẽ,equalẽ eſſe.cum lenitas & qualitas,ſit potiſſima con ditio pfecte cõcoctorum.nec calor putredinalis & extraneus,cui dactũ eſt incinerare,ſeggregare,ad eundem effectũ cõducet.ad quem calor nr̃is.& ſi eadem eſt cõditio ſbẽ,qual̃r tm̃ malicie ꝓtendit in vno obtõrũ,& i altero tã tu; bonitatis? Reſpondendũ eſtq; equalitas in ſbã,põt acquiri dupl̃r,aut cõ ſũptis oĩbus ptibus,p quas poſſet eſſe inequalitas,aut ipſis manentibus ſic comixtis,vt nulla varietas ſentiat̃.iſte vltimus effectus,eſt caloris nr̃is, exa cte vincentis maſam,quam cõcoxit. V nde equal̃ & lenis ſit, vt videbit̃ de hipoſtaſi,ſed alterius,eſt calor exceſſiuus,qui continuatione abiecit, quic quid aereum,& aqueum erat in paſſo,manente feculento terreo vnius ſubẽ Ob qđ A ui.ca.de hipoſt.ait. Nigre fũdum petẽtis,peſſima eſt,eo q̃ equal̃, ſignificat namq; puritatem,priuatione õnium ptium aerearum:quibus pẽ dere poterat,& inde calidi incinerantis victoriã.malũ ergo eſt.glutinoſam paucam,equalem eſſe. Sed ad principale redeundo. V idet̃ non taxari me rito,talem deiectionem piuguem.cum A ui.in fine capi.2.tra.pri.i.16.terti. dicat.& ſcias q̃ ille qui egerit ſpecies pingues,ſi non debilitat̃,non op; con

ſtringas ipm.& pducas ipſũ,per illd, ad egritudines difficiles malas fradulentas.Item.2.pri.c.ꝓpio ſciasq multotiens egerit virus & ſaniẽ,q̃ eſt ei purgatio & euacuatio laudabilis.Reſpondeo.q in morbis acutis,quibus incubimus,nunq̃ viſa eſt paucula pinguis,potiſſime crocea,aut fetida,qui malum ꝓtendat.ille aũt autoritates ſonant, aliquam deiectiõe; piguẽ eſſe laudabilem.Q đ ego vidi per dies plures,in canonico abſq; febre,& bene ſe habebat.Reſtat vltimo ꝓ litere elucidatione,querere,q̃ ſpecies deiectiois piguis eſt peior.Reſpondendũ eſt.q ſubviridis,eo q maius incendiũ ſignat etiam q credat,talem nõ ſolum repreſentare pinguedinem diſolutã, verũ & carnis liq̃factionem,& ſi feculenti coloris ſit talis,ſaltim ĩ fine. vt Aui. in deſignis fluxus.Quod ſi obicias nos in cõſone dãnaſſe,deiectionẽ carneã, vltra oẽs.ex textu Aui.in ſcđa.4.cap.77.In quo capite,multa inuenies huic attinentia ꝓpoſito.eſt igit litera. fluxus ventris ſup quẽ eſt vntuoſitas, non ab aceptione rei vntuoie,ſignat liq̃factionem mẽbrorũ radicaliũ,& eſt ſignificatio mala.ſed nõ eſt mortalis.& fortaſe eſt vntuoſitas ex carne. Ex qua autoritate clare colliges.liquefactionem e radicalibus mẽbris non eſſe mĩti ponderis,quo magis que ex carne fit.Pro ſolutione & ſi longior ſint, parces,quia non inutilia ꝓpono.Gal.1.de diff.febri.de dignotione ethicarum. Gradus deſtinxit,penes cõſũptiõem humiditatis roralis,& familiaris, quã cambium vocamus,& continuantis membrorũ ſubſtantiam.q ſi ad maiorem lucem dicas,eũdem Gal.10.de morbis curãdis verſus finem,non ſeruaſe eum modũ diſcrepandi eos gradus ethice.imo primũ,poſuit ex conſuptione familiaris humiditatis,hoc eſt cambi,alterum penes conſuptionẽ ſbẽ carnee,que inullis & membranis membrorum eſt recondita, vltimum vero penes conſuptionẽ ipſarum ſolidarum particularum,que ſunt elemẽta cordis.Ad quod verior ſolutio que dari poteſt,ẽ.q in.10.ſolum pertractat de gradibus ethice,que tabida dicit.In.pri.vero de diff.de ipſa vt incipere poteſt.Quibus ſic attentis,procedit Gal.eodẽ.10.ad effectum febrium colicatiuarum & diſoluentiũ.penes corporum varias diſpõnes,in abundantia piguedĩs & carnis,& penes tutelã nature,q ſolide particule magis liquari reſiſtant.in verbo nec fas eſt eiuſmodi ſingularum partiũ fibras,a malignis febribus liquari,ſicuti carnes.Ex quibus patet q ſumẽdo carnem ꝓpie, ẽ neceſſario ponẽda alia deiectio peior, puta ea,q̃ deuaſtationẽ. & liquefacionem ſolidarũ particularũ ſignat.& ideo Aui.in textu citato.cũ ſolũ talẽ deiectionẽ piguẽ malã dixiſſet,& nõ mortalẽ.ſubdit,& fortaſe eſt vntuoſitas ex carne.nã ſi ex radicalibꝰ mẽbris eẽt,nõ mala,ſ; mortal eẽt.Q đ ſi vis aliũ ſolẽniorẽ ĩtellectũ ad verbum Aui.,fortaſe.eſt vntuoſitas ex carne.dicas abſolute deiectionẽ eruginoſã,deteriorẽ oibꝰ.cũ carnes liq̃ri ſignificet.& cum Aui.dictis verbis citatis radicalium membrorum liq̃facionem cõſentiat.q̃ ſi caſtigans ſe,& temperans ſermonẽ.ſubdit.fortaſe eſt vntuoſitates ex carne

ne.quaſi reputet ꝑ impſſi liquari ſolidas particulas,ille.n.potius incinerãtur
quã liqſiant.ſed liquatio ſola eſt in carne & pinguedĩe.Ad qd̃ iuuor bona ſẽ
tentia Gal.in calce dicti libri.in verbo qd̃ incipit.adeũdẽ itaqꝫ modũ in cali
diſſimis febribus,ſi carnes humide ac molles cum adipis copia fuerint,eas
ſenſu liquari deprehendas.ſin ſine adipe& ſiccẽſint,ĩ maraſmodes febres trã
ſeunt.Hec Gal cũ ceteris ſatis mentem nr̃am corroborantibus.Habeo ergo
ꝙ ſicut in carnibus que igni apponunt̃,vt aſſent̃.primo deffluit q̃dã aquo
ſa humiditas alicuius veſtigi pinguis ꝑticeps.ad inſtar illius,ſit deiectio pĩ
guis fluida.Deinde ex noua & inſtabili pinguedine,ſcd̃us gradus.demum
tertius ex ipſa carnea ſbã,tunc ei dicimus carnes eẽ ꝑfecte aſſas,cuꝫ horum
gradũ eliquatio ꝑceſſit.Solidã vero ſbãꝫ intra carnem,nõ eliquat icendiuꝫ,
ſed torret.Ex quo vt oĩa clara ſint,colligas,differre,ꝑtractare de ſpeciebus
cõſuptiois,& liquatiõis,nã eſt dare ſpeciem cõſuptionis,ad ſolidas particu-
las,nõ autem colliquationis.vt vice vaporis digererãt̃ ſolide particule,& de
fluant in ventrem,vt de carne & pinguedie ſentit Gal.eodem loco,neqꝫ ob
ſtat ꝙ Gal.prio de iudicatiõe,dicat ꝙ pingue ẽ ex pĩguedĩe liqſacta,qd̃ ve
ro tenax ex ipĩs ſolidis aĩalis partibus.Habes ergo totũ qd̃ optabas.q̃re &c.

Genera deiectionum exitioſarum Caput.iiii.

EXitioſa vero eſt ſi nigra:aut liuida:aut opima:aut fetida ẽ.

COMMENTVM GALENI

NIGRA deiectio ab atra bile ſincera igitur liuida vero vbi
modica modice ꝑmiſcet̃.Porro optĩa deiicit̃ quoties pĩguedo
ab ignito calore cõſumit̃,graueolẽtia vero putridiis initiũ ẽ.

GLO. Aliqua addit ĩ hoc textu,ꝓpter qd̃ de tali deiectiõe,
iuſte ꝓtulit,ꝙ exitior ſit,cũ ãtecedẽtẽ dũtaxat malã ꝓnuntiauerit. id vero
qd̃ adiecit,ẽ,peior color.ſ.nigredo,aut fuſcedo,public⁹qꝫ fetor.nã iſta paſſa
a maiori ĩ cẽdio:nec mirũ vt ſub eadẽ q̃titate.ſ.paucula pĩguis.fetorẽ reꝑſẽ
tet.igit̃ ĩ textu nr̃o.dãnat̃ deiectõ ꝑcedẽs.ſ.viſcoſa,pauca,nigra,aut liuida,
fetida.ſi velles aũt ex hoc textu,peñs ſinglãs condões,diſtictas tres deiectõ
nes cõſtituere,q̃ exitiořs ſint ꝑcedẽtib⁹,vt altera ſit nigra,altera liuida,alte
ra opima,& oẽs tetri odoris:forſã fauet huic motiuo breuiter ĩ cõt. Gal.Sꝫ
ego ſm̃ piorẽ ĩtellctũ ꝓſequor,de vna tm̃ q̃ ſub eadem ſbã ad ꝑcedentem,
hẽat aliũ colorem,& fetorem.vt alludat ꝓceſſui deiectionis naturalis, vt
poſt habitã ſbãꝫ,ad colores trãſeat ĩquos.ꝙ ſi obicias,q̃re lenitatem ſbẽ:ſeu
eq̃litatẽ,huic ẽt nõ adiecit,q̃doq̃dẽ illđ eſt peſſimũ ĩ malis ſignis, & hoc de
teſtabilius ſit precedenti,per verbum textus:exitior.reſpondendum eſt id
eſſe notiſſimum,ſi ei calor.nõdũ ad nigredineꝫ & fetoreꝫ ducẽs,illã equali-
tatem ĩdeiectõnẽ ĩtroduxit,q̃to euidentius,exceſiu⁹calor,q oĩa terminat.
incinerando & contabeſcentibus.Intelligendus eſt ſecundum partem pinguẽ
que heret ſolidis particulis & carnea quã coliquata,ſolide particule tabeſ-

cunt

cunt. De nigro igit̃ colore, aliquid dicamus, quia eſt aliqua equiuocatio &
dificultas in eo .1. de criſi .4. apho .16. terti & 14. de expulſionib⁹ ab hepate. &
exiſtis locis poteſt colligi, hũc colorem poſſe fieri aut per viam alterationis
aut per viã comixtionis. Alteratione in q̃ a calido aduréte, aut frigore mor
tificante. ſic .n. Ethiopes nigri ſũt, ſic q̃ icedentes p loca niuea extincti ſũt, in
uenti ſunt denigrati. Per viã aũt comixtiõis, aut cibariis, aut medicamẽtis
tingentib⁹. Q̃d nulli⁹ põderis eſt ĩ hac materia. aut q̇ humor niger ex cor-
pore expellitur, q̃ ſi magne mollis ſit, totã deiectionẽ nigram reddet, ſi aut
minoris quantitatis liuidã. Hic aũt mixtus humor põt eſſe colera nigra, ſup
to vocabl̃o in ſpẽ, q̃ apd̃ aliquos fel nigrũ appellat̃. ex aduſtiõe colere, melã
colie nr̃is, aut ſanguis. q̃ colore lucidior, odore horribilior, q̃litate acrior, eſt
ĩpſa nr̃i melancolia. & iſta eſt q̃ ebullit ſup terram, & qua; ſincerã Gal. vocat
in cotõ. a puritate qualitatis, non a puritate priuante mixtionẽ. quam ſic ni
gram deiectonẽ, & ſi piguis nõ ſit, exitiorẽ eſſe pigui p̃cedente nõ dubitat̃.
De qua Aui. ſcd̃a. pri. c. ꝑpio ĩ verbo. ad vltimũ vero hũor melancolic⁹ pu
rus p̃necans eſt ſm̃ pl̃imũ, & quando egredit̃, eſt mortis ſigñatio. De qua in
4. apho. cũ febre & ſine febre horrendũ, & iterũ ſi fel nigrũ icipienti morbo,
& dixit notant̃ icipienti morbo, q̃a vt ſũmit̃ ab Aui. 16. tetti. loco dito. Que
cũ q̇ excoriatio melancolica ſupueniens ſm̃ ſemitam inceptiõis, eſt mortal̃,
quia ſignificat cancrũ, ſeu mortificatiouem. & ſi bene ꝑpendim⁹ ei⁹ dictã ta
lis eſt deiectio q̃ feculenta dicit̃, & vt fex ſanguis, & addit vlteri⁹. & ille flu-
xus. qui eſt in fine febris eſt mortalis, quanuis nõ ſit ſoll̃õ melancolica. Dic
tu qual̃ eſt fex ſanguis. ſed ſi tal̃ fuerit qual̃ ĩ felle nigro, quia tal̃ in fine, etiã
vt pl̃imũ eſt mortal̃, tante eſt malicie, qui vero vt fex ſanguis ſolũ in princi
pio. nam & ſi incipiens fluxus a fele nigro, neceſſario ſit mortalis, nec ideo
apparens in fine, erit ſalubris. & ſic Aui. 2. pri. loco citato. iſtud fel nigrũ, vo
cauit melancoliam radicalem. ſicut peſſimũ hominẽ vocam⁹ viſceralẽ. & ex
iecore malignũ. qui fluxus ex Aui. ibi ſigñat vltimã corporis aduſtione; &
humiditatum ipſi⁹ perẽptionẽ. & eſt ille humor qui feruerет ſuper terra, de
quo in capite de fluxu oĩm modorũ. 16. terti. q̇ eſt mortalis. quanuis ſit for-
tis & ſit in ſanitate. eſt dicere & ſi robuſtus. & ſan⁹ incedeat quo ad appentiã
vſq; ad manifeſtationẽ tal̃ fluxus. q̃a in latitudine ſanitatis, ſolent gigni &
occultari humores, non minoris venenoſitas quam ferarũ. 6. de locis affectis
capitu. 4: nec eſt virtus, que diu tante malicie poſſit reſiſtere. Ego affirmo.
dum hec ſcriberem, viſitaſſe quendam abbatem, qui diu torquebatur, qui
buſdam doloribus totius ventris inferioris, & interdum ſanus videbatur,
tandẽ paſſ⁹ fluxũ nigrũ mortu⁹ eſt. De fluxu aũt feculẽto. dixit. 2. pri. Aui.
exitus ꝟo chimi nigri ml̃totiens cõffert. iferius aũt dicemus q̃r melãcolia
nr̃is dici poſſet fex ſanguis, & ẽt p̃ter nr̃is, & q̃d inter ãbo diſtet. Liuida aũt
deiectio p modum alterationis inducta, q̃ initiũ extinctiõis calidi ꝑtendit,
tumo-